ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΕΤΟΣ ΚΓ΄.— ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1948 - ΤΕΥΧ. 10

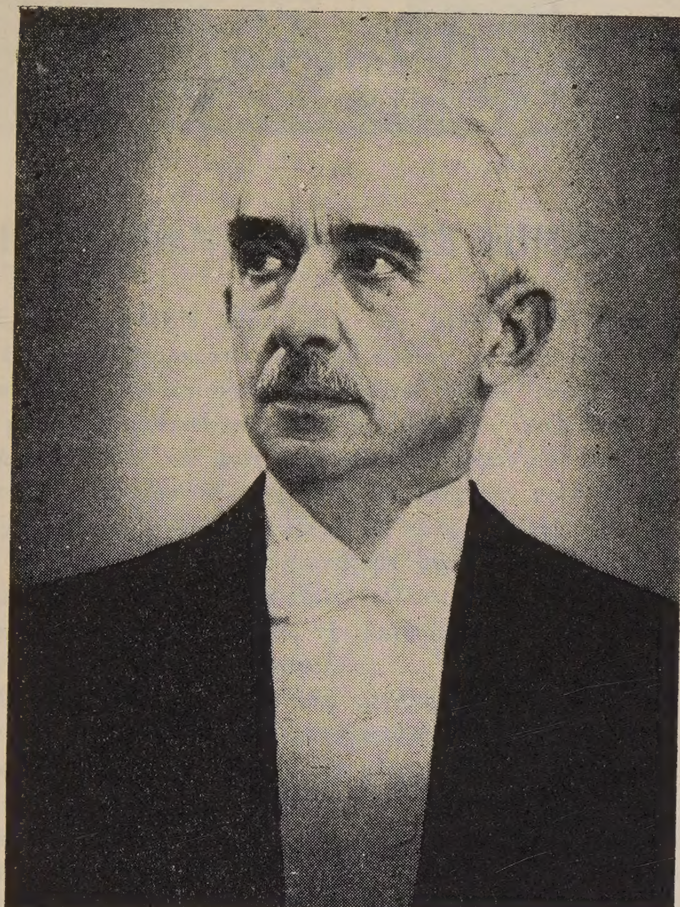
ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

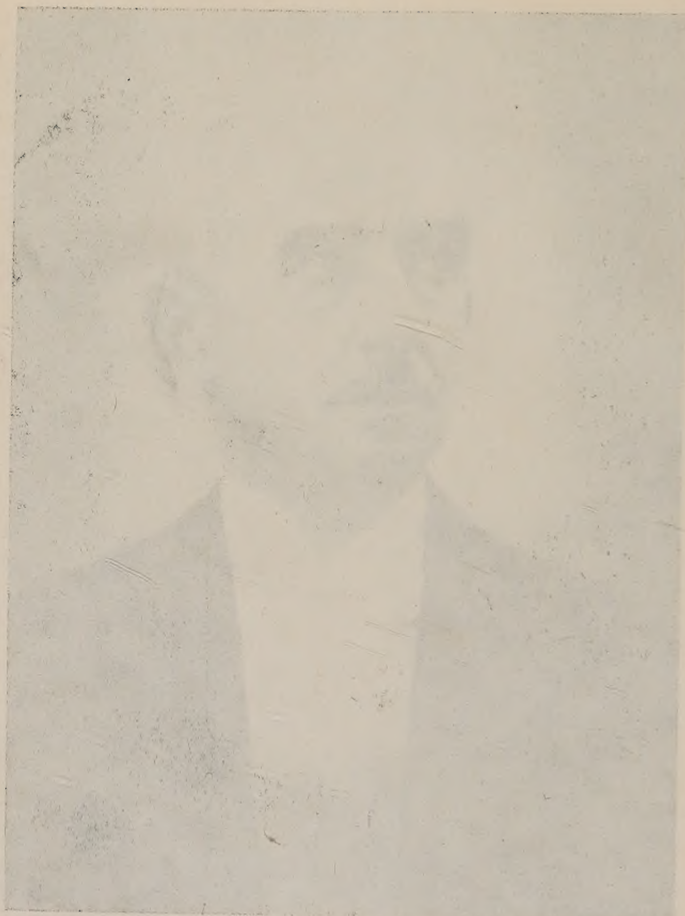
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Κ. ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Η ΕΙΚΟΣΙΠΕΝΤΑΕΤΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΧΑΙΡΕΤΙΖΟΜΕΝ εὐφροσύνως τὴν μεγάλην ἐπέτειον τῶν εἴκοσι πέντε ἐτῶν τῆς Δημοκρατίας εἰς τὴν ὡραίαν καὶ ἀγαπητήν μας Χώραν. Καὶ ἁπλοῦν βλέμμα ἐπισκοπήσεως ἐπάνω εἰς τὰ γενόμενα γεμίζει τὴν ψυχήν μας ἀπὸ ἱκανοποίησιν, ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, ἀπὸ χαράν, τὴν συνείδησίν μας ἀπὸ φῶς καὶ ἀνάτασιν, καὶ τὴν θέλησίν μας ἀπὸ ἐμπιστοσύνην καὶ ἀποφασιστικότητα νὰ προχωρήσωμεν πρὸς τὴν πρόοδον, σύμφωνα μὲ τὸν μέχρι σήμερον ρυθμὸν τῆς ἐργασίας, κάτω ἀπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ ἁγίου Θεοῦ. Ἡ ζωὴ τῆς Χώρας προσέλαβε σημασίαν γενικήν, παγκοσμίαν. Ἡ Δημοκρατία ἡμῶν πιστεύει εἰς τὸ μέλλον τοῦ πνεύματος, εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ καθενὸς νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος.

Οἱ ὑπέροχοι Δημιουργοὶ τῆς μεγάλης Μεταπολιτεύσεως εἰς τὴν Χώραν ἔδειξαν εἰς αὐτὴν τὸν προσανατολισμόν της, τὸν δρόμον της εἰς τὴν πρόοδον, τὴν εὐημερίαν καὶ τὸν πολιτισμόν, ἐφύτευσαν εἰς τὰς συνειδήσεις τὸν κατάλληλον πρὸς τοῦτο σπόρον, ἐπροικοδότησαν αὐτὴν μὲ τὸ μεγαλεπήβολον, πλούσιον καὶ γόνιμον ἔργον των, ἐνεφύσησαν εἰς αὐτὴν τὴν πνοήν των, ὁ δὲ μεσολαβήσας χρόνος τῆς εἰκοσιπενταετίας ἔδειξεν ὅτι ὑπῆρξε καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προσαπῃτεῖτο: ἡ πίστις τῶν τέκνων τῆς Πατρίδος εἰς τὰς μεγάλας δυνατότητάς των καὶ εἰς τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν ἐπωάζει τὸ ἔργον τῆς γενομένης Μεταπολιτεύσεως, ἡ εἰλικρίνειά των πρὸς τούτοις εἰς τὴν ἀγάπην τῆς Δημοκρατίας. Εἶναι εὐφρόσυνος ἡ διαπίστωσις ὅτι οἱ νέοι, αἱ νέαι γενεαὶ ἀγαποῦν τὴν προσπάθειαν, μὲ τὴν προσπάθειαν δὲ μόνον διατηροῦνται τὰ κεκτημένα ἀγαθὰ καὶ αὐξάνουν καὶ προάγεται ὁ κόσμος. Ἐδῶ ὑπάρχει πάντοτε ἡ προσπάθεια νὰ φθάσωμεν εἰς ἕνα ἀνώτερον βαθμόν. Εἰς τὸν κόσμον ὀλίγα πράγματα γνωρίζομεν ὡς αὐταποδείκτους ἀληθείας, μᾶς περικυκλώνει ἡ ἄγνοια καὶ μᾶς περισφίγγει ἡ πλάνη. Ἕνα πρᾶγμα γνωρίζομεν μέσα εἰς τὴν ἐρημίαν μας

ἀσφαλῶς: βάσις εἰς ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα καὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας καὶ τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς ὀμορφιᾶς τῆς ζωῆς εἶναι ἡ προσπάθεια, εἰς τὴν νύκτα τοῦ κόσμου ἕνας φάρος αὐτὴ εἶναι.

* * *

Ὅλοι πρέπει νὰ φροντίσωμεν νὰ κατανοηθῇ καλύτερον ἡ ἔννοια καὶ τὸ ἔργον τῆς Δημοκρατίας. Ὁ καθένας μας πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν φροντίδα τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ. Ἔχων τὸν νόμον καμωμένον δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὸ σύνολον, πρέπει νὰ χρησιμοποιῇ τὰς δυνάμεις του, τὰ κεφάλαιά του, τὴν εὐημερίαν του ὡς νέαν ἀφετηρίαν διὰ προσπαθείας περισσότερον ἑκάστοτε καρποφόρους. Κανεὶς δὲν πρέπει νὰ αἰχμαλωτίζεται ἀπὸ τυχὸν πλούτη του καὶ νὰ ἐπαναπαύεται εἰς τὴν δύναμίν των.

Οἱ νέοι πρὸ πάντων μὲ τὴν προσπάθειαν καὶ τὸν ἀγῶνα θὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀνέρχωνται εἰς ἀντικειμενικὰς σκέψεις, νὰ εἶναι ἀποφασιστικοί, νὰ ἔχουν ἀντοχὴν ἡρωϊκήν, καὶ νὰ ἀποβλέπουν εἰς ἐπιτέλεσιν μεγάλων κοινωνικῶν ἔργων, οἷα εἶναι ἡ συμβολὴ εἰς τὴν ἀνύψωσιν καὶ μόρφωσιν τῶν ταπεινῶν καὶ ἀμαθῶν, εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ ὑποστήριξιν τῶν καλῶν τεχνῶν, καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ λαοῦ. Εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐκπαιδεύσεως ἡ Τουρκικὴ Δημοκρατία ἔκαμε σπουδαῖα πρὸς τὰ ἐμπρὸς βήματα, διὰ νὰ καταστήσῃ τὰ τέκνα τῆς Πατρίδος ἱκανὰ νὰ κρίνουν μὲ ἀσφάλειαν ποῖα εἶναι τὰ ἀληθινὰ ἀγαθὰ τοῦ ἀνθρώπου, ποία εἶναι ἡ ἱεραρχικὴ τάξις τῶν ἀξιῶν ὅσας χρησιμοποιοῦμεν, καὶ τοῦτο, ὄχι διὰ νὰ γίνωμεν σοφοί, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ὑφιστάμεθα μοιραίως τὴν σκέψιν τῶν ἄλλων, τῶν ξένων.

Ἡ μόρφωσις, ὅπως τὴν ἐννοεῖ ἡ Δημοκρατία, δὲν εἶναι τόσον θεωρητική, ὅσον εἶναι πρακτική, δὲν εἶναι τόσον μελέτη, ὅσον εἶναι ἄσκησις, διάπλασις χαρακτῆρος, ἀκτινοβολία προσωπική, στάσις εὐθύνης ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, ἀπέναντι τοῦ συνόλου, σεβασμὸς τοῦ ἀνθρώπου, πίστις εἰς αὐτόν. Αἱ γενεαὶ αἱ ὁποῖαι ἔρχονται πρέπει νὰ καταρτίζωνται κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ νοιώθουν καὶ νὰ ἐκτιμοῦν ἀληθινὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸν ὕπατον σκοπὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.

Σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ γίνῃ καλύτερος, νὰ ἀναβῇ ἡ ἀξία του, ἡ ἀξιοπρέπειά του, νὰ προοδεύσῃ ἡ προσωπικότης του, ἡ συνείδησίς του. Εἶναι πλάνη νὰ χρησιμοποιῇ τὴν ἐκπαίδευσιν μόνον ὡς μέσον ὑλικοῦ πολιτισμοῦ καὶ διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸ πεδίον τῶν πνευματικῶν του ἱκανοτήτων. Ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι ἄγονος, ἐὰν ἐκληφθῇ ὡς σκοπὸς καθ' ἑαυτόν, εἶναι ἐπικίνδυνος, αὐτὴ πρέπει νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ ἐξελιχθῇ ἀληθινά, νὰ ἐξυψωθῇ

ὡς ὃν ἠθικὸν ὑπεύθυνον τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Πρέπει μὲ τὴν προσπάθειαν καὶ τὸν ἀγῶνα νὰ παραμερίσῃ τὰς ἀσχημίας καὶ τὰ ἐμπόδια, νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του ὅ,τι ὡραῖον καὶ ὑψηλόν, διότι ἡ πηγὴ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐντὸς ἡμῶν εὑρίσκεται.

Ὅταν ἡ ψυχὴ τελειοποιηθῇ καὶ ξεχειλίσῃ, θὰ ἑνωθῇ μὲ τὴν ψυχὴν τῶν ἄλλων, καὶ ἐπάνω εἰς τὸν δρόμον αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος, ζητῶν τὸν ἑαυτόν του, θὰ εὕρῃ τὸν ἀδελφόν του, ὁ ἕνας θὰ ἀγαπήσῃ τὸν ἄλλον, καὶ ὁ κόσμος θὰ σωθῇ καὶ θὰ προοδεύσῃ μὲ τὴν ἀλληλοκατανόησιν καὶ τὴν ἀλληλεγγύην, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς φέρει ἡ καλλιέργεια τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀτόμου.

Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅλοι ὅτι ὅλα τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα θὰ λυθοῦν διὰ μέσου τοῦ ἀτόμου, διὰ νὰ δημιουργηθῇ κάτι μεγάλο, κάτι τὸ ὁποῖον θὰ παραμείνῃ, πρέπει νὰ προέλθῃ, νὰ παρακολουθηθῇ ἀπὸ βαθεῖαν μεταμόρφωσιν τοῦ ἀτόμου, ἡ μεταμόρφωσις δὲ αὐτὴ πρέπει νὰ ἀποτελῇ συγχρόνως τὸ κέντρον καὶ τὸν σκοπὸν ὅλων τῶν προσπαθειῶν.

* * *

Μὲ προηγμένον τὸ ἄτομον, ὑψωμένον ἠθικῶς, οἱ ἄνθρωποι θὰ κατορθώσουν νὰ ἑνωθοῦν εἰς τὸ ἰδεῶδες, εἰς τὸ ἀγαθόν, εἰς τὴν ἐργασίαν, εἰς τὴν θυσίαν, εἰς τὴν χαράν. Ἡ ἁρμονία τῆς κοινωνίας, ἡ εἰρήνη ἡ διαρκὴς στηρίζεται εἰς τὸν φωτισμόν, εἰς τὴν ἠθικὴν οὐσίαν τῶν ἀτόμων. Τὸ κοινὸν ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον εἶναι πολυτιμότερον ἀπὸ τὰ ἰδιωτικὰ ὑλικὰ ἀγαθά, εἴτε αὐτὸ λέγεται ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη καὶ ἀλληλεγγύη, ἀσφάλεια τοῦ καθημερινοῦ ἄρτου καὶ ἀσφάλεια τοῦ μέλλοντος, εἴτε οἰκογενειακὴ στερεότης καὶ τιμή, εἴτε νόμοι καὶ ὠργανωμένη δικαιοσύνη, εἴτε τάξις καὶ πειθαρχία, εἴτε στρατιωτικὴ δύναμις, εἴτε ἀλήθεια, χρηστότης, ἀφοσίωσις, θάρρος, τιμή, εὐτυχία, εἶναι ἄγονον καὶ κινδυνεύει νὰ καταρρεύσῃ, ὅταν τῶν ἀτόμων τὸ ἐπίπεδον εἶναι πεσμένον, ὅταν λείπῃ ἡ συναίσθησις τῆς εὐθύνης, ὁ συντονισμὸς τῶν προσπαθειῶν καὶ ἡ ὀργάνωσις ἡ συστηματική.

Πρέπει νὰ εὑρισκώμεθα εἰς ἕνα ἠθικὸν ὕψος διὰ νὰ συναισθανώμεθα τὴν εὐθύνην νὰ ἐξυπηρετήσωμεν τὸ κοινὸν ἀγαθόν, πρᾶγμα πρὸς τὸ ὁποῖον βεβαίως οἴκοθεν φερόμεθα, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ ἡ σχετικὴ κατανόησις, παρόρμησις, διαπαιδαγώγησις καὶ πειθαρχία. Ὁ διαρρεύσας χρόνος τῆς Τουρκικῆς ἡμῶν Δημοκρατίας ἐσημείωσε σπουδαῖα βήματα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν τῆς συναισθήσεως τῆς εὐθύνης ἔναντι τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ὁποῖον ὁσημέραι αὐξάνει, ἐνισχύει δὲ οὕτω τὸ ἄτομον καὶ μεγαλύνει τὴν Πατρίδα.

Διεπιστώθη δὲ προσέτι ἀξιόλογος πρόοδος καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς συστηματικῆς ὁλονὲν ὀργανώσεως τῶν πάντων ἐν τῇ ἀγαπητῇ ἡμῶν Χώρᾳ, διότι ἔχει κατανοηθῇ ἀξίως ὅτι τίποτε δὲν πρέπει νὰ ἀφίνεται εἰς τὴν προχειρότητα καὶ τὸν αὐτοσχεδιασμόν, οὔτε τὸ ζήτημα τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς τάξεως, οὔτε ἡ ἀπόδοσις τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς, οὔτε ἡ ἰσορροπία ἡ βιομηχανική, οὔτε ἡ ὑγεία τοῦ ἔθνους, οὔτε αἱ πνευματικαὶ ἀξίαι. Καὶ ἀπέβη ἡ Χώρα κυψέλη ἀληθινή, τῆς ὁποίας τὸ μέλι ἔχει καὶ τὴν γλυκύτητα τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, διότι καὶ ἔξω τοῦ πολέμου ἐμείναμεν καὶ ἔξω τῆς πείνης καὶ ἔξω τῶν ἐμφυλίων διαιρέσεων καὶ σπαραγμῶν.

Αἱ ἐπιτυχίαι ἡμῶν, αἱ πρόοδοι, δὲν εἶναι μεμονωμέναι, ἀλλὰ συντονίζονται πάντοτε πρὸς μίαν κοινὴν κατεύθυνσιν, τὴν ἐξυπηρετοῦσαν τὸ κοινὸν ἀγαθόν. Τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν διαπιστώνει καὶ πᾶς ἔξωθεν ἐρχόμενος εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, καὶ βλέπει παντοῦ τὴν σφραγῖδα τῆς ὀργανώσεως, τὴν σφραγῖδα τοῦ Κράτους.

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Ο ΒΟΣΣΟΥΕΤΟΣ

ΤΑ ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΟΙ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ.

(Συνέχεια ἐκ τῆς 183ης σελίδος)

Ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ νὰ προσθέσω ὅτι καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ κοινωνικὴ θέσις τῶν πλείστων ἐκ τῶν προσώπων εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται οἱ ἐπικήδειοί του ἐχρησίμευσαν ὡς κίνητρον ποὺ ὤθησε βαθειὰ τὴν μεγαλοφυΐαν του καὶ ἔδωκεν ἀσύλληπτον ὁρμὴν εἰς τὰ πτερὰ τῆς ἐξόχου φαντασίας του. Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐπικηδείου τὸν ὁποῖον ὁ Βοσσουέτος ἐξεφώνησεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς βασιλίσσης Ἑρριέτας—Μαρίας, συζύγου Καρόλου τοῦ Α', ὁ καρδινάλιος de Bausset θεωρῶν τὰ μεγάλα γεγονότα τὰ ὁποῖα ἐξετυλίχθησαν πέριξ τῆς βασιλίσσης αὐτῆς (ἕνας θρόνος ἀναξίως ἀνατραπεὶς καὶ θαυμασίως ἀποκατασταθείς, «un trône indignement renversé et miraculeusement rétabli») καὶ τὰ ὁποῖα ὅλα, καθὼς καὶ τὸ ἐξαιρετικὸν πρόσωπον αὐτῆς ταύτης τῆς βασιλίσσης, ἀποτελοῦν τὸ θέμα τοῦ λόγου τοῦ σοφοῦ Γάλλου ἐπισκόπου, γράφει τὰ ἑξῆς σχετικά· «Οὐδέποτε μεγαλύτερον θέμα προσεφέρθη εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐγλωττίαν. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἔκρινεν ὅτι μόνον ὁ Βοσσουέτος ἔμελλε νὰ ἐκτελέσῃ ὅ,τι ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ περιμένῃ ἀπὸ ἕνα τοιοῦτον θέμα. Ὁ Βοσσουέτος ἔκαμε περισσότερον, ὑπερέβη πᾶν ὅ,τι ἡ φαντασία ἐτόλμα νὰ ἐλπίζῃ ἀπὸ τὸ θέμα καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν ρήτορα».

Τὸν ἴδιον διδακτικὸν χαρακτῆρα—περιεχόμενον βίου καὶ διδασκαλίας—ἐνέχουν καὶ οἱ διάφοροι πανηγυρικοὶ τοῦ Βοσσουέτου λόγοι, ὡς οἱ εἰς τὸν Ἀπ. Παῦλον, τὸν Ἅγιον Βερνάρδον, τὸν Ἅγιον Ἰάκωβον, τὴν Ἁγίαν Αἰκατερινὴν τὴν σοφὴν καὶ ἄλλοι. Περὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς ἡμέρας, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἁγίων στρέφεται ὁ κεντρικὸς ἄξων, ἡ κυρία ἰδέα ἡ διήκουσα δι' ὅλου τοῦ θέματος. Ὁ λόγος εἰς τὴν ἁγίαν Αἰκατερίνην εἶναι λόγος περὶ σοφίας καὶ ἐπιστήμης, ὁ εἰς τὸν Ἀδελφόθεον Ἰάκωβον λόγος σχετικὸς πρὸς τὴν ἵδρυσιν τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ὁ τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου ἐγκώμιον τοῦ ἀσκητικοῦ βίου ἢ μᾶλλον διαχάραξις λυρικὴ τοῦ προτύπου τοῦ ἀσκητικοῦ ἐνθουσιασμοῦ [31].

Καὶ εἰς τοὺς ἐπικηδείους ὡς ἐκ τοῦ διδακτικοῦ χαρακτῆρός των, ὡς προεσημείωσα, παρατηρεῖται τὸ ἴδιον φαινόμενον, ἀλλ' εἰς μεγαλυτέραν κλίμακα. Πολλοὶ ἐπικήδειοι εἶναι ἀνάπτυξις τῆς ἰδίας διδασκαλίας τῆς ἀναπτυσσομένης εἰς ἕνα ἢ δύο ἢ τρεῖς καθαρῶς θρησκευτικοὺς ἢ ἠθικοφιλο-

[31]) G. Lanson, «Histoire de la Litterature Française» σ. 576.

σοφικοὺς λόγους. Εἰς τὸν ἀριστουργηματικὸν ἐπικήδειον τῆς Ἑρριέτας δουκίσσης τῆς Ὀρλεάνης, τὸν ὁποῖον καὶ δημοσιεύω ἐνταῦθα εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν καὶ μὲ πολλὰς ἀναλυτικὰς καὶ ἐπεξηγηματικὰς σημειώσεις, εὑρίσκομεν τὸν περὶ θανάτου λόγον τοῦ Βοσσουέτου. Καθὼς σημειώνω καὶ εἰς τὸ σχετικὸν μέρος τοῦ μεταφραζομένου λόγου ἐκείνου, καὶ ἡ διαίρεσις ἀκόμη τῶν δύο λόγων εἶναι ἡ ἰδία. Ἀλλ' ἂς ἀφήσω τὸν λόγον αὐτὸν τὸν ὁποῖον θὰ ἀναλύσω κατωτέρω πολὺ πλατύτερον. Ὁ μὲ τὸ ἔξοχόν του προοίμιον ἐπικήδειος εἰς τὴν Ἑρριέταν—Μαρίαν τῆς Γαλλίας εἶναι ὁ λόγος «περὶ θείας προνοίας» καὶ ὁ «περὶ τῶν καθηκόντων τῶν βασιλέων»· «καὶ νῦν βασιλεῖς σύνετε· παιδεύθητε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν». Τὸ διπλοῦν περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου αὐτοῦ φαίνεται ἀπὸ τὸ προοίμιον. Ἰδοὺ αἱ πρῶται γραμμαί του· «ἐκεῖνος ποὺ βασιλεύει στοὺς οὐρανοὺς καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξαρτῶνται ὅλαι αἱ αὐτοκρατορίαι, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ μόνον ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ ἀνεξαρτησία, αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ μόνος ἐπίσης ποὺ καυχᾶται ὡς νομοθέτης τῶν βασιλέων καὶ ὡς δίδων εἰς αὐτούς, ὁσάκις τοῦ ἀρέσῃ, μεγάλα καὶ φρικτὰ μαθήματα. Εἴτε ἀνυψώνει τοὺς θρόνους, εἴτε τοὺς καταβιβάζει, εἴτε δίδει εἰς τοὺς ἡγεμόνας συμμετοχὴν τῆς ἐξουσίας του, εἴτε τὴν ἀποσύρει πρὸς τὸν ἑαυτόν του καὶ δὲν τοὺς ἀφίνει ἄλλο παρὰ τὴν ἰδίαν των ἀδυναμίαν, ***τοὺς μανθάνει τὰ καθήκοντά των*** κατὰ τρόπον κυρίαρχον καὶ ἄξιον Αὐτοῦ· διότι ὅταν μὲν τοῖς δίδῃ τὴν δύναμίν του, τοὺς διατάσσει νὰ κάμουν χρῆσιν αὐτῆς, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος κάμνει, διὰ τὸ καλὸν τοῦ κόσμου· ὅταν δὲ τὴν ἀποσύρῃ, τοὺς δεικνύει ὅτι ὅλον τὸ μεγαλεῖόν των εἶναι δανεισμένον, καὶ ὅτι ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἐπὶ τοῦ θρόνου, δι' αὐτὸ δὲν εὑρίσκονται ὀλιγώτερον κάτω ἀπὸ τὸ χέρι του καὶ ἀπὸ τὴν ὕπατην του ἐξουσίαν. Τοιουτοτρόπως διδάσκει τοὺς ἡγεμόνας, ὄχι μόνον μὲ λόγους, διδαχὰς καὶ μὲ λόγια, ἀλλὰ καὶ μὲ γεγονότα καὶ παραδείγματα». «Καὶ νῦν βασιλεῖς σύνετε, παιδεύθητε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν». (ψαλμ. β, 10). Εἰς τὸν ἐπικήδειον τῆς Ἄννης de Conzague εὑρίσκομεν τοὺς λόγους «περὶ τελικῆς ἀμετανοησίας, περὶ σκληροκαρδίας», «περὶ προνοίας» κ. ἄ. Εἰς τὸν τῆς Μαρίας—Θηρεσίας τὸν λόγον «περὶ ἁγνείας», εἰς τὸν τοῦ πρίγκηπος Κοντὲ τὸν «περὶ φιλοδοξίας» «τὸν περὶ τιμῆς τοῦ κόσμου» κ. ἄ [32]). Ὁ ἐπικήδειος τῆς Γιολάνδας εἶναι λόγος περὶ χρόνου, περὶ θανάτου κ. ἄ.

[32]) Βλέπε καὶ Ch. M. Des Granges «Histoire illustrée de la Littérature Française» 14η ἔκδ. σ. 391 - 392. Ἐκτὸς τῶν πέντε αὐτῶν ἐπικηδείων ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ἑπτά· «εἰς τὸν ἡγούμενον Bourgoing» (1662)· εἰς τὸν Henri de Gornay (1658, Nicolas Cornet 1663, Ἄνναν τῆς Αὐστρίας, μητέρα τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ἀπολεσθεὶς (1667), εἰς Michel Le Tellier 1686 εἰς Madame du Blé d'Uxelles, Ἡγουμένισσαν τοῦ Faremoutiers 1686, (λόγος ἀπολεσθείς).

«Ἐὰν ὁ χρόνος, λέγει, δὲν εἶναι τίποτε καθ' ἑαυτόν, ἕπεται ὅτι ὁ χρόνος εἰς τὸν ὁποῖον δὲν θὰ προσκολλήσωμεν κἄτι τὸ σταθερώτερον αὐτοῦ, ὁ χρόνος αὐτὸς θεωρεῖται χαμένος... Ἤρεσεν εἰς τὸν μέγαν Θεόν μας, ὅπως, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τοὺς ἀθλίους θνητοὺς διὰ τὴν συνεχῆ ἀπώλειαν ποὺ γίνεται ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξίν των, διὰ τῆς ἀνεπανορθώτου πτήσεως τοῦ χρόνου, ὅπως, λέγω, αὐτὸς οὗτος ὁ χρόνος ποὺ χάνεται, ὑπάρξῃ ὡς μέσον εἰσόδου εἰς τὴν αἰωνιότητα ποὺ μένει»... «καὶ δὲν ἠμπορῶ ποτὲ νὰ πιστεύσω πῶς μία ζωὴ εἶναι βραχεῖα, ὅταν σ' αὐτὴν βλέπω ἐνδόξως συνδεδεμένην μίαν ὁλόκληρον αἰωνιότητα». «Ζητῶ ἀπὸ σᾶς μόνον, λέγει ὁ Βοσσουέτος, εἰς τὸν ἴδιον ἐπικήδειον τῆς Γιολάνδας, ὅπως μάθετε ἀπὸ τὴν πολὺ ἀξίαν καὶ πολὺ ἐνάρετον ἡγουμένισσαν ὑπὲρ τῆς ὁποίας προσφέρομεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἁγίαν θυσίαν τῆς Εὐχαριστίας, νὰ χρησιμοποιῆτε τόσον ἐπιτυχῶς τὸν θάνατον ὥστε αὐτὸς νὰ σᾶς κερδίσῃ τὴν ἀθανασίαν» 33).

Εἰς τοὺς πανηγυρικοὺς τῶν ἁγίων δεσπόζει ἡ ἰδέα τῆς ἀρετῆς, ἡ αἴγλη τῶν ἐξεχόντων χριστιανικῶν προσόντων ὁ θάνατος τῶν ἁγίων δὲν συγκινεῖ ὡς θάνατος· συγκινεῖ ἡ ἀθανασία, ἡ ἀθάνατος μακαριότης, διότι αὐτοὶ εἰς αὐτὴν ἀνήκουν. Εἰς τοὺς ἐπικηδείους τοῦ Βοσσουέτου ὁ θάνατος, ὁ πρόσφατος θάνατος προσώπων μάλιστα γνωστῶν, δὲν κυριεύει τὴν ἐσωτερικὴν ὕπαρξιν τοῦ ἱεροκήρυκος. Ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου κυριαρχεῖ εἰς τὸ εἶδος τῶν λόγων τούτων καὶ γίνεται πηγὴ λυρισμοῦ καὶ δημιουργὸς μελαγχολικῆς φιλοσοφίας. Πολὺ ὀρθὰ λέγει ὁ de Bausset (βλέπε σημ. 93 τῆς μεταφράσεως) ὅτι «Θεός, θρησκεία. τάφοι (δὲν προσέθηκε καὶ θάνατος ... εἶνε τὸ πεδίον τοῦ Βοσσουέτου, ἡ πατρὶς τῆς μεγαλοφυΐας του». Ὁ χαρακτὴρ αὐτὸς δὲν παρατηρεῖται μόνον εἰς τοὺς ἐπικηδείους ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους τὸ κύριον θέμα ἀποτελεῖ αὐτὸς οὗτος ὁ θάνατος, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνους ἀκόμη τῶν ὁποίων αἱ κεντρικαὶ ἔννοιαι, ὡς παρετήρησα ἀνωτέρω, εἶνε παρμέναι ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἠθικήν. Εἰς τὸν Βοσσουέτον, ρηξικέλευθον ὡς πρὸς τοὺς ἐπικηδείους, ἐφαρμόζεται τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου· «μελέτην θανάτου τὸν βίον ποιώμεθα». 34)

Δικαίως ὁ G. Lanson παρατηρεῖ ὅτι ὁ Βοσσουέτος «ἀπὸ τὸ ἐγκώμιον τῶν νεκρῶν κάμνει μελέτην περὶ θανάτου. Ἡ ἀφορμὴ τοῦ λόγου γίνεται βάσις αὐτοῦ· ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ θανάτου ὁ Βοσσουέτος θεωρεῖ τὰς ἀσχολίας τῆς ζωῆς, διὰ τοῦ θανάτου κρίνει καὶ κανονίζει τὴν ζωήν». 35)

Ποῖος ὁ σκοπὸς ὅλης αὐτῆς τῆς ἐρεύνης, ὅλης αὐτῆς τῆς φιλοσοφίας τῆς πενθίμου καὶ μελαγχολικῆς θεωρίας; ἡ ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ διδα-

---

33) Ἐπεκτείνομαι κάπως εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ λόγου αὐτοῦ, διότι, καθὼς καὶ ἀνωτέρω ἀνέφερα, ὁ ἐπικήδειος αὐτὸς ὑπὸ πολλῶν παρελείφθη.

34) Λόγος κζ΄. Migne τομ. 36 στ. 16.

35) G. Lanson ἔνθ. ἀν. σ. 576.

σκαλία, ἡ οἰκοδομὴ τῶν πιστῶν. Εἶχεν ἄδικον ὁ La Harpe νὰ ξεχωρίσῃ τὸν ἐπικήδειον εἰς τὴν Ἄνναν de Conzague ὡς πολὺ ἐκκλησιαστικὸν (ἠθικοθρησκευτικὸν) λόγον, ἀφ' οὗ, κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν τοῦ Des Granges, ὁ La Harpe μὲ τὴν παρατήρησίν του ἐκείνην ἐχαρακτήριζε συγχρόνως ὅλους τοὺ ἐπικηδείους τοῦ Βοσσουέτου [36], ἐφόσον ὅλοι, ὅπως ἀνέπτυξα, ἔχουν πρὸ παντὸς διδακτικὸν καὶ οἰκοδομητικὸν χαρακτῆρα. Εἰς τοὺς ἐπικηδείους τοῦ Βοσσουέτου βλέπομεν καὶ τὸν θάνατον καὶ τὸν ἐγκωμιαζόμενον νεκρόν.

Τὸν θάνατον τὸν ξεύρομεν ὅλοι· βλέπομεν τὰ θύματά του καθ' ἡμέραν. Εἶναι δι' ὅλους μας μία πραγματική, μία θετικὴ ἀλήθεια. Ἀλλὰ δὲν κάμνει εἰς ὅλους τὴν ἰδίαν ἐντύπωσιν· δὲν προκαλεῖ εἰς ὅλας τὰς ψυχὰς τὰς ἰδίας σκέψεις καὶ τὰ ἴδια αἰσθήματα. Καὶ ὁ ἥλιος εἶναι καθημερινὸν φαινόμενον· ἄλλως ὅμως ἀτενίζει πρὸς αὐτὸν μία κοινὴ φύσις καὶ ἄλλως μία ἔξοχος ποιητικὴ καὶ φιλοσοφικὴ διάνοια. Ἡ πνοὴ τοῦ θανάτου εἶναι σὰν τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Ἡ πνοὴ ὅμως τοῦ ἀνέμου, ὅσον δυνατὴ καὶ ἂν εἶναι δὲν ἠμπορεῖ νὰ προκαλέσῃ τρικυμίας καὶ ἀναστατώσεις εἰς ἕνα μικρὸ καὶ στενὸ καὶ ρηχὸ ποτάμι. Ἡ τρικυμία γεννᾶται μέσα εἰς τὰς θαλάσσας καὶ εἰς τοὺς ὠκεανούς. Ἡ πνοὴ τοῦ θανάτου, τοῦ τρομεροῦ καὶ ἀχωρίστου αὐτοῦ συντρόφου τῆς ζωῆς, εὗρεν ὡς θάλασσαν, ὡς ὠκεανόν, τὴν λυρικὴν καὶ πνευματώδη ἐσωτερικὴν ὕπαρξιν τοῦ μεγάλου Βοσσουέτου.

Εἰς τὸν περὶ θανάτου λόγον φιλοσοφεῖ ὡς ἑξῆς· «Εἶναι μία παράδοξος ἀδυναμία τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τὸ νὰ μὴ τοῦ ἦναί ποτε ὁ θάνατος παρών, καίτοι εἶναι πανταχόθεν ὁρατός... καὶ ὑπὸ χιλίας διαφόρους μορφάς. Κατὰ τὰς κηδείας ἀκούομεν μόνον λόγια ἐκπλήξεως, διατί ὁ θνητὸς ἀπέθανε [37]... καὶ ἐὰν τὸν περάσῃ τὸν ἄνθρωπον κάποια ἄστατος ἐπιθυμία τοῦ νὰ προετοιμασθῇ διὰ τὸν θάνατον, διασκορπίζει ἀμέσως τὰς μελαγχολικὰς αὐτὰς ἰδέας· καὶ ἠμπορῶ νὰ εἴπω, κύριοι, ὅτι οἱ θνητοὶ δὲν καταβάλλουν ὀλιγωτέραν φροντίδα διὰ νὰ παραχώσουν τὰς περὶ θανάτου σκέψεις των, παρ' ὅσην καταβάλλουν διὰ νὰ θάψουν αὐτοὺς τούτους τοὺς νεκρούς των». Καὶ ἀλλαχοῦ· «πράγματι ἡ μεταξὺ ψυχῆς καὶ σώματος ἐπικοινωνία κάμνει ὥστε τὸ μὲν σῶμα νὰ μᾶς φαίνεται κάτι περισσότερον παρ' ὅ,τι εἶναι, ἡ δὲ ψυχὴ κάτι κατώτερον τῆς πραγματικότητος· ἀλλ' ὅταν

---

36) Des Granges, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 791.

37) Καὶ ὁ Μ. Βασίλειος λέγει τὰ ἑξῆς ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ Βοσσουέτου· «Διὰ τί γὰρ οὐχὶ θνητὰ φρονεῖν περὶ τοῦ θνητοῦ προειθίσθης, ἀλλ' ἀπροσδόκητον τοῦ παιδὸς τὸν θάνατον προσεδέξω; Ὅτε σοι πρῶτον ἠγγέλθη τοῦ υἱοῦ ἡ γέννησις, εἴ τίς σε ἤρετο, ποταπόν ἐστι τὸ τεχθέν, τί ποτε ἂν ἀπεκρίνω; Ἆρα ἄλλο τι ἂν εἶπες, ἢ ὅτι ἄνθρωπός ἐστι τὸ γεννηθέν; Εἰ δὲ ἄνθρωπος καὶ θνητὸς δηλονότι. ***Τί οὖν παρὰ δόξαν εἰ ἀπέθανεν ὁ θνητός*»**; Migne τομ. 31 σ. 245.

χωρισθοῦν, τὸ σῶμα ἐπιστρέφει εἰς τὴν γῆν, ἡ δὲ ψυχὴ καθίσταται ἱκανὴ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπ' ὅπου εἶναι παρμένη, τότε βλέπομεν καὶ τὰ δύο εἰς τὴν καθαρότητά των (ὅπως εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα). Τοιουτοτρόπως μᾶς ὑπολείπεται μόνον τοῦτο, νὰ θεωρήσωμεν δ.λ.δ. ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἀφαιρεῖ ὁ θάνατος καὶ ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἀφίνει εἰς τὴν ὁλότητά του».

«Ἐλᾶτε νὰ ἴδετε εἰς ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον τὸ τέλος τῶν σχεδίων καὶ τῶν σκοπῶν σας, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ἐλπίδων σας· ἐλᾶτε νὰ ἴδετε ταυτοχρόνως καὶ τὴν διάλυσιν καὶ τὴν ἀνανέωσιν τῆς ὑπάρξεώς σας»... «ἐλᾶτε νὰ ἴδετε τὸν θρίαμβον τῆς ζωῆς ἐν τῇ νίκῃ τοῦ θανάτου [38])... «ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ἀπείρως περιφρονητέον ἐφόσον τελειώνει ἐν τῷ χρόνῳ, καὶ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ἀπείρως ἄξιον τιμῆς ἐφόσον περνᾷ εἰς τὴν αἰωνιότητα» [39]).

Εἰς τοὺς ἐπικηδείους τοῦ Βοσσουέτου ὑπάρχει ἡ γενικὴ διαίρεσις ἡ παρατηρουμένη εἰς πάντα ἐκκλησιαστικὸν λόγον· διακρίνομεν προοίμιον, σῶμα καὶ ἐπίλογον. Τὸ σῶμα τοῦ λόγου ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ἢ τρία μέρη Ἡ διαίρεσις αὐτὴ δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς συντόμους ἐπικηδείους τοὺς ὁποίους ἐξεφώνησεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Γιολάνδας καὶ τοῦ δημάρχου τοῦ Μὲτζ Henri de Gournay. Ὁ πρῶτος εἶναι μία προσφώνησις εἰς νεκράν, μὲ σκέψεις φιλοσοφικάς, καθὼς καὶ ἀνωτέρω ἀνέφερα, περὶ χρόνου καὶ θανάτου, ὁ δὲ δεύτερος περιέχει σκέψεις περὶ τῆς σχετικῆς φυσικῆς ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων, περὶ τῆς προσπαθείας τῶν ἰδίων ὅπως δημιουργήσουν ἀνισότητας μεταξύ των μὲ τοὺς τίτλους, μὲ τὰ ἀξιώματα καὶ μὲ ἄλλα.

---

38) Καὶ εἰς τὸν ἐπικήδειον τῆς Γιολάνδας μετὰ τὰ ἀποσπάσματα τὰ ὁποῖα ἀνέφερα ἀνωτέρω προσθέτει ὁ Βοσσουέτος καὶ τὰς ἑξῆς σκέψεις του· «Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ (= χρησιμοποιοῦντες καλῶς τὴν σκέψιν τοῦ θανάτου καὶ ἐπιτυγχάνοντες ἔτσι τὴν ἀθανασίαν) θὰ καταστήσετε ἀνωφελεῖς ὅλας τὰς προσπαθείας τοῦ δεινοῦ αὐτοῦ ἐχθροῦ (= τοῦ θανάτου)· καὶ τέλος ἀφ' οὗ τὸν ἀφοπλίσετε παίρνοντες ὅ,τι φοβερὸν φαίνεται ποὺ ἔχει, θὰ τοῦ πῆτε μαζὺ μὲ τὸν Ἀπόστολον· «ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον, ποῦ σου, Ἅδη, τὸ νῖκος»; (Α' Κοριν. ιε', 55 καὶ Ἡσαΐου κε'. 8).

39) Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τοῦ περὶ θανάτου λόγου τοῦ Βοσσουέτου ὁμοιάζει πολὺ μὲ ἓν ἀπόσπασμα τοῦ προοιμίου τοῦ ἐπικηδείου τῆς Ἑρριέτας δουκίσσης τῆς Ὀρλεάνης Ἡ διαίρεσις εἶναι ἡ ἰδία· «τοιουτοτρόπως τὸ πᾶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι μάταιον, ἐὰν ἐξετάσωμεν ἐκεῖνο ποὺ δίδει εἰς τὸν (ὑλικὸν καὶ φθαρτόν) κόσμον· τοὐναντίον δὲ τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ εἶναι σπουδαῖον, ἐὰν θεωρήσωμεν ἐκεῖνο ποὺ χρεωστεῖ εἰς τὸν Θεόν. Ἀκόμη μίαν φοράν, τὸ πᾶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι μάταιον, ἐὰν ἐξετάσωμεν τὸν ροῦν τῆς θνητῆς ζωῆς· ἀλλ' ἐξ ἄλλου τὸ πᾶν εἶναι πολύτιμον, τὸ πᾶν τυγχάνει σπουδαῖον, ἐὰν μελετήσωμεν τὸ τέλος εἰς τὸ ὁποῖον καταλήγει ἡ ζωὴ καὶ τὸν λόγον τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ δώσωμεν δι' αὐτήν...» Βλέπε ἑλλ. μετάφρασίν μου. Περὶ ἄλλων ὁμοιοτήτων τῶν δύο λόγων σημειώνω εἰς μετάφρασιν σημ. 24 καὶ 25.

Εἰς τὸν δεύτερον αὐτὸν λόγον ἐξ ἀφορμῆς τῆς προσημειωθείσης ἰσότητος καὶ ἀνισότητος ἀναφέρεται ἡ εἰκὼν τοῦ ροῦ τῶν ποταμῶν τὴν ὁποίαν καταχωρίζω εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ ἐπικηδείου τῆς δουκίσσης τῆς Ὀρλεάνης σημ. 12. Θὰ εἶναι ἀνάγκη ἴσως νὰ σημειώσω ὅτι εἰς τὰς διαιρέσεις αὐτὰς δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν τὴν ψυχρὰν ἀκρίβειαν καὶ τὰς ἀκριβεῖς ἀναλογίας τὰς ὁποίας συνιστᾷ τὸ μάθημα τῆς Ὁμιλητικῆς. Εἰς θέματα εἰς τὰ ὁποῖα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους στέκει ἕνα κοχλάζον ἡφαίστειον συγκινήσεων καὶ αἰσθημάτων, ἐμπρὸς εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ὁμιλῶν θερμαίνεται καὶ συμπονεῖ, εἰς τοιαῦτα θέματα, λέγω, αἱ αὐστηραὶ διαιρέσεις καὶ αἱ ψυχραὶ ἐκθέσεις δὲν προσθέτουν τι εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ λόγου, ἀλλ' ἀφαιροῦν.

Ὁ ἐπικήδειος τῆς Ἑρριέτας — Μαρίας τῆς Γαλλίας, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται προϊὸν τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Βοσσουέτου, ἐν ᾧ ὁ τῆς θυγατρός της, τῆς δουκίσης δ.λ.δ. τῆς Ὀρλεάνης, εἶναι ὑπερεκχείλισμα τῆς καρδιας τοῦ Βοσσουέτου, διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Μετὰ τὸ προοιμιον, τοῦ ὁποίου μέρος κατεχώρισα, ἀρχίζει τὸ κυρίως σῶμα τοῦ λόγου. Ἡ εἰς δύο μέρη ὑποδιαίρεσις τοῦ σώματος καταφαίνεται ἐκ τῆς ἑξῆς φράσεως τοῦ προοιμίου «θὰ ἴδετε εἰς μίαν καὶ μόνην ζωὴν τὰς ἀκρότητας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· τόσον τὴν ἄνευ ὁρίων εὐτυχίαν ὅσον καὶ τας ἀθλιότητας (τὰ κακά).... Ἡ βασίλισσα περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦμεν ἐξίσου ἤκουσε δύο τόσον ἀντίθετα μαθήματα· ***τουτέστι χριστιανικῶς ἐχρησιμοποίησε καὶ τὴν καλὴν καὶ τὴν κακὴν τύχην***». Ἡ τοιαύτη χρησιμοποίησις τῶν δύο ὅλως ἀντιθέτων καταστάσεων τῆς ζωῆς τῆς βασιλίσσης παρέχει τὸ ὑλικὸν διὰ τὰς δύο ὑποδιαιρέσεις· α) τῆς εὐνοϊκῆς καὶ β) τῆς δυσμενοῦς τύχης. Ἀμέσως πρὸ τῆς φράσεως «ἡ βασίλισσα περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦμεν..... ἐπανέλαβε τὰ λόγια ποὺ εἶπεν ὁ Βοσσουέτος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ προοιμίου· «ἤδη ἔχω εἰπῆ ὅτι ὁ μέγας οὗτος Θεὸς τοὺς (βασιλεῖς) διδάσκει καὶ ὅταν τοὺς δίδῃ καὶ ὅταν τοὺς ἀφαιρῇ τὴν δύναμίν των». Μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς καταγωγῆς της ἀρχίζει νὰ ἀπαριθμῇ τὰς χριστιανικὰς καὶ ἀνθρωπιστικὰς ἀρετὰς τῆς Μαρίας, κόρης τοῦ Ἑρρίκου τοῦ Δ' τῆς Γαλλίας καὶ συζύγου τοῦ ἀτυχοῦς Καρόλου τοῦ Α', βασιλέως τῆς Μ. Βρεταννίας. Ὡς ἀρετὰς ἀναφέρει, μεγαλοδωρίαν εἰς τὰς ἐλεημοσύνας, διάκρισιν καὶ ἔλλειψιν ἀθυροστομίας (τήρησιν τῶν μυστικῶν τῆς πολιτικῆς), ἐπιείκειαν, μεγαλοψυχίαν κ. ἄ. καὶ πρὸ πάντων τὴν εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ἀφοσίωσίν της. Ἀκολουθοῦν αἱ σχέσεις της πρὸς τὸν βασιλέα σύζυγόν της Ἀγγλικανὸν τὸ δόγμα, ἡ ὑπ' αὐτῆς ὑποστήριξις καὶ προστασία τῶν καθολικῶν τῆς Ἀγγλίας. Κατόπιν ἀναφέρει ἓν χωρίον μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ μεγάλου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Μαυρίκιον († 602), διὰ τοῦ ὁποίου ὑποδεικνύονται τὰ καθήκοντα

τῶν βασιλέων ἐντεταλμένων νὰ ὑπηρετοῦν τὴν ἀρετήν· τὸ ἐπίγειον βασίλειον πρέπει νὰ ὑπηρετῇ τὴν οὐράνιον βασιλείαν [40]). Ἀναφέρων ὁ Βοσσουέτος τὸν διωγμὸν τοῦ δικαίου διατυπώνει τὰς ἑξῆς ἐξόχους σκέψεις· «νὰ τί κάμνει στενὸν τὸν δρόμον ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ζωήν· ὁ δίκαιος, αὐστηρὸς εἰς ἑαυτόν, καὶ ἀμείλικτος διώκτης τῶν ἰδίων του παθῶν, εὑρίσκεται ἀκόμη διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἀδίκων παθῶν τῶν ἄλλων, καὶ δὲν ἠμπορεῖ ἀκόμη νὰ κατορθώσῃ ὅπως ὁ κόσμος τὸν ἀφήσῃ ἥσυχον εἰς αὐτὸν τὸν ἐρημικὸν καὶ ἀνώμαλον δρόμον εἰς τὸν ὁποῖον σκαντζαρώνει μᾶλλον παρὰ περιπατεῖ». Ἀπ' ἐδῶ μεταβαίνει εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦ διωγμοῦ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ καθολικῆς πίστεως. Ἐγκωμιάζων τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΔ΄, Φίλιππον καὶ τὴν σύζυγόν του Ἑρριέταν-Ἄνναν, στρέφει μὲ τέχνην τὸν λόγον, μετὰ τὴν παρέκβασιν ταύτην, πρὸς τὰ δυστυχήματα τῆς θρηνουμένης βασιλίσσης. Τοιουτοτρόπως ἄριστα γίνεται ἡ μετάβασις εἰς τὸ δεύτερον τοῦ λόγου μέρος. «Ἀλλ' ὁ ζῆλός μου πόσον μακρὰν ἀπὸ τὸ θλιβερόν μου θέμα μὲ παρασύρει! ***Σταματῶ διὰ νὰ ἐξετάσω τὰς ἀρετὰς τοῦ Φιλίππου, καὶ δὲν συλλογίζομαι ὅτι σᾶς ὀφείλω τὴν ἱστορίαν τῶν δυστυχημάτων τῆς Ἑρριέτας!***».

Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἀφηγεῖται τὴν ἐπὶ τοῦ Κρόμβελ ἐπανάστασιν ἐν Ἀγγλίᾳ, ζωγραφίζει τὴν εἰκόνα Καρόλου τοῦ Α΄ καὶ ἐκθέτει τὴν δημιουργίαν τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος, χωρισμοῦ ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· εἰς ὀλίγας γραμμὰς περιλαμβάνει ὅλην τὴν προτεσταντικὴν διδασκαλίαν. «Ὅθεν αἱ ἀποφάσεις τῶν συνόδων, ἡ διδασκαλία τῶν πατέρων καὶ ἡ ἁγία των ὁμοφωνία, ἡ ἀρχαία παράδοσις τῆς ἁγίας ἕδρας καὶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, δὲν ὑπῆρξαν πλέον, ὅπως ἄλλοτε, νόμοι ἱεροὶ καὶ ἀπαραβίαστοι· ὁ καθεὶς μέσα στὸν ἑαυτόν του ἔκαμε ἕνα κριτήριον ὅπου κατέστη ὁ διαιτητὴς τῆς πεποιθήσεώς του (τῆς θρησκευτικῆς) καίτοι δὲ φαίνεται ὅτι οἱ νεωτερισταὶ ἠθέλησαν νὰ συγκρατήσουν τὰ πνεύματα περιορίζοντα αὐτὰ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἐπειδὴ ὅμως αὐτὸ θὰ ἐγίνετο μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι κάθε πιστὸς θὰ καθίστατο ἑρμηνευτὴς αὐτῆς καὶ θὰ ἐπίστευεν ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὑπαγορεύει εἰς αὐτὸν τὴν ἐξήγησίν της, δὲν ὑπάρχει ποσῶς ἰδιώτης ὁ ὁποῖος νὰ μὴ βλέπῃ τὸν ἑαυτόν του ὅτι, χάρις εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτήν, ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ

---

[40]) «Ad hoc enim potestas super omnes homines dominorum meorum pietati coelitus data est, ut qui bona appêtunt adjraventur, ut cœlorum via largius pateat, ut rerrestre regnum cœlesti regno famuletur». Ἐπιστ. I, III καὶ LXV. Ἀναφέρει καὶ ἓν ἕτερον χωρίον τοῦ ἰδίου πάπα, τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσει καὶ εἰς τὸν περὶ φιλοδοξίας λόγον του· «Τρέξατε, δυνάμεις τοῦ αἰῶνος (ἐξουσία τοῦ κόσμου), ἴδετε εἰς ποῖον δρόμον βαδίζει ἡ ἀρετή, διττῶς στενόν, καὶ καθ' ἑαυτὸν καὶ διὰ τῆς προσπαθείας ἐκείνων ποὺ τὴν διώκουν». Τὴν Βασιλισσαν Μαρίαν, σύζυγον τοῦ Καρόλου Α΄, οἱ ἱστορικοὶ χαρακτηρίζουν ὡς ἀσύνετον.

λατρεύῃ τὰς ἐφευρέσεις του (ἑρμηνείας), νὰ καθαγιάζῃ τὰς πλάνας του, καὶ νὰ ὀνομάζῃ Θεὸν κάθε τι ποὺ σκέπτεται» [41]. Κατόπιν ἀφηγεῖται τὰς ὑποδιαιρέσεις τῆς καλβινιστικῆς αἱρέσεως, ἡ ὁποία, παρὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ καί τινων λειτουργικῶν τύπων, εἶναι, κατὰ τὸν Βοσσουέτον, ἡ δογματικὴ διδασκαλία τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας. Ἀπὸ τοὺς Καλβινιστάς, θρασυτέρους παρὰ οἱ Λουθηρανοί, προῆλθον οἱ Σοκιανοί, οἱ Ἀναβαπτισταί, οἱ ἀνεξάρτητοι, οἱ ζητηταὶ καὶ ἄλλοι. Ἀκολούθως προβαίνει εἰς μίαν περιγραφὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ τῆς αἱρέσεως, τὸν ὁποῖον ἀπὸ σκοποῦ ἀποφεύγει νὰ ὀνομάσῃ. «Ἄνθρωπος μὲ ἀπίστευτον βαθύτητα διανοίας, ἐπιτήδειος ὑποκριτής, ὅσον δεξιὸς πολιτικός, ἱκανὸς τὸ πᾶν νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ τὸ πᾶν νὰ ἀποκρύψῃ, ἐξίσου δραστήριος καὶ ἀκούραστος καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ, ὁ ὁποῖος δὲν ἄφινε εἰς τὴν τύχην τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἠμποροῦσε νὰ τῆς ἀφαιρέσῃ μὲ περιεσκεμμένον ὑπολογισμὸν καὶ μὲ πρόβλεψιν» [42]). Μετὰ ταῦτα ἀπὸ λεπτότητα πρὸς τὴν παροῦσαν κόρην τοῦ καρατομηθέντος Καρόλου τοῦ πρώτου, βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, φθάσας εἰς τὸ τέλος τοῦ δράματος, ἀντὶ νὰ ἀναφέρῃ τὴν τραγικὴν ἐκείνην σκηνὴν μὲ τὰ πραγματικὰ ὀνόματα προσώπων καὶ τόπων καὶ πραγμάτων, καταφεύγει εἰς τὰ ἑξῆς χωρία τοῦ προφήτου Ἱερεμίου· «χεῖρα αὐτοῦ ἐξεπέτασε θλίβων ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς· εἶδε γὰρ ἔθνη εἰσελθόντα εἰς τὸ ἁγίασμα αὐτῆς. . . ἐξῆρε πάντας τοὺς ἰσχυρούς μου ὁ Κύριος ἐκ μέσου μου, ἐκάλεσεν ἐπ' ἐμὲ καιρὸν τοῦ συντρίψαι τοὺς ἐκλεκτούς μου. . . Ἴδε, κύριε, ὅτι θλίβομαι. . . ἔξωθεν ἠτέκνωσέ με μάχαιρα, ὥσπερ θάνατος ἐν οἴκῳ. . . ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς αὐτοῦ κατεπόντισε Κύριος, οὐ φεισάμενος πάντα τὰ ὡραῖα Ἰακὼβ καθεῖλεν ἐν θυμῷ Αὐτοῦ, τὰ ὀχυρώματα τῆς θυγατρὸς Ἰούδα ἐκόλλησεν εἰς τὴν γῆν, **ἐβεβήλωσε βασιλέα αὐτῆς καὶ ἄρχοντα αὐτῆς. . .**» (Ἱερεμίου Θρῆνοι, α' 10, 15, 20 καὶ β' 2).

Μόνον μία μεγάλη τέχνη εὐγλωττίας καὶ μία δύναμις ἐξαιρετικῆς διανοίας, ὅπως ἡ τοῦ Βοσσουέτου, ἠμποροῦσε νὰ ἀφηγηθῇ κατὰ τὸν ὡς ἄνω τρόπον τὸ αἱματόβρεκτον ἐκεῖνο δρᾶμα τῆς Ἀγγλίας. Τονίζει ἰδιαιτέρως τὴν σταθερότητα τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἐγκαρτέρησιν τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ἡ βασίλισσα εἰς ὅλας τὰς δοκιμασίας τῆς ζωῆς της.

41) Τὸ πρωτότυπον ἔχει· «à appeler Dieu tout ce qu'il pensa». Αὐτὸ μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν φράσιν τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται ὁ Βοσσουέτος εἰς τὸ ἔργον του «Discours sur l'histoire universelle». Ἴδε κατωτέρω μετάφρασιν τοῦ ἐπικηδείου τῆς δουκίσσης τῆς Ὀρλεάνης σημ. 31.

42) Τὸ κείμενον ἔχει τὰς λέξεις par conseil et par prévoyance Conseil - volonté reflechie calcul, - περιεσκεμμένη θέλησις, ὑπολογισμός (Larousse de XX siècle λέξις conseil ὅπου ἀναφέρεται ὁλόκληρος αὐτὴ ἡ φράσις τοῦ ἐπικηδείου τούτου).

Ὁ ἐπίλογος ἀρχίζει μὲ μίαν ἀποστροφὴν τοῦ Βοσσουέτου πρὸς τὰς μοναχὰς τῆς Μονῆς τῆς Ἐπισκέψεως — ἱδρυθείσης ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης αὐτῆς —. «Σεῖς θέσατε τέρμα εἰς τὸν λόγον αὐτὸν διηγούμεναι εἰς ἡμᾶς τὰ χριστιανικὰ αἰσθήματά (της) τῶν ὁποίων ὑπήρξατε οἱ πιστοὶ μάρτυρες· πόσες φορὲς εἰς τὸν τόπον αὐτὸν (ἐκκλησία τῆς Μονῆς ὅπου ἦτο κατατεθειμένη ἡ καρδία τῆς βασιλίσσης) ηὐχαρίστησε ταπεινα τὸν Θεὸν διὰ δύο μεγάλας χάριτας· ἡ μία διότι τὴν ἔκαμε χριστιανήν· ἡ ἄλλη, κύριοι, τί περιμένετε (νὰ ἀκούσετε); ἴσως διότι ἀποκατέστησε τὰς ὑποθέσεις τοῦ Βασιλέως υἱοῦ της; (ἡ παλινόρθωσις τοῦ Καρόλου τοῦ Β΄ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας). Ὄχι· διότι τὴν ἔκαμε ***δυστυχισμένην βασίλισσαν***·... πόσον αἱ θλίψεις της τὴν ἔχουν καταστήση σοφὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πόσον καλὰ ἐγνώρισεν αὕτη τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ σταυροῦ, ὅταν ἥνωσε τὸν χριστιανισμὸν μὲ τὰ δεινά! Αἱ μεγάλαι εὐτυχίαι μᾶς ἀποτυφλώνουν, μᾶς παραφέρουν (μὲ αὐτὰς γινόμεθα ἔξαλλοι, ἄλλοι ἀντ' ἄλλων), μᾶς ἀποπλανοῦν, μᾶς κάμουν νὰ λησμονήσωμεν τὸν Θεόν, τοὺς ἰδίους ἑαυτούς μας καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς πίστεως. Ἀπ' ἐδῶ γεννῶνται τέρατα ἐγκλημάτων, ἐξεζητημέναι ὑπερβολαὶ ἡδονῶν, λεπταὶ εὐαισθησίαι ὑπερηφανείας·... Ἐπὶ δώδεκα χρόνια ἀκατάπαυστα ἐβάσταζεν ὁ Θεός, χωρὶς καμμίαν ἀπὸ μέρους τῶν ἀνθρώπων παρηγορίαν, τὴν δυστυχισμένην μας βασίλισσαν, κάμνοντάς την νὰ μελετᾷ ὑπὸ τὴν χεῖρά του αὐτὰ τὰ σκληρὰ μέν, ἀλλὰ δυνατὰ μαθήματα. Τέλος, καμφθεὶς (ὁ Θεὸς) ἀπὸ τὰς εὐχάς της καὶ τὴν ταπεινήν της ὑπομονήν, ἀποκατέστησε τὸν βασιλικὸν οἶκον» [43].

Καὶ ἀφοῦ ὁμιλεῖ περὶ ἄλλων προσόντων τῆς βασιλίσσης, τῆς ἀποφυγῆς τῆς κακολογίας, περὶ τοῦ ὅτι εἶχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, προσθέτει· «ὡσαύτως ἀνεπόλει συχνὰ τὴν πολύτιμον αὐτὴν μνείαν (τοῦ Θεοῦ) μὲ τὴν προσευχὴν καὶ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου τῆς μιμήσεως τοῦ Ἰησοῦ, ὅπου ἐμάνθανε νὰ συμμορφώνεται πρὸς τὸ γνήσιον πρότυπον τῶν χριστιανῶν». Καὶ τελειώνει μὲ τὰς λέξεις: «Εἴθε λοιπὸν ὁ Θεὸς οὗτος τοῦ ἐλέους νὰ δεχθῇ τὰς θλίψεις της ὡς θυσίαν εὐάρεστον. Εἴθε νὰ τὴν τοποθετήσῃ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἀρκούμενος εἰς τὰ δεινά της, τοῦ λοιποῦ νὰ φεισθῇ τόσον ***φρικτῶν μαθημάτων*** (προοριζομένων) διὰ τὴν οἰκογένειάν της καὶ διὰ τὸν κόσμον». Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι τὴν φράσιν «φρικτὰ μαθήματα» (terribles

[43]) Ἀκολουθεῖ διαζωγράφησις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Καρόλου τοῦ Β΄. μὴ συμφωνοῦσα καθ' ὅλα πρὸς τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα. Οὐδεὶς κηρύσσων ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος, ὑπὸ τὰς περιστάσεις μάλιστα ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐξεφώνει τοὺς καλυτέρους ἐπικηδείους του ὁ Βοσσουέτος, ἠμπορεῖ νὰ ὑπαγορεύῃ πέρα πέρα ὀρθὰς σελίδας τῆς ἀψευδοῦς ἱστορίας.

leçons) τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ προοιμίου, αὐτὴν μεταχειρίζεται καὶ ὡς κατακλεῖδα τοῦ λόγου του.

Θὰ ἦτο παράλειψις σπουδαία ἐκ μέρους μου νὰ μὴ ἀναφέρω μίαν περικοπὴν ἀπὸ τὸ δεύτερον μέρος (τὸ ὁποῖον, σημειωθήτω ἐν παρόδῳ, εἶναι ὑπερδιπλάσιον τοῦ πρώτου, γονιμώτερος ἀναδεικνύεται ὁ ποιητὴς καὶ οἱοσδήποτε συγγραφεὺς εἰς τὰ λυπηρὰ παρὰ εἰς τὰ χαρμόσυνα συμβάντα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς) τοῦ ἐπικηδείου τούτου λόγου τοῦ Βοσσουέτου διὰ τὸν ὁποῖον, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης του ἀξίας, ἀφιερώνω σχετικῶς πολλὰς γραμμάς. Ἡ περικοπὴ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀκόλουθος· «αὐτὸ ποὺ μελετῶ δὲν εἶναι ἕνα ἀνθρώπινον ἔργον· δὲν εἶμαι ἐδῶ ἱστορικὸς ὁ ὁποῖος ὀφείλω νὰ σᾶς ἀναπτύξω τὸ μυστικὸν τῶν κυβερνήσεων, οὔτε τὴν διάταξιν τῶν μαχῶν, οὔτε τὰ συμφέροντα τῶν κομμάτων· πρέπει νὰ ἀνυψωθῶ ὑπεράνω τοῦ ἀνθρώπου διὰ νὰ κάμω κάθε δημιούργημα νὰ τρέμη ὑπὸ τὰς βουλὰς καὶ τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ. «Εἰσελεύσομαι, μαζὶ μὲ τὸν Δαβίδ, ἐν δυναστείᾳ Κυρίου» (ψαλμ. 70, 15), καὶ ἔχω νὰ σᾶς δείξω τὰ θαυμάσια τῆς χειρός του καὶ τῶν βουλῶν του· βουλὰς δικαίας ἐκδικήσεως κατὰ τῆς Ἀγγλίας, βουλὰς ἐλέους διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς βασιλίσσης». Πράγματι ὁ ῥήτωρ καὶ ποιητὴς καὶ φιλόσοφος Βοσσουέτος πετᾷ ἐδῶ ὡς «ἀετός», «ὡς αἰετὸς ὠκὺς ἐν πετανοῖς» κατὰ τὴν ἔκφρσιν τοῦ Πινδάρου Τὸ χωρίον αὐτὸ τοῦ Βοσσουέτου ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ πολλάκις ὑπ' ἐμοῦ εἰς τὴν μελέτην μου αὐτὴν ἀναφερόμενος καρδινάλιος du Bausset ἐκθειάζει κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον τὸν μεγαλοφυᾶ συγγραφέα τοῦ ὑπὸ κρίσιν καὶ ἀνάλυσιν ἐπικηδείου· «εἰς ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Βοσσουέτου καὶ προπάντων εἰς τὸν ἐπικήδειον αὐτὸν λόγον ἡ μεγάλη ἰδέα τοῦ Θεοῦ δεσπόζει ὅλων καὶ ἡ ὑπεροχή του (τοῦ Θεοῦ) κανονίζει τὰ πάντα»· Ὁ Βοσσουέτος εἶναι ὁ φιλόσοφος τῆς θείας προνοίας ὁ μελετῶν αὐτὴν καὶ περὶ αὐτῆς φιλοσοφῶν.

Διὰ νὰ παραστήση μὲ τρόπον πολὺ ἐκφραστικὸν καὶ ζωντανὸν τὴν ἀταραξίαν καὶ τὴν σταθερότητα τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ἡ βασίλισσα Ἑρριέτα—Μαρία κατὰ τὰς θλιβερωτέρας στιγμὰς τῆς τραγικῆς περιόδου τῆς ζωῆς της ἡ ὁποία ἀναφέρεται πάντοτε εἰς τὸ σχετικὸν κεφάλαιον τῆς Ὁμιλητικῆς, λέγει: «Καθὼς ἕνας στῦλος τοῦ ὁποίου ὁ στερεὸς ὄγκος ἐμφανίζεται ὡς τὸ πειὸ στερεὸν στήριγμα ἑνὸς παλαιοῦ ἐρειπωμένου ναοῦ, ὅταν τὸ μεγάλο αὐτὸ οἰκοδόμημα, ποὺ τὸ ἐστήριζεν ὁ στῦλος ἐκεῖνος, πίπτη ἐπάνω του χωρὶς νὰ τὸν κρημνίση, ἔτσι ἡ βασίλισσα παρουσιάζεται τὸ στερεὸν στήριγμα τοῦ Κράτους, ὅταν, ἀφ' οὗ αὐτὴ ἔφερε ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὸ βάρος του, οὔτε κἂν ἐκάμφθη κάτω ἀπὸ τὸ πέσιμόν του».

Ὁ Βολταῖρος εἰς τὸ ἴδιον κεφάλαιον τοῦ προμνημονευθέντος ἔργου του γράφει τὰ ἀκόλουθα διὰ τὸν ἐπικήδειον αὐτόν»· τὸ ἐπικήδειον ἐγκώμιον τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, χήρας Καρόλου τοῦ πρώτου, τὸ ὁποῖον

ἀπήγγειλε τὸ 1669, ἐνεφανίσθη σχεδὸν καθ' ὅλα ἀριστούργημα. Τὰ θέματα τῶν μερῶν τούτων τῆς εὐγλωττίας εἶναι ἐπιτυχῆ ἀναλόγως τῶν δυστυχημάτων ποὺ ἐδοκίμασαν οἱ (ἐγκωμιαζόμενοι) νεκροί. Συμβαίνει ἐδῶ τρόπον τινὰ ὅ,τι καὶ εἰς τὰς τραγῳδίας, ὅπου τὰ μεγάλα ἀτυχήματα τῶν κυριωτέρων προσώπων εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιαφέρει περισσότερον». Ἡ κρίσις αὐτὴ τοῦ Βολταίρου εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁμοιάζει ἀρκετὰ μὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔγραψεν ὁ καρδινάλιος de Bausset καὶ τὰ ὁποῖα κατεχώρισα ἀνωτέρω.

Ὁ ἐπικήδειος εἰς τὴν Μαρίαν - Θηρεσίαν τῆς Αὐστρίας, σύζυγον τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', διαιρεῖται ὡσαύτως εἰς δύο μέρη. Τὸ προοίμιον ἔχει ὡς ἀφορμὴν τὸ ρητὸν [44]) τῆς Ἀποκαλύψεως «ἄμωμοι γάρ εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ».

Τὰ χωρία τῆς ἀποκαλύψεως ὅπου οἱ ἁγνοὶ καὶ ἄμωμοι χριστιανοί, οἱ μὴ μετέχοντες εἰς τὴν «διαφθορὰν τοῦ αἰῶνος» ἀποτελοῦν τὴν συνοδίαν τοῦ Χριστοῦ, τοῦ «Ἀμώμου Ἀμνοῦ», τοῦ δίδουν ἀφορμὴν ὅπως δραματισθῇ καὶ τοποθετήσῃ τὴν Μαρίαν Θηρεσίαν μεταξὺ τοῦ ὁμίλου αὐτοῦ ποὺ εὑρίσκεται ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ. Ὁ βίος καὶ ὁ θάνατός της πλημμυρισμένοι ἀπὸ ἁγιότητα διδάσκουν τὴν ἀνθρωπότητα. Ἀπ' ἐδῶ χωρίζει εἰς δύο μέρη τὸ σῶμα τοῦ λόγου του ὁ ρήτωρ· «ὅλα σεβάσμια ἐν τῷ προσώπῳ της, ὅλα ἁγνὰ ἐν τῇ ζωῇ της». Εἰς τὸ πρῶτον μέρος κάμνει λόγον περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς Μ. Θησεσίας, προελθούσης ἀπὸ δύο περιφήμους βασιλικοὺς οἴκους, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Αὐστρίας. Ὁ Βοσσουέτος, φιλόσοφος προσηλωμένος εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν, ἀποδίδει εἰς αὐτὴν τὰς γεννήσεις βασιλοπαίδων. Ἀναιρεῖ τὰς περὶ γενικῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἰδέας μερικῶν φιλοσόφων καὶ ὑποστηρίζει τὸν εἰδικὸν χαρακτῆρα τῆς θείας προνοίας. Ὁμιλῶν περὶ τῶν ἰδιαιτέρων προσόντων τῶν δύο αὐτῶν βασιλικῶν οἴκων τονίζει ἕνα κοινὸν χαρακτῆρα ἀμφοτέρων, ἕνα κοινὸν προσόν, τὴν εὐσέβειαν. Ἐντεῦθεν ἐξάγει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ θρηνουμένη βασίλισσα «χάριν ἔχει τῷ Θεῷ, ᾧ λατρεύει ἀπὸ προγόνων». (Β. Τιμ. σ. 3). Ἀφηγεῖται τὴν γενεαλογίαν τῆς νεκρᾶς, θυγατρὸς τῆς Ἐλισάβετ, συζύγου τοῦ Φιλίππου τοῦ Δ'. βασιλέως τῆς Ἰσπανίας καὶ κόρης τοῦ Ἐρρίκου Δ' τῆς Γαλλίας. Ὁ πατήρ της τὴν εἶχεν ἀναθρέψῃ διὰ πολλὰ κράτη ἀνήκοντα εἰς τὸ ἰσπανικὸν στέμμα [45]). «Ὁ Θεὸς ποὺ μᾶς ἀγαπᾷ τὴν προορίζει διὰ τὸν Λουδοβῖκον». Ἀναφέρων τὴν κατὰ τὸ 1659 συναφθεῖ

[44]) Εἰς ὅλους τοὺς ἐπικηδείους τοῦ Βοσσουέτου προτάσσεται ρητὸν τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Τὸ ρητόν, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει εἰς τὸν ἀναλυόμενον ἐπικήδειον τῆς συζύγου τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ἔχει καὶ μίαν φράσιν τὴν ὁποίαν παραλείπουν τὰ καλὰ χειρόγραφα. Ἡ φράσις εἶναι «ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ».

[45]) Ἡ Αὐστρία ἦτο ἡνωμένη μὲ τὴν Ἰσπανίαν. Εἰς αὐτὴν ἀνῆκον αἱ Κάτω Χῶραι καὶ ἄλλα μέρη.

σαν μεταξὺ Λουδοβίκου τῆς Γαλλίας καὶ Φιλίππου τῆς Ἰσπανίας γνωστὴν συνθήκην τῶν Πυρηναίων, διὰ τῆς ὁποίας ἔπαυσαν οἱ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν κρατῶν μακροχρόνιοι πόλεμοι, καὶ τοὺς κατόπιν ταύτης γάμους τοῦ Λουδοβίκου καὶ τῆς Μαρίας Θηρεσίας, προσθέτει τὰ ἑξῆς· «ἠμπορῶ νὰ ἀναμίξω σήμερον τὰς τελετάς σας καὶ τὰς πομπάς σας (τῶν γάμων) μὲ τὴν νεκρικὴν αὐτὴν πομπήν, ***καὶ τὸν κολοφῶνα τῶν μεγαλείων μὲ τὰ ἐρείπιά των»;*** Μετὰ τὸ σχετικῶς μακρὸν ἐγκώμιον τοῦ Λουδοβίκου, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ἐγκώμιον τῆς Γαλλίας, ὁ Βοσσουέτος μεταβαίνει εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ λόγου του. Ἡ μετάβασις γίνεται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον· «ὑψώσατε τώρα, ὦ Κύριε, καὶ τὰς σκέψεις μου καὶ τὴν φωνήν μου! Εἴθε νὰ ἠμπορέσω νὰ παραστήσω εἰς τὸ σεβαστὸν αὐτὸ ἀκροατήριον τὴν ἀπαράμιλλον ὡραιότητα μιᾶς ψυχῆς «ἐν τῇ ὁποίᾳ κατῳκήσατε» κ. λ. π. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν διαφορὰν ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἀπ' ἀρχῆς δικαίου καὶ τοῦ μετανοοῦντος ἁμαρτωλοῦ· ἀναφέρει τὰ σχετικὰ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀσώτου. Μεταχειρίζεται μίαν εἰκόνα τῆς Ἀποκαλύψεως (V, 12) ὅπου τὰ τρία ὀνόματα—τοῦ Θεοῦ Πατρός, τὸ τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ—τὰ γραμμένα ἐπάνω εἰς τὸν «***στῦλον***», δίδουν ἀφορμὴν πρὸς ἀνάπτυξιν τριῶν ἀρετῶν τῆς βασιλίσσης, πίστεως ἐσωτερικῆς, τηρήσεως τῶν ἐκκλ. διατάξεων, καὶ συμμετοχῆς εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας. Εὑρίσκει τὴν πίστιν τῆς βασιλίσσης περισσότερον θερμὴν ἀπὸ τὴν τοῦ Κεντυρίωνος (Ματθ. Η'. 8, 10) τοῦ Εὐαγγελίου. «Τύπτει τὸ στῆθός της καὶ διὰ τὰ ἐλάχιστά της ἁμαρτήματα... Ἡ γῆ, ποὺ εἶναι ἡ καταγωγὴ καὶ ὁ τάφος της, δὲν εἶναι ἀρκετὰ χαμηλὴ ὥστε νὰ τὴν δεχθῇ· θὰ ἤθελε νὰ ἐξαφανισθῇ ὁλόκληρος ἐνώπιον τῆς μεγαλειότητος τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων». Τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ταπείνωσιν τῆς βασιλίσσης παραβάλλει πρὸς τὴν ταπείνωσιν τοῦ Δαβὶδ τοῦ ὁποίου ἀναφέρει τὰς λέξεις «Κύριε, οὐχ ὑψώθη ἡ καρδία μου» (Ψαλμ. 130, 1). Μέσα εἰς τὸν ἐκκωφαντικὸν θόρυβον τῶν πολυδαιδάλων Ἀνακτόρων ὁ Βοσσουέτος φαντάζεται τὴν βασίλισσαν ὡς νὰ ἦναι στὴν ἐρημίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἢ εἰς τοὺς Καρμήλους σὰν τὸν προφήτην Ἠλίαν ἢ σὰν τὸν Χριστὸν ποὺ τόσας φορὰς προσηύχετο ἐπάνω στὸ βουνό [46]). Καὶ διὰ νὰ

---

[46]) Αἱ φράσεις τὰς ὁποίας μεταχειρίζεται ἐδῶ ὁ Βοσσουέτος «Τοιουτοτρόπως τὴν ἐβλέπομεν νὰ προστρέχῃ εἰς τὰ θυσιαστήρια διὰ νὰ τύχῃ ἐκεῖ μετὰ τοῦ Δαβὶδ ταπεινῆς ἀναπαύσεως, καὶ νὰ εἰσχωρήσῃ μέσα εἰς τὸν εὐκτήριόν της οἶκον, ὅπου, παρὰ τον θόρυβον τῆς Αὐλῆς, εὕρισκε τὸν Κάρμηλον τοῦ Ἠλία, τὴν ἔρημον τοῦ Ἰωάννου, καὶ τὸ ὄρος ὅπου ἔγινε τόσον συχνὰ μάρτυς τῶν στεναγμῶν (προσευχῆς) τοῦ Ἰησοῦ», αἱ φράσεις αὐταὶ εἶναι πάντως ἀπήχησις τοῦ ἑξῆς χωρίου τοῦ κδ'. λόγου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου· «Ἐπειδὴ καὶ Ἠλίας ἡδέως ἐνεφιλοσόφει τῷ Καρμήλῳ, καὶ Ἰωάννης τῇ ἐρήμῳ, καὶ Ἰησοῦς αὐτὸς τὰς μὲν πράξεις τοῖς ὄχλοις, τὰς εὐχὰς δὲ τῇ σχολῇ καὶ ταῖς ἐρημίαις ὡς τὰ πολλὰ προσένειμεν». Migne τόμ. 35 σ. 1231.

ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἀπορροφητικὴ προσοχὴ καὶ ἡ συγκέντρωσις τῶν ψυχικῶν δυνάμεων μετατρέπει εἰς ἔρημον καὶ τὰ πλέον θορυβώδη μέρη, ἀναφέρει τὴν ἑξῆς ὡραίαν καὶ ἐκφραστικὴν σκέψιν τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου «Gignit enim sibi ipsa mentis intentio solitudinem». «Τὴν ἐρημίαν τὴν κάμνει εἰς ἑαυτὴν αὐτὴ ἡ προσοχὴ τῆς διανοίας». Ἀπ' ἐδῶ παίρνων ἀφορμὴν ὁμιλεῖ διὰ τὴν προσευχὴν καὶ τὰς θρησκευτικὰς μελέτας τῆς Μαρίας – Θηρεσίας. Συνεχίζων νὰ ἀντλῇ ἀπὸ τὰ ὁράματα τῆς Ἀποκαλύψεως ὁ ἐκφωνητὴς τοῦ ἐπικηδείου κάμνει ἀποστροφὴν πρὸς τὸν ἄγγελον ποὺ κρατεῖ τὸ χρυσοῦν θυμιατήριον καὶ τὸν παρακαλεῖ ὡς προϊστάμενον εἰς τὰς προσευχὰς τῆς βασιλίσσης νὰ διηγηθῇ τὴν θέρμην τῆς καρδίας (τῆς βασιλίσσης) ποὺ ἐπληγώθη ἀπὸ τὸν πρὸς τὸν Θεὸν ἔρωτα.

Ἀκολουθεῖ ἡ διάκρισις τῶν ἁμαρτημάτων εἰς βαρέα καὶ ἐλαφρά· διὰ τὴν βασίλισσαν δὲν ὑπῆρχεν αὐτὴ ἡ διάκρισις· τὴν ἐνδιέφερε τὸ **«ἁμάρτημα»**. Κάμνει λόγον διὰ τὰς λύπας καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὰς ἀνησυχίας τῆς βασιλίσσης. Περιγράφει τὴν βαθεῖαν θλῖψιν ποὺ ἐδοκίμασε διὰ τὸν πρόωρον θάνατον πέντε τέκνων της. Ὑπαινίσσεται τὴν ἀσθένειαν τοῦ διαδόχου τοῦ θρόνου, τοῦ πρωτοτόκου καὶ μόνου ἐπιζήσαντος τέκνου της, τὴν λύπην της, καὶ τὴν χαράν της διὰ τὴν ἀνάρρωσιν, τὴν ὁποίαν ὁ Βοσσουέτος ἀποδίδει εἰς τὴν προσευχὴν τῆς Μαρίας - Θηρεσίας. Καὶ διὰ νὰ τονίσῃ τὴν συμβολὴν καθόλου εἰς τὰ ἀνθρώπινα τῆς θείας βοηθείας, ἀναφέρει τοὺς ἑξῆς στίχους τοῦ 32ου ψαλμοῦ τοῦ Δαβίδ· «οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ». «Διὰ τῆς προσευχῆς ἡ Μαρία - Θηρεσία πῆρεν ὅλας τὰς ἀρετὰς τῆς ψυχῆς της». Ἕως ἐδῶ ἡ ἐπὶ τοῦ στύλου ἐπιγραφὴ τῆς φράσεως «πίστις πρὸς Θεόν» «τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ Πατρός». Ἡ Ἱερουσαλὴμ παριστάνει τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία κατὰ τρόπον τοιοῦτον διήρεσε τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ θρησκευτικὰ ἀναγνώσματα ὥστε νὰ δίδῃ κατάλληλον πνευματικὴν τροφὴν εἰς τὰ τέκνα της διὰ κάθε ὥραν τοῦ ἔτους. Περιγράφων ὁ Βοσσουέτος τὴν θέσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κάμνει ἕνα ὑπαινιγμὸν καὶ εἰς τὰς ἔριδας μεταξὺ τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου ΙΑ'. καὶ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. αἱ ὁποῖαι καὶ προὐκάλεσαν τὸν Γαλλικανισμὸν περὶ τοῦ ὁποίου ἀλλαχοῦ τῆς παρούσης μελέτης κάμνω λόγον. «Ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ πόσα δάκρυα ἐστοίχισαν εἰς τὴν βασίλισσαν αἱ πάρα πολὺ μακραὶ αὐταὶ διαιρέσεις»; Ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα, προσθέτει ὁ κατὰ βάθος καθολικὸς ἱεράρχης καὶ πρὸ πάντων τὴν στιγμὴν ποὺ ἐγκωμίαζε μίαν ἀφωσιωμένην εἰς τὸν Πάπαν καθολικήν, παρ' ὅλα ταῦτα, προσθέτει, μὴ ἀπατᾶσθε· «ἡ ἁγία ἕδρα δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ λησμονήσῃ τὴν Γαλλίαν, οὔτε ἡ Γαλλία νὰ φερθῇ ἀπρεπῶς πρὸς τὴν Ἁγίαν Ἕδραν». Ἡ τρίτη ἐπιγραφή, τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, τὸ μυστήριον τῆς θείας

εὐχαριστίας. Ἡ βασίλισσα ἐκοινώνει συχνὰ καλῶς προητοιμασμένη. «Ἡ θεία κοινωνία ἦτο ἡ καλλιτέρα προπαρασκευὴ διὰ τὴν ἄλλην». Καὶ ἀφ' οὗ ἀναφέρει καὶ τὰ τοῦ θανάτου τῆς πενθερᾶς της, μητρὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. καὶ συγκρίνει τοὺς δύο θανάτους, φθάνει εἰς τὸν ἐπίλογον:

Ὁ ἐπίλογος αὐτὸς ἀρχίζει εἰς μερικὰ σημεῖα ὅπως καὶ ὁ ἐπίλογος τοῦ ἐπικηδείου εἰς τὴν δούκισσαν τῆς Ὀρλεάνης. «Πράγματι, Χριστιανοί, τί περιμένομεν; Δὲν εἶναι ἄξιον Χριστιανοῦ νὰ ἀγωνίζεται ἐναντίον τοῦ θανάτου μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν ποὺ παρουσιάζεται διὰ νὰ τὸν πάρῃ 47).

Ἐὰν τὰ κλαύματα καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν παρισταμένων δὲν ὠφελοῦν τὴν μακαρίτισσαν, τὴν δροσίζουν ὅμως καὶ τὴν δίδουν ἀναψυχὴν αἱ προσευχαί των καὶ πρὸ πάντων ἡ ὑπὲρ αὐτῆς προσφορὰ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας. Ὠφελεῖ ἡ θυσία αὐτή, διότι ἡ βασίλισσα ἔζησε βίον ἐνάρετον. Ἄλλως καμμίαν ἀνακούφισιν δὲν ἠμπορεῖ νὰ φέρῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μεταστάντος, προκαλεῖ δὲ μόνον κάποιαν ἀνακούφισιν εἰς τοὺς ἐπιζῶντας οἰκείους. Διὰ νὰ παραστήσῃ ὁ Βοσσουέτος τὸν ταχὺν ροῦν τῆς ζωῆς ἀναφέρει καὶ πάλιν φράσεις τῆς Ἀποκαλύψεως. «Ἥξω ἐπὶ σὲ ὡς κλέπτης» (γ', 3)· κατόπιν ἀναφέρει ὡς ἐπῳδὸν τὸ τοῦ Ἐζεκίου «πέρας ἥκει, τὸ πέρας ἥκει». Αἱ κατόπιν φράσεις μᾶς ὑπενθυμίζουν τὸν ἐπίλογον τοῦ ἐπικηδείου τῆς δουκίσσης τῆς Ὀρλεάνης. «Ἂς μὴ περιμένωμεν τὸ τρομερὸν αὐτὸ κτύπημα! Ἡ σπάθη ἡ ὁποία ἔκοψε τὰς ἡμέρας τῆς βασιλίσης εἶναι ἀκόμη σηκωμένη ἐπάνω στὰς κεφαλάς μας· τὰ ἁμαρτήματά μας ἀκόνισαν τὴν μοιραίαν της αἰχμήν· «ρομφαία, ρομφαία, ὀξύνου καὶ θυμώθητι, ὅπως σφάξῃς σφάγια, ὀξύνου γένῃ εἰς στίλβωσιν» (Ἐζεκίου κα'. 9-10). Μὲ τὴν μετάνοιαν, ἐξακολουθεῖ ὁ κῆρυξ, ἂς προλάβωμεν τὸ κτύπημα ποὺ κομματιάζει. Ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ μὴ συγκινηθῇ εἰς αὐτὸ τὸ θέαμα; Ἀλλὰ ὁποῖον ἀποτέλεσμα ἔχουν αἱ πρόσκαιροι (μιᾶς ἡμέρας) αὐταὶ συγκινήσεις; Μίαν τελευταίαν σκλήρυνσιν (τῆς καρδίας), διότι, ὅταν κανένας ἀνωφελῶς συγκινῆται, μένει πλέον ἀσυγκίνητος ἀπὸ ὁποιονδήποτε ἀντικείμενον 48). Ἀκούσατε τὴν εὐσεβῆ βασίλισσαν ποὺ ὁμιλεῖ πειὸ δυ-

---

47) Εἰς τὸν ἐπικήδειον τῆς δουκίσσης λέγει et plutôt mourants qui vivant, εἰς τὸν ἀναλυόμενον ἐδῶ γράφει· «Un chéctien n'est jamais vivant, sur la terre, parce qu'il y est toujours mortifié, et que la mortification est un essai, un apprentissage, un commencement de la mort». Ἕνας Χριστιανὸς ποτὲ δὲν εἶναι ζωντανὸς ἐπὶ τῆς γῆς, διότι εἶναι ἐκεῖ πάντοτε σκληραγωγημένος, καὶ διότι ἡ σκληραγωγία εἶναι μία δοκιμή, μία προπαίδευσις, μία ἀρχὴ τοῦ θανάτου.

48) «Τί περιμένομεν»; Ἡ ἐρώτησις αὐτὴ ὑπάρχει καὶ εἰς τὸν ἐπίλογον τοῦ ἐπικηδείου τῆς δουκίσσης τῆς Ὀρλεάνης. «Qu'attendons-nous pour nous convertir?» Παρομοίαν ἐρωτηματικὴν ἔκφρασιν ἀπαντῶμεν καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Βοσσουέτου «Discours sur l'histoire...» Qu'attendons-nous donc à nous soumet-

νατὰ (ὑψηλά) ἀπὸ ὅλους τοὺς ἱεροκήρυκας... σᾶς λέγω μὲ τὸ στόμα μου· καὶ μὲ μίαν φωνὴν ποὺ σᾶς εἶναι γνωστή [49]) ὅτι τὸ μεγαλεῖον εἶναι ὄνειρον, ἡ χαρὰ πλάνη, ἡ νεότης ἄνθος ποὺ πίπτει καὶ ἡ ὑγεία ἀπατηλὸν ὄνομα. Μαζεύετε λοιπὸν τοὺς θησαυροὺς ποὺ δὲν ἠμποροῦν νὰ χαθοῦν».

Καὶ ὁ Fléchier ἐξεφώνησεν ἐπικήδειον εἰς τὴν ἰδίαν βασίλισσαν τὴν 24 Νοεμβρίου 1684, ὁ δὲ Βοσσουέτος τὴν 1 Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους. Ἐπειδή, ὡς παρετήρησαν πολλοί, ἡ βασίλισσα Θηρεσία δὲν ἦτο κυρία μὲ ἔξοχον πολιτικὸν πνεῦμα καὶ ἑπομένως, ἐπειδὴ δὲν ἐλάμβανε μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ Γαλλικοῦ Κράτους, δὲν εἶχεν ὁ βίος της ἄξιον μνείας περιεχόμενον ἀπὸ ἀπόψεως κοσμικῆς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τόσον ὁ Βοσσουέτος ὅσον καὶ ὁ Φλεσιὲ ἐπεξετάθησαν εἰς τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν, ἰδίως δὲ ὁ πρῶτος εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ λόγου του. Τὸ ὅλον 35 ἱεροκήρυκες ἐξεφώνησαν ἐπικηδείους εἰς τὴν ἀγαθὴν αὐτὴν βασίλισσαν· ἀπὸ αὐτούς, μόνον οἱ δύο προειρημένοι ἐσώθησαν.

Ὁ ἐπικήδειος εἰς τὴν Ἄνναν ντὲ Κονζάγκ, πριγκήπισσαν τοῦ Παλατινάτου, κόρην τοῦ Καρόλου de Conzague, δουκὸς τῆς Νεβέρης, τοῦ Ρετέλ, τῆς Μαντούης καὶ τοῦ Μουφερράτου, ἐξεφωνήθη τῇ 9 Αὐγούστου 1685 εἰς τὸ προάστειον Ἅγιος Ἰάκωβος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Καρμελιτῶν. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Ἄννα κατ' ἀρχὰς εἶχε σταλῇ εἰς μοναστήριον νὰ γίνῃ μοναχὴ ὅπως καὶ ἡ μικροτέρα ἀδελφή της Βενεδίκτη. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός της τὸ 1637, ἤτοι ὅτε ἦτο 21 ἐτῶν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Αὐλήν. Κατώρθωσε νὰ ἐπιστρέψῃ τὸν σύζυγόν της Ἐδουάρδον, πρίγκηπα τοῦ Παλατινάτου (Ρήνου), εἰς τὸν καθολικισμόν. Εἰς ἡλικίαν 47 ἐτῶν (1663) ἐχήρευσε· ἐνεφανίσθη τότε εἰς τὴν κοινωνίαν ὡς κυρία διεφθαρμένων ἠθῶν καὶ ἄθεος. Ὡρισμένα περιστατικὰ τῆς ζωῆς της, ὄνειρα π. δ. χ. τὰ ὁποῖα ἀναφέρει εἰς τὸν ἐπικήδειόν της ὁ Βοσσουέτος, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς θρησκείας.

Τὸ ρητὸν τοῦ ἐπικηδείου της προσαρμόζεται εἰς τὰ στάδια τῆς περιπετειώδους ζωῆς τῆς Ἄννης· ἀναφέρει τοὺς στίχους 9 καὶ 10 τοῦ 41ου κεφαλαίου τοῦ Ἡσαΐου· «οὗ ἀντελαβόμην ἀπ' ἄκρων τῆς γῆς, καὶ

---

tre? Attendons-nous que Dien fasse de nouveaux miracle..? Ἔκδ. Jacquinet. σ. 442 καὶ σημ. 4. Ἂς ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης τὰ ἀνάλογα χωρία τοῦ ἐπιλόγου τοῦ ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ ἐν μεταφράσει καταχωριζομένου ἐπικηδείου τῆς Ἑρριέτας-Ἄννης τῆς Ἀγγλίας, δουκίσσης τῆς Ὀρλεάνης. Ἐπεκτείνομαι ὀλίγον περισσότερον εἰς τὸ μέρος αὐτὸ διὰ νὰ κάμω πειὸ σαφῆ τὴν ὁμοιότητα ποὺ ἔχουν οἱ δύο ἐπίλογοι εἰς μερικὰ σημεῖα.

49) Ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ ἐσημείωσα (σ. 5) ὁ Βοσσουέτος ἐχρημάτισε παιδαγωγὸς καὶ διδάσκαλος τοῦ διαδόχου τῆς Γαλλίας ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐξεφώνησε ἀναλυόμενον ἐπικήδειον. Διὰ τῆς φράσεως «γνωστὴ φωνή» κάμνει ὁ Βοσσουέτος ὑπαινιγμὸν εἰς τὴν ἰδιότητά του αὐτήν.

ἐκ τῶν σκοπιῶν αὐτῆς ἐκάλεσά σε, καὶ εἶπά σοι, παῖς μου εἶ, ἐξελεξάμην σε, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπόν σε. Μὴ φοβοῦ, μετὰ σοῦ γάρ εἰμι» τὸ ἄλλο μέρος τῶν στίχων τὸ ὁποῖον ἀναφέρει εἰς τὸ προοίμιον εἶναι τὸ ἑξῆς· «μὴ πλανῶ· ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ Θεός σου ὁ ἐνισχύσας σε, καὶ ἐβοήθησά σοι, καὶ ἠσφαλισάμην σε τῇ δεξιᾷ τῇ δικαίᾳ μου» Προβάλλει εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ποὺ εὑρίσκονται εἰς ἀπελπιστικὴν θέσιν τὸ παράδειγμα τῆς πριγκηπίσσης διὰ νὰ πάρουν θάρρος πρὸς ἠθικὴν ἀνύψωσιν. Τοὺς στίχους ἐκείνους τοῦ Ἡσαΐου τοὺς ἀπήγγελλεν ἡ Ἄννα συχνὰ κατὰ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Θεὸς τοὺς ὑπέδειξεν εἰς αὐτὴν ὡς συμφώνους πρὸς τὴν ψυχικήν της κατάστασιν. «Ἐλᾶτε λοιπὸν τώρα, ἁμαρτωλοί, νὰ ἴδετε ἀπὸ ποῦ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἀπέσυρε τὴν πριγκήπισσαν Ἄνναν, ἐλᾶτε νὰ ἴδετε ποῦ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνύψωσε.» Μὲ τὴν φράσιν αὐτὴν ἐξαγγέλλει ὁ Βοσσουέτος τὰ δύο μέρη τοῦ λόγου του. Ἀξιοσημείωτον εἶναι καὶ τοῦτο ὅτι ἀπαριθμῶν τοὺς βασιλικοὺς γόνους μὲ τοὺς ὁποίους ἡ Ἄννα εἶχε συγγενικοὺς δεσμοὺς προσθέτει· «εἶχε καὶ τὸ αἷμα τῶν Παλαιολόγων». Ἐννοεῖ τοὺς Παλαιολόγους τοῦ Βυζαντίου (1260-1453).

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος ἐξιστορεῖ ὁ συγγραφεὺς πῶς ἡ Ἄννα μετέβη εἰς τὸ μοναστήριον Faremontiers καὶ κατόπιν εἰς τὸ μοναστήριον Avenay ἢ Val-d'or, ὅπου εὑρίσκετο ὡς μοναχὴ καὶ ἡγουμένισσα ἡ νεωτέρα ἀδελφή της Βενεδίκτη. Κατόπιν ἀφηγεῖται τὴν ἐπιστροφὴν τῆς Ἄννης εἰς τὰ τοῦ κόσμου μετὰ τὸν θάνατον τῆς εἰρημένης ἀδελφῆς της καὶ τοῦ πατρός της. «Εἶδε τὸν κόσμον καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτοῦ». Ἀφοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον ἐνυμφεύθη τὸν πτωχόν, ἀλλὰ ἐνάρετον πρίγκηπα τοῦ Παλατινάτου, Ἐδουάρδον, υἱὸν τοῦ ἐκλέκτορος Φρειδερίκου Ε΄. Μετ' ὀλίγον ἐχήρευσεν ἡ Ἄννα ἔχουσα τρεῖς κόρας ὀρφανάς. Ἐντεῦθεν λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν δύο εἰδῶν τῶν χηρῶν περὶ τῶν ὁποίων διαλαμβάνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν Α΄. Τιμόθ. κεφ. ε΄. Ἡ εὔνοια τῆς βασιλικῆς Αὐλῆς τὴν ἔρριψεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ κόσμου. «Ἡ Αὐλὴ θέλει πάντοτε νὰ ἑνώνῃ τὰς ἡδονὰς μὲ τὰς ὑποθέσεις». Ἡ μεγαλοφυΐα τῆς πριγκηπίσσης ἀπεδείχθη κατάλληλος καὶ διὰ τὰ δύο. Ἐπακολουθεῖ ἡ ἐξιστόρησις τῶν συμβάντων τῆς «Σφενδόνης» ἐν Γαλλίᾳ, τοῦ διωγμοῦ τοῦ Μαζαρίνου κ. ἄ.

(Συνεχίζεται)

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Καθηγ. Α. KARTASCHOFF

ΤΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΩΝ ΕΝ ΤΗι ΠΡΑΞΕΙ *

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΝΕΚΑ τῆς ἐξωτερικῆς διαιρέσεως καὶ τῆς ἐσωτερικῆς διασπάσεως τῆς προτέρας συνθέσεως τῆς Παρρωσσικῆς Ἐκκλησίας καταφανῶς προῆλθεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸ ἐκ παραδόσεως ἐν Ἀνατολῇ πρωτεῦον πρόσωπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Οἱ ἐθνικοὶ ἀνταγωνισμοὶ τῶν ὀρθοδόξων χωρῶν καὶ ἐθνῶν περιέπλεξαν τὸ ζήτημα τοῦ κύρους τῆς ἕδρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῆς παρεισαγωγῆς ἐθνικῶν παθῶν καὶ ἐδημιούργησαν τὴν γνωστὴν μεταξὺ τῶν Σλαυϊκῶν Ἐκκλησιῶν τάσιν πρὸς περιστολὴν εἰς τὸ ἐλάχιστον δυνατὸν ὅριον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πρωτείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν τούτοις κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν ἐγείρεται ἀνεπίδεκτον ἀναβολῆς ζήτημα περὶ ὀργανώσεως εἴδους τινὸς συστηματικῆς καὶ ἐνηρμονισμένης δράσεως τῆς ὅλης Ὀρθοδοξίας, τόσον ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἐξωτερικῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων, ὅσον καὶ ἐν τῇ ἐπιλύσει τῶν ἐντὸς αὐτῆς ὡριμασάντων ζητημάτων. Εἶνε δὲ ὅλως ἀδύνατον νὰ ἀντιπαρέλθωμεν ἐν τούτῳ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς κεκληρονομημένης ἐκ τῆς ἡμετέρας Ἀνατολικῆς Ἱστορίας πράξεως πρωτείου τινὸς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κέντρου. Πρέπει ἡ πρᾶξις αὕτη νὰ μελετηθῇ καὶ νὰ ὑπολογισθῇ καὶ νὰ δημιουργηθῇ νέος modus vivendi τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν, ὑπὸ τὴν μορφὴν συνοδικῆς ἐπαφῆς, ἀλληλεπιδράσεως καὶ ἀλληλοβοηθείας. Ἀνάγκη νέου συντάγματος, καθ' ὃ ἡ αὐτοτέλεια τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν δὲν θὰ ἀπέκλειεν, ὅπως νῦν, τὴν τακτικὴν καὶ ἐνεργὸν ἀμοιβαίαν ἐπικοινωνίαν.

Χάριν τοῦ πρακτικοῦ τούτου συμφέροντος γίνεται ὑφ' ἡμῶν ἡ κάτωθι ἱστορικὴ ἔρευνα περὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἐκκλήτου προνομίων τῆς «Οἰκουμενικῆς» καθέδρας, μετὰ παραπομπῶν εἰς τὴν τοῖς πᾶσι προσιτὴν ἐν ρωσσικῇ γλώσσῃ φιλολογίαν [1]).

---

*) Ἡ μελέτη αὕτη ἐδημοσιεύθη, ἐκδοθεῖσα τύποις ἐν τῷ Συνοδικῷ Τυπογραφείῳ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας, ἐν Βαρσοβίᾳ, τῷ 1936

1) **T. V. Barsov,** Konstantinopolskij Patriarch i evo vlast' nad Rousskoj Tcherkov'jou, S P B., 1878. **P. V. Ghidouljanov,** Vostotchnye Patriarchi v period piervych tchetyrjoch Vselenskich Soborof, Yaroslavl, 1908. — **I. D. An-**

Ἐφ' ὅσον ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἀνατολὴ δὲν ὑπέπεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Παπῶν τῆς Ρώμης, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ δώσῃ πρακτικὴν καὶ ζωτικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν φυσικὴν ἀνάγκην συγκεντρώσεώς τινος τοῦ ὅλου πολυπλόκου ἐξωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν συγκέντρωσιν ταύτην εἶχεν ἀναλάβῃ εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὁ νεωστὶ δεξάμενος τὸν χριστιανισμὸν Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, ἀκολούθως δὲ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ. Ἡ αὐτοκρατορικὴ δὲ ἐξουσία δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἀνυψώσῃ τὸν παρ' αὐτῇ καὶ περὶ αὐτὴν ἱστάμενον Ἀρχιεπίσκοπον τῆς πρωτευούσης μέχρι τοῦ ὕψους παγκρατικοῦ, «Οἰκουμενικοῦ», Πρωθιεράρχου. Οὕτως ἐδημιουργήθη ἐν τῷ Ἀνατολικῷ κανονικῷ δικαίῳ τὸ καθεστὼς τῶν προνομίων τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, παρὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἔλλειψιν τῆς μυστικολογίας τοῦ παπικοῦ δόγματος καὶ παρὰ τὴν ὕπαρξιν ἐξ ἄλλου τῆς βαθέως ζωτικῆς ἐν Ἀνατολῇ ἀρχῆς τοῦ αὐτοκεφάλου, τῆς ἀνεξαρτησίας δηλονοῦν τῶν ἐπὶ μέρους Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει τὰ προνόμια τῆς ἕδρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχον τὴν τάσιν, καὶ δὴ ἔσχον καὶ σημαντικὴν ἐν τούτῳ ἐπιτυχίαν, πρὸς τὴν ἄμεσον καὶ πλήρη ὑπαγωγὴν ὑπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν πασῶν σχεδὸν τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ μὴ ἀνοχὴ ἢ ἡ ἀπορρόφησις αὕτη τῶν αὐτοκεφάλων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἔσχε καὶ τὴν ἀντίθετον ἐπίδρασιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἑδραιώσεως τοῦ κύρους τοῦ «Οἰκουμενικοῦ» Πατριαρχείου. Ἐγέννα δηλαδὴ αὕτη ἀντιπάθειαν κατὰ τῶν προνομίων αὐτοῦ καὶ ἀνεπιθυμίαν πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν. Ἐντεῦθεν ἡ πρὸς τὸ πρωτεῖον τῆς ἕδρας τῆς Κωνστατινουπόλεως πάλη ὑπὲρ τῆς τοπικῆς ἀνεξαρτησίας, ἐντεῦθεν ἡ μόνη ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ καὶ οἱονεὶ παρὰ τὴν θέλησιν προσφυγὴ εἰς τὸ κῦρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ταύτης ἀντιφάσεως τῆς ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ πρωτείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐνυπαρχούσης ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Ἀνατολῇ, ἐξηγεῖται τὸ γεγονός, διατί παρ' ὅλον τὸ κανονικῶς ἀδιαφιλονείκητον τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκκλήτου δικαιώματος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἀναλόγου ὄντος πρὸς τὸ σύνηθες δικαίωμα τῶν Παπῶν ἐν τῇ Δύσει, ἡ ἱστορία διεφύλαξεν ἡμῖν οὐχὶ τόσον πολλὰ παραδείγματα ἐκδικάσεως κατ' ἔκκλησιν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀναφορικῶς πρὸς τὰς μὴ

---

dreeff, Konstantinopolskie Patriarchi (ot 451 do 846), Sergief-Posad, 1895. **A. P. Lebedef,** Istorja Grekovostotchnoj Tcherkvi pod vlast'jou Tourok, izd. 2e, SPB, 1904. — **I. I. Sokoloff,** Istorja Gretcheskich Tcherkvej v XIX v. (T. II, Istor. Christ. Tcherk., izd. A. P. Lopouchina), SPB, 1901. — **Ep. Nikodim Milasch,** Pravila Pravoslavnoj Tcherkvi s tolkovanijami, t I—II, SPB, 1911-1912. **P. I. Leporskij,** Istorja Thessalonikskavo Egzarchata, SPB, 1901. — **I. I. Sokoloff,** Konstantinopolskaja Tcherkov'v XIX v., SPB, 1904.

ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένας Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας. Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ἡ κατ' ἔκκλησιν ἐκδίκασις ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ ἐκτεταμένου Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, περιλαμβάνοντος ἐν ἑαυτῷ πλείστας ἐθνικὰς Ἐκκλησίας (Βουλγαρικήν, Σερβικήν, Βλαχικήν, Ρωσσικήν), ἦτο ἔργον καθημερινὸν καὶ σύνηθες, ὡς τακτικὴ ἐσωτερικὴ λειτουργία πάσης Τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ἅπασα π. χ. ἡ ἱστορία τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ 1448 εἶνε συνεχὴς εἰκὼν ἀμέσου διοικητικοῦ καὶ δικαστικοῦ ἐπ' αὐτῆς δικαιώματος τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Οὐχὶ ὅμως περὶ τῶν τακτικῶν τούτων καὶ ἀναριθμήτων περιπτώσεων τῆς πράξεως τῆς ἐκκλήτου προτίθεμαι νὰ κάμω λόγον ἐνταῦθα, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν ἐκτάκτων περιπτώσεων, αἵτινες χαρακτηρίζουσι τὸ «Οἰκουμενικὸν» κῦρος τῆς ἕδρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁσάκις ἡ κρίσις αὐτῆς καὶ ἡ ἐξουσία ἐπεξετείνετο ἐπὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῇ Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως ἀπευθυνομένων πρὸς τὸ κῦρος αὐτῆς. Καὶ τῶν περιπτώσεων τούτων ἐν τῇ μνήμῃ τῆς ἱστορίας, ἵνα γενικῶς εἴπομεν, διεσώθη μέγας ἀριθμός, πολλὰ δὲ εἰσέτι δὲν ἐξήχθησαν ἐκ τῶν ἀρχείων.

Ἡμεῖς ἐνταῦθα ἀναγράφομεν περιπτώσεις κοινῶς γνωστὰς καὶ ἐπιστημονικῶς καθωρισμένας, εὐκόλως ἀνευρισκομένας ἐν τῇ τοῖς πᾶσι προσιτῇ ρωσσικῇ ἐπιστημονικῇ φιλολογίᾳ.

Α΄) *Ἀρχικὴ περίοδος μέχρι τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου (451 ἔ.)*

1. — Κατὰ τὴν περίοδον τῆς κατισχύσεως τῶν ἀρειανῶν, ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων Κωνσταντίου (337 - 351) καὶ Οὐάλεντος (364 - 378), σαφῶς ἐξεδηλώθη τὸ ἐκκλησιαστικο - πολιτικὸν πρωτεῖον τῆς οὐ πρὸ πολλοῦ μὴ ὑπαρχούσης ἕδρας τοῦ μικροῦ Βυζαντίου, νῦν πρωτευούσης, Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τοῦ 381 διὰ τοῦ β΄ κανόνος κατωχύρωσε μόνον τὸ ἕτοιμον ἤδη γεγονὸς τοῦ πρωτείου τιμῆς τῆς ἕδρας Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὴν Ρώμην. Πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐκ πάντων τῶν περάτων τῆς Ἀνατολῆς προσήρχοντο κληρικοὶ μετὰ καταγγελιῶν καὶ παρακλήσεων. Οἱ δὲ Αὐτοκράτορες παρέπεμπον τὰς ὑποθέσεις ταύτας εἰς τὴν κρίσιν τῶν Ἐπισκόπων τῆς πρωτευούσης, περὶ τοὺς ὁποίους προέκυψαν ἐπισκοπικὰ συμβούλια ὑπὸ μορφὴν ***Ἐνδημουσῶν Συνόδων.*** Οὕτω προέκυψε πρὸ παντὸς ἡ δικαστικὴ καὶ ἡ ἐκκλητικὴ ἐξουσία καὶ πρᾶξις τοῦ Ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, μετ' αὐτὴν δὲ καὶ ἡ διοικητικὴ ἐξουσία εὐρύτερον τῶν στενῶν ὁρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπεκταθεῖσα καὶ ἐπὶ τῶν περιοχῶν τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἐξουσία «παγκρατικῆς - οἰκου-

μενικῆς» ἰδιότητος. Κυριώτερον αἴτιον πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῆς ἀπετέλει ἡ ἐντολή, ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τῆς Β′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου τοῦ 381 εἰς τὴν χορείαν τῶν ***στύλων τῆς 'Ορθοδοξίας*** ('Ικονίου 'Αμφιλόχιον, Καισαρείας 'Ελλάδιον, Νύσσης Γρηγόριον κτλ.), ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Νεκταρίου, ὅπως ἀποκαθιστῶσι καθ' ὅλην τὴν 'Ανατολὴν τὴν πίστιν τῆς Νικαίας. Ἡ χορεία δὲ αὕτη τῶν 'Ορθοδόξων 'Επισκόπων καθ' ὁλοκληρίαν ἐστράφη πρὸς τὸν προστάτην αὐτῆς, τὸν Αὐτοκράτορα Θεοδόσιον τὸν Μέγαν, καὶ πρὸς τὸν φίλον - 'Αρχιεπίσκοπον ***Νεκτάριον***. 'Ενταῦθα σαφῶς ἐξεδηλώθη καὶ συνυφάνθη ἡ ἄμεσος καὶ παμμερὴς ἐξουσία τοῦ 'Επισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῶν γειτνιαζουσῶν διοικήσεων: Θρᾳκικῆς, Ποντικῆς καὶ 'Ασιανῆς. 'Εκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου βλέπομεν ὅτι οὗτος, μεριμνῶν, συνῳδᾴ τῇ ἐντολῇ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου τοῦ 381, καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς διοικήσεσι τοῦ Πόντου καὶ τῆς Καππαδοκίας 'Εκκλησιῶν, παραθεωρεῖ τρόπον τινὰ τοὺς ἐκεῖ πρωτεύοντας ἐπισκόπους καὶ τὰ πάντα ἀναφέρει εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Νεκτάριον.

Τέλος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἀκριβῶς ταύτην βλέπομεν καὶ παράδειγμα τακτικῆς ἐκκλήσεως πρὸς τὴν ἕδραν Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τοῦ κλίματος τῆς 'Αποστολικῆς ἕδρας 'Αντιοχείας. Πρὸς τὸν Νεκτάριον ποιοῦνται ἔκκλησιν οἱ περὶ τὴν ἐν 'Αραβίᾳ 'Επισκοπὴν Βόστρων ἐρίζοντες ἐπίσκοποι Βαγάδιος καὶ 'Αγάπιος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ Νεκτάριος δὲν ἔλυσε τὸ ζήτημα δικτατορικῶς, ἀλλ' ἐπωφελήθη πρὸς τοῦτο τῆς ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας συγκληθείσης ἐν ἔτει 394ῳ Συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει (Ζ′ Τοπική). 'Εν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ ἐλύθη τὸ ζήτημα τῇ συμμετοχῇ μὲν καὶ τοῦ 'Επισκόπου 'Αλεξανδρείας Θεοφίλου καὶ αὐτοῦ τοῦ 'Αντιοχείας Φλαβιανοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Νεκταρίου [2])

2.— Δύο δεκαετίας μετὰ τὴν Β′ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἡ θέσις τοῦ τῆς πρωτευούσης 'Επισκόπου ἐπὶ τοσοῦτον ὤθει αὐτὸν εἰς εὐρεῖαν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς ἰδίας ἐπαρχίας δρᾶσιν, ὥστε ὁ ξένος πρὸς πᾶσαν φιλαρχίαν ἅγιος ***'Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος*** ἐθεώρει ἑαυτὸν ἠναγκασμένον ὅπως τολμηρῶς ἐπωφεληθῇ τοῦ συνήθους ἀποβάντος δικαιώματος τῆς ἐκκλήτου τῆς ***Οἰκουμενικῆς*** αὐτοῦ ἕδρας. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τοῦτο ἐπὶ μᾶλλον ὑπεκίνει τὴν ὀργὴν τῶν φιλοδόξων, ὅπερ 'Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐπλήρωσε δι' ἀδίκου ἀπὸ μέρους τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ καταδίκης, διὰ παθημάτων ἐξορίας καὶ προώρου θανάτου. Ἔκρινεν ὅμως καὶ διηυθέτει ὡς ἐξουσίαν ἔχων.

'Εν ἔτει 399ῳ ὁ Οὐαλεντινουπόλεως Εὐσέβιος κατήγγειλε πρὸς τὸν ἅγιον 'Ιωάννην τὸν Χρυσόστομον τὸν ἔξαρχον αὐτοῦ 'Εφέσου 'Αντωνῖνον

---

[2]) Ghidouljanov, ἔνθ' ἀνωτ., 556 - 57.—Nikodim, t. I, σ. 29. t. II, σ. 142 - 43.

καὶ ἓξ ἄλλους ἐπισκόπους τῆς διοικήσεως 'Ασίας, κατηγορήσας αὐτοὺς ἐπὶ σιμωνίᾳ καὶ ἄλλοις κανονικοῖς καὶ δημοσίοις παραπτώμασιν. Ἐν τῇ πορείᾳ τῶν πραγμάτων κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ κλῆρος τῆς 'Εφέσου καὶ τινες 'Επίσκοποι τῆς 'Ασίας ἀπέστειλαν ψήφισμα πρὸς τὸν ἅγιον 'Ιωάννην τὸν Χρυσόστομον μετὰ σαφοῦς παρακλήσεως ὅπως ἀφιχθῇ πρὸς αὐτοὺς προσωπικῶς καὶ ἐπιβάλῃ τὴν τάξιν: «'Επειδὴ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις—ἔγραφον οἱ ἐκκαλοῦντες—φύρδην οἵ τε θεσμοὶ καὶ ἡμεῖς ἐποιμάνθημεν, ἀξιοῦμέν σου τὴν τιμιότητα κατελθοῦσαν τύπον ἐπιθεῖναι θεόπεμπτον τῇ 'Εφεσίων ἐκκλησίᾳ, ἐκ μακρῶν τῶν χρόνων καταπονηθείσῃ» (Migne, P. G., XLVII, στ. 50). 'Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος κατέφθασεν εἰς Ἔφεσον, καὶ ἐκεῖ συγκαλέσας Σύνοδον καὶ ἀκούσας τῶν ματύρων, κατεδίκασε τοὺς ἐνόχους. Ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐξάρχου 'Αντωνίνου καθῃρέθησαν καὶ ἀντικατεστάθησαν διὰ νέων περὶ τοὺς δέκα καὶ πέντε Ἐπίσκοποι.

3.— Καθ' ὁδὸν ὁ ἅγιος 'Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος καθῄρεσεν ἐν Νικομηδείᾳ (Διοίκησις Πόντου) τὸν ἔξαρχον Γερόντιον, περὶ οὗ παρεκάλεσεν αὐτὸν ὁ ἅγιος 'Αμβρόσιος ὁ Μεδιολάνων, ὅστις καὶ προηγουμένως εἶχε γράψῃ εἰς τὸν Νεκτάριον περὶ τοῦ ἀντικανονικοῦ τῆς καταστάσεως τοῦ Γεροντίου.

4.— Ἀνταπεκρίθη 'Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ πρὸς τὴν ἱεραρχικὴν ἐν 'Αντιοχείᾳ ἔριν, ἥτις καλῶς ἦτο γνωστὴ εἰς αὐτόν, καὶ συνήργησεν εἰς κατάπαυσιν αὐτῆς. 'Ανταπεκρίνετο ὡς φέρων ***οἰκουμενικὴν*** εὐθύνην διὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, εἰς τὰς πρὸς αὐτὸν ἐκκλήσεις ἐκ Παλαιστίνης καὶ Φοινίκης καὶ Συρίας. Δὲν ἠρνήθη ὑπὸ τὰς γνωστὰς περιστάσεις νὰ δεχθῇ ἔκκλησιν καὶ ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς 'Αλεξανδρινῆς καθέδρας.

5.— Ἔκκλησις κατὰ τῆς αὐτοδικίας τοῦ Δεσπότου 'Αλεξανδρείας Θεοφίλου ἐποιήσαντο πρὸς 'Ιωάννην τὸν Χρυσόστομον καὶ οἱ διασκορπισθέντες ἀσκηταὶ τῆς Νιτρίας, μετὰ τῶν ἡγουμένων αὐτῶν, ἀδελφῶν, τῶν ἐπίκλην Μακρῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπεθύμει ἡ ὑπόθεσις νὰ ἐκδικασθῇ συνοδικῶς ὑπὸ τὴν προεδρείαν 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὡς Ἐπισκόπου τῆς πρωτευούσης. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ ἱεράρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετεστράφη εἰς δίκην κατὰ 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου μόνον χάρις εἰς τὰς δολοπλοκίας σύμπαντος τοῦ συνασπισμοῦ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Θεοφίλου[3]).

6.— Εἷς τῶν ἐγγυτέρων διαδόχων 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ***ὁ 'Αττικός*** (405 - 425), ἐνεργῶς ἐξηκολούθει νὰ ἐνισχύῃ καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ ***οἰκουμενικὸν*** αὐτοῦ κῦρος, διαχειριζόμενος ἤδη πλήρως, ὡσεὶ ὑποκειμένας αὐτῷ, τὰς διοικήσεις τοῦ Πόντου, τῆς 'Ασίας καὶ τῆς Θρᾴκης. Πρω-

3) Ghidouljanov, σ 567 - 596. — Barsov, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 41 - 43.

τος αὐτὸς ἐπεξέτεινε τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ (τ. ἔ. τῆς Δακίας, Μυσίας, Δαρδανίας, Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ἠπείρου, Ἀχαΐας) καὶ τῆς νήσου Κρήτης, ἥτις εἰσέτι ἠριθμεῖτο ὑπὲρ τοῦ πρωθιεράρχου Ρώμης, ὅταν ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου τὸ Ἰλλυρικὸν προσηρτήθη εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐν τῇ ἔριδι ἐπὶ τοῦ νομίμου ἢ οὔ τῆς κατοχῆς τῆς ἕδρας Κορίνθου ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Περιγένους, τινὲς τῶν Ἐπισκόπων τοῦ Ἰλλυρικοῦ, μὴ ἱκανοποιηθέντες ὑπὸ τῆς κρίσεως τοῦ Πάπα Βονιφατίου τοῦ Α΄, ἐποιήσαντο ἔκκλησιν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀττικόν. Ὁ Ἀττικὸς ἀπεφάσισεν ὑπὲρ τῶν ἐκκαλούντων καὶ ἐπέτυχε τὴν ἔκδοσιν διατάγματος παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Β΄, ἐπικυροῦντος κατ' ἀρχὴν τὴν κρίσιν τοῦ ἱεράρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Ἐπισκόπου Περιγένους καὶ ἅμα ἐντελλομένου ὅπως κατὰ τὰς ἐγειρομένας ἀμφισβητήσεις οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐπικοινωνῶσι πρὸς τὸν προεστῶτα Κωνσταντινουπόλεως, «πόλεως ἀπολαυούσης τῶν προνομίων τῆς παλαιᾶς Ρώμης», καὶ κατόπιν ἐκδικάζωσι τὴν ὑπόθεσιν ἐν συνόδῳ αὐτῶν [4]). Ὁ Ἀττικὸς δὲν ἐπέτυχε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐξουσίαν ταύτην. Τοῦτο ὅμως ἐπραγματοποιήθη ἀργότερον, ἐπὶ τῶν εἰκονομαχων.

7. — Ὁ Ἀττικὸς δὲ ἀνεθεώρησε καὶ ἔλυσε τὴν ὑπόθεσιν τῶν Ἐπισκόπων τῆς Φρυγίας Ἀγαπητοῦ καὶ Θεοδοσίου [5]).

8. — ***Ὁ Νεστόριος*** (428 - 431) προσέκοψε μὲν ἐν τῇ δογματικῇ διδασκαλίᾳ, ἐνήργει ὅμως, τῇ ὑποστηρίξει τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐν τῇ διοικήσει καὶ τῇ ἐξασκήσει τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, ὡς πρόεδρος πάντων τῶν Ἐπισκόπων τῆς Αὐτοκρατορίας ***(προεδρία τῆς οἰκουμένης ἁπάσης,*** κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Θεοδωρήτου). Οὗτος ἀπεδέχθη τὴν ἔκκλησιν τοῦ κλήρου τῆς Ἀλεξανδρείας κατὰ τοῦ Δεσπότου αὐτοῦ ἁγίου Κυρίλλου καὶ οὕτω ὤξυνε τὴν κατ' αὐτοῦ ἐχθρότητα τοῦ τελευταίου [6]).

9.— Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ***Πρόκλος*** (444 - 446) ἤδη σαφῶς ὑπήγαγεν ὑφ' ἑαυτὸν τὰς διοικήσεις τῆς Θράκης, τῆς Ἀσίας καὶ τοῦ Πόντου, ὁ ἴδιος χειροτονήσας τοὺς Ἐπισκόπους Ἐφέσου, Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας καὶ Ἀγκύρας. Ἐπίσκοποί τινες ἐκ τοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ παλιν ἐπειράθησαν νὰ ἐκφύγωσιν ἀπὸ τοῦ Πάπα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἐξουσία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως συνεχῶς ηὐρύνετο.

---

4) P. I. Leporskij ἔνθ' ἀνωτ. σ. 79. — Ghidouljanov, σ. 600 - 609. — Barsov, σ. 43 - 44.

5) Barsov, σ. 43.

6) Αὐτόθι, σ. 44. Ghidouljanov, σ. 157.

Πρὸς τὸν Πρόκλον ἐποιήσατο ἔκκλησιν ὁ ἐκ τῶν τοῦ κλίμακος τῆς Ἀντιοχείας Ἐπισκόπων Ἀθανάσιος. Ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ ἐξητάσθη ἐν τῇ Ἐνδημούσῃ Συνόδῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δὲ ἀπόφασις τῆς Συνόδου ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Ἀντιοχείας Δόμνον (444 ἔ.), μετὰ τῆς παρακλήσεως ὅπως ἀναθεωρήσῃ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἀθανασίου 7).

10.— Ὅταν ὁ Εἰρηναῖος, καίπερ δίγαμος ὤν, κατεστάθη ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων τῆς διοικήσεως Ἀνατολῆς (Ἀντιοχείας) εἰς τὴν ἕδραν τῆς Τύρου, πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης οἱ Ἀντιοχεῖς παρέπεμψαν τὴν ὑπόθεσιν πρὸς ἐπικύρωσιν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Πρόκλον, καὶ τότε μόνον καθησύχασαν (Migne, P. G LXXXIII, σ. 1305) 8).

11.— Ὁ διάδοχος τοῦ Πρόκλου **Φλαβιανὸς** (446 - 449), ἐν τῇ Ἐνδημούσῃ αὐτοῦ Συνόδῳ ἐξήτασε σειρὰν ὑποθέσεων Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανὸν ἀπηυθύνθη ἔκκλησις τῶν κληρικῶν τῆς Ἐδέσσης, μὴ ἱκανοποιηθέντων ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἐξάρχου — Ἀντιοχείας Δόμνου ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν δῆθεν αἱρέσεων τοῦ γνωστοῦ Ἴβα, Ἐπισκόπου Ἐδέσσης. Ἡ ἐξέτασις τῆς ὑποθέσεως ὑπὸ ἰδιαιτέρας ἐπιτροπῆς ἔληξε «δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Φλαβιανοῦ καὶ διατάγματος τοῦ θεοφυλάκτου Αὐτοκράτορος», ἐπανεξετάσθη δὲ ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ τῆς Χαλκηδόνος. Καὶ αὐτὸς μάλιστα ὁ ἔξαρχος Ἀντιοχείας Δόμνος ἀπετάθη πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανόν, ἐξαιτούμενος τὴν προστασίαν αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀδικιῶν τοῦ Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου 9).

12.— Πρὸς τὸν διάδοχον τοῦ Φλαβιανοῦ **Ἀνατόλιον** (449 - 458) ἐποιήσατο ἔκκλησιν ἐκ τοῦ κλίματος Ἀντιοχείας ὁ Ἐπίσκοπος Βηρυττοῦ Εὐστάθιος ἐν τῇ ἔριδι αὐτοῦ κατὰ τοῦ Φωτίου, Ἐπισκόπου Τύρου. Ἡ Σύνοδος τοῦ Ἀνατολίου ἐξήτασε τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀπεφάνθη ὑπὲρ τοῦ Εὐσταθίου. Δυσαρεστηθεὶς ὁ Φώτιος ἐποιήσατο ἔκκλησιν εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡ ὑπόθεσις ἐλύθη ὑπὲρ τοῦ Εὐσταθίου 10).

Β') *Περίοδος ἀπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου μέχρι τοῦ ἔτους 1453.*

Ἐπὶ Ἀνατολίου ἡ ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διετύπωσε τοὺς κανόνας: 9, 17 καὶ τὸν πολύφημον 28, διὰ τῶν ὁποίων τὸ τῆς ἐκ-

7) Ghidouljanov, σ. 668 - 669. 731 - 733 — Barsov, σ. 44 - 45.
8) Αὐτόθι, σ. 735.
9) Αὐτόθι, σ. 678.
10) Andreeff, ἔνθ' ἀνωτ. σ. 213. Barsov, σ. 55. Ghidouljanov, σ. 744.

κλήτου δικαίωμα τῆς ἕδρας Κωνσταντινουπόλεως ἐπεκυρώθη ἐπισήμως, καὶ δὴ ἐν ἐννοίᾳ «παγκρατικῇ - οἰκουμενικῇ».

Τὸ ***παγκρατικὸν*** τοῦτο δικαίωμα τῆς ἐκκλήτου, τὸ τόσον δυσάρεστον διὰ τὴν Ρώμην, ἦτο λογικὸν ἐπιστέγασμα τοῦ διοικητικοῦ, νομοθετικοῦ καὶ δικαστικοῦ συστήματος συνενώσεως πάσης ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔτεινεν ἡ αὐτοκρατορικὴ ἐξουσία ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐπὶ κεφαλῆς πάντων — ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἀριστερόθεν αὐτοῦ ὁ ***ἔπαρχος τοῦ πραιτωρίου*** (praefectus praetorii) ἢ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ, δεξιόθεν δὲ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς πρωτευούσης, ἀμφότεροι μετὰ δικαστικῶν δικαιωμάτων ἐκκλήτου, ἐπεκτεινομένων ἐφ' ὅλης τῆς αὐτοκρατορίας = οἰκουμένης.

Μετὰ τὴν Χαλκηδόνα ἡ προνομιοῦχος θέσις τοῦ ἱεράρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορικῇ Ἐκκλησίᾳ οὐδεμίαν διεγείρει ἀμφιβολίαν καὶ ἐκδηλοῦται αὐτομάτως, ἐνισχυομένη συνεχῶς διὰ νέων νομοθετικῶν πράξεων. Π.χ. ἐν τῷ κώδικι τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως καλεῖται «***κεφαλὴ πασῶν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν***». Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὰ ἐξωτερικὰ ὅρια αὐτοῦ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐκτάκτως εὐρύνονται καὶ ὑπερβαίνουσι τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν σημασίαν πασῶν τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων ἑδρῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς. Προσωρινῶς κατὰ τὸν ζ' αἰῶνα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπάγονται ὀρθόδοξα τμήματα τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀρμενίας καὶ Ἰβηρίας. Ἀπὸ τοῦ ζ' καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ θ' καὶ ι' αἰῶνος δι' ἱεραποστολικῆς δράσεως ἱδρύονται ὑπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεγάλαι νέαι Ἐκκλησίαι: Σερβίας, Βουλγαρίας, Ρωσσίας, Βλαχίας. Αὗται ἀποτελοῦσι νέαν ἐκκλησιαστικὴν οἰκουμένην, καθ' ὃν χρόνον αἱ ἕδραι Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων φθίνουσι καὶ σμικρύνονται ὑπὸ ξένους κατακτητάς.

Συμφώνως πρὸς τὴν νέαν αὐτὴν κατάστασιν σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου καὶ ἐν τῇ Βυζαντινῇ νομοθεσίᾳ τὰ προνόμια τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καθορίζονται ἀκριβέστερον. Οὕτω ἡ Ἐπαναγωγὴ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος (886 ἔ.) διαλαμβάνει: «***Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Θρόνος βασιλείᾳ ἐπικοσμηθεὶς ταῖς συνοδικαῖς ψήφοις πρῶτος ἀνηγορεύθη· αἷς οἱ θεῖοι κατακολουθοῦντες νόμοι, καὶ τὰς ὑπὸ τοὺς ἑτέρους θρόνους γινομένας ἀμφισβητήσεις, ὑπὸ τὴν ἐκείνου προστάττουσιν ἀναφέρεσθαι διάγνωσιν καὶ κρίσιν. Πάντων τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπείων, μοναστηρίων τε καὶ ἐκκλησιῶν ἡ πρόνοια καὶ φροντίς, ἔτι δὲ καὶ κρίσις, καὶ κατάκρισις, καὶ ἀθῴωσις, τῷ οἰκείῳ Πατριάρχῃ ἀνάκειται· τῷ δὲ Κωνσταντινουπόλεως προέδρῳ ἔξεστι καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων θρόνων***

ἐνορίαις... οὐ μήν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις θρόνοις γινομένας ἀμφισβητήσεις ἐπιτηρεῖν καὶ διορθοῦσθαι». Οἱ σχολιασταὶ τῶν κανόνων—Ἀριστηνός, Ζωναρᾶς, Βαλσαμών, Βλάσταρις—ἀναπτύσσουσι τὰ διοικητικὰ καὶ δικαστικὰ δικαιώματα τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως μετὰ πάσης ὀξύτητος. Ὁ τελευταῖος ἐν τῷ Συντάγματι αὐτοῦ γράφει: *«τῷ δὲ Κωνσταντινουπόλεως Προέδρῳ ἔξεστι καὶ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις θρόνοις γινομένας ἀμφισβητήσεις ἐπιτηρεῖν καὶ διορθοῦσθαι καὶ πέρας ἐπιτιθέναι ταῖς κρίσεσι»* (Συντ. Ράλλη Ποτλῆ, Στ' 429) [11].

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἐπὶ μέρους περιπτώσεων τῆς ἐκκλήτου.

13. — Ἐπὶ Ἀνατολίου ἤρχισε τὸ μακρὸν μονοφυσιτικὸν σχίσμα ἐν Αἰγύπτῳ. Παρέστη ἀνάγκη ἡ ἕδρα Κωνσταντινουπόλεως νὰ γένηται κριτὴς τῆς ἕδρας Ἀλεξανδρείας. Οἱ ὀρθόδοξοι κληρικοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας μετὰ τὸν ὀρθόδοξον Ἐπίσκοπον Προτέριον ἀπετάθησαν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα καταγγέλλοντες τὸν σφετερισθέντα τὴν ἕδραν μονοφυσίτην Τιμόθεον τὸν Αἴλουρον. Ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Α' παρέπεμψε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Ἀνατολίου μετὰ τῆς Συνόδου. Ἡ Σύνοδος τῷ 458 κατεδίκασε τὸν Τιμόθεον [12].

14 — Ὁ διάδοχος τοῦ Ἀνατολίου ***Γεννάδιος*** ἐξηκολούθει κανονίζων τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, ἐπέτυχε νέαν ἐξορίαν τοῦ Τιμοθέου καὶ τὴν ἐκλογὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ ὀρθοδόξου Τιμοθέου Σαλοφακιόλου [13].

15.— Αἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ μονοφυσιτικαὶ ἔριδες συνετέλεσαν ὥστε ὁ ἐκεῖ Ἀρχιεπίσκοπος Μαρτύριος νὰ ἀποταθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν ***Γεννάδιον*** (458 - 471). Ὁ Γεννάδιος ἐμεσολάβησε παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι Λέοντι τῷ Α' ὑπὲρ τοῦ Μαρτυρίου, λαβόντος αὐτοκρατορικὴν πληρεξουσιότητα κατὰ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ Πέτρου τοῦ Γναφέως. Ἀλλὰ Πέτρος ὁ Γναφεὺς ἐρείδετο ἐπὶ τῆς κρυφίας προστασίας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀντιπροσώπου Ζήνωνος. Τότε ὁ Μαρτύριος, αἰσθανόμενος ἑαυτὸν καταπροδοθέντα, μετ' ἀγανακτήσεως καὶ περιφρονήσεως ἐγκατέλιπε τὴν ἕδραν εἰς τοὺς δολοπλόκους. Ἀλλ' ὁ Γεννάδιος κατώρθωσεν ὅπως ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ἐξορίσῃ Πέτρον τὸν Γναφέα καὶ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν ἕδραν τὸν ὀρθόδοξον Ἰουλιανόν [14].

16.— Τὸν Κωνσταντινουπόλεως ***Ἀκάκιον*** (471 - 479) οἱ ἐπίσκοποι

---

[11]) Ep. Nikodim, ἔνθ' ἀνωτ., τόμ. Α', 426.— Barsov, σ. 103 - 203.

[12]) Andreeff, σ. 228 - 29.

[13]) Αὐτόθι σ. 237 - 238.

[14]) Αὐτόθι σ. 238 - 239.— Barsov, σ. 85 - 86.

τῆς διοικήσεως τῆς Ἀσίας ὀνομάζουσιν ***«ἁγιώτατον καὶ εὐλαβέστατον Πατριάρχην τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς βασιλευούσης πόλεως Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης»***. Ὁ περίφημος Le-Quien (Oriens Christianus, τόμος Α΄, σ. 62) λέγει: «ὁ Ἀκάκιος πρῶτος πάντων ἀληθῶς καὶ κυρίως (vere et proprie) συνέστησε τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως τῇ συνεργείᾳ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας τοῦ Αὐτοκράτορος Ζήνωνος». Χάρις εἰς τὰς ἐπὶ ὁλοκλήρους αἰῶνας διαρκεσάσας δογματικὰς ἔριδας οἱ Ἐπίσκοποι Κωνσταντινουπόλεως ἀποβαίνουσιν πράγματι Πατριάρχαι ἁπάσης τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διότι ἡ ἔρις καταπολεμεῖται ἐν τῇ πρωτευούσῃ ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς πολιτικῆς τῇ συμμετοχῇ τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως.

Κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ Αὐτοκράτορος Ζήνωνος, ὁ Πέτρος Γναφεύς, ὡς ὑποψήφιος τῆς μονοφυσικῆς μερίδος, καὶ πάλιν κατέλαβε τὴν ἕδραν τῆς Ἀντιοχείας, ἀλλ' ἐπανελθόντος εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ζήνωνος, κατεβιβάσθη ἐξ αὐτῆς ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας, ἀντικατασταθεὶς διὰ τοῦ ὀρθοδόξου Στεφάνου τοῦ Β΄. Ὁ Ἀκάκιος, λαβὼν κοινοποιητικὸν γράμμα παρὰ τοῦ Στεφάνου, ἐν τῇ ἐνδημούσῃ αὐτοῦ Συνόδῳ ἐπεκύρωσε τῷ 478 τὴν πρᾶξιν τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας.

Ταχέως μάλιστα ὁ Αὐτοκράτωρ Ζήνων ἀφῄρεσεν ἐκ τῶν Ἀντιοχέων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ἑαυτοῖς Πρωθιεράρχην καὶ ἐνετείλατο εἰς τὸν Ἀκάκιον νὰ ἐκλέξῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς Ἀντιοχείας τὸν Καλανδίωνα.

Ὁ Ἀκάκιος δὲν ἐπεκύρωσε τὸν ἐκλεγέντα ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρέων Ἰωάννην τὸν Ταλαΐαν καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὴν ἕδραν Ἀλεξανδρείας Πέτρον τὸν Μογγόν, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεφώνησεν εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ περιφήμου ***Ἑνωτικοῦ*** (488) [15].

17. — Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου (491 - 518) καὶ τοῦ Πατριάρχου ***Μακεδονίου τοῦ Β΄*** (496 - 511) ἐμφανίζονται ἐν Κωνσταντινουπόλει καταγγέλλοντες τὸν Ἀρχιεπίσκοπον (Πατριάρχην) Ἱεροσολύμων Ἠλίαν οἱ μονοφυσιτίζοντες μοναχοὶ τῆς Μονῆς Μαϊουμᾶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν γνωστὸν Σευῆρον. Τὸ ἐφετεῖον ἐννοεῖτο ἐνταῦθα ἀχωρίστως αὐτοκρατορικὸν καὶ πατριαρχικόν. Αἱ δολοπλοκίαι μάλιστα συνετέλεσαν καὶ εἰς τὴν ἐκθρόνισιν καὶ ἐξορίαν τοῦ Πατριάρχου Μακεδονίου, ὁ δὲ Σευῆρος κατέλαβε τὴν ἕδραν τῆς Ἀντιοχείας. Τὰ πάντα ὅμως ἤλλαξαν μετὰ τοῦ θανάτου τοῦ μονοφυσιτίζοντος Αὐτοκράτορος Ἀναστασίου.

18. — Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστῖνος (518 - 527) ἀποτόμως ἤλλαξε πολιτικήν. Ὁ Πατριάρχης ***Ἰωάννης ὁ Β΄*** (518 - 520) ἀνεθεμάτισε τὸν

[15] Barsov, σ. 89 - 93.

Σευῆρον. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξώρισεν αὐτὸν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ κατεστάθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἐπιφανίου ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκλεγεὶς Παῦλος [16].

19.— Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου (527 563) καὶ τοῦ Πατριάρχου ***Μηνᾶ*** (536 - 552) ὁ Πάπας Ἀλεξανδρείας Θεοδόσιος (μέτριος μονοφυσίτης) κατέφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καταγγέλλων τοὺς ἄκρους μονοφυσίτας τῆς Ἀλεξανδρείας, τοὺς οὕτω καλουμένους Γαϊανίτας. Ἀλλ' ἐνταῦθα κατηγορηθεὶς αὐτὸς ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ Μηνᾶ ἐστερήθη τῆς ἕδρας. Εἰς ταύτην δέ, τῇ συμμετοχῇ τῶν ἀποκρισιαρίων τοῦ Ρώμης καὶ τοῦ Ἀντιοχείας, κατεστάθη ὑπὸ τοῦ Μηνᾶ Παῦλος ὁ Ταβεννησιώτης. Δι' αὐτοβούλου ἐπίσης πράξεως ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Γ' ὁ Σχολαστικὸς τῷ 572 κατέστησεν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀλεξανδρείας Ἰωάννην τὸν Δ' καὶ ἐξετόπισεν ἐκ τῆς ἕδρας Ἀντιοχείας τὸν Ἀναστάσιον, ἀντικατασταθέντα διὰ τοῦ Γρηγορίου [17].

20.— Ὁ Γρηγόριος οὗτος ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ***Ἰωάννου Δ' τοῦ Νηστευτοῦ*** (582 - 595) ἐνεφανίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ κατὰ τῶν κατ' αὐτοῦ κατηγοριῶν. Ὁ Πατριάρχης δὲν τὸν ἐδέχθη εἰς κοινωνίαν, παρὰ τὴν ἰσχυρὰν πρὸς αὐτὸν προστασίαν τῆς Αὐλῆς, καὶ κατεδίκασεν αὐτὸν ἐν τῇ Συνόδῳ αὐτοῦ [18].

Ἐπεκταθείσης κατὰ τὸ β' τέταρτον τοῦ ζ' αἰῶνος τῆς Ἰσλαμικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῶν Πατριαρχείων Ἱεροσολύμων, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας, ταῦτα διῆγον μὲν ἐκτὸς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Ἀραβικῶν Χαλιφάτων ζωὴν μᾶλλον ἀνεξάρτητον πρακτικῶς, ἐπὶ τοσοῦτον ὅμως ἐσμικρύνθησαν καὶ ἐξησθένισαν, ὥστε ἀργότερον, ὅταν δι' ὀλίγον ἢ μακρότερον χρόνον συνηνοῦντο μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (δι' ἀντιστρόφου κατακτήσεως, διὰ τῆς ἐξουσίας τῶν σταυροφόρων καὶ τέλος τῶν Τούρκων), τὸ πρωτεῖον, παγκρατικὸν πρεσβεῖον, τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐξεδηλοῦτο σαφέστερον.

Οἱ Πατριάρχαι Ἀντιοχείας ἤδη ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Ἀντιοχείας ὑπὸ τῶν Περσῶν τῷ 611 ἔζων καὶ ἐξελέγοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς πρόσφυγες. Διὰ τοῦτο π χ. ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Μακάριος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Στ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τοῦ 690 καὶ κατεδικάσθη ἐπὶ μονοφυσιτισμῷ. Ἀντ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίου κατεστάθη ὁ Θεοφάνης, ἐκ τῶν μοναχῶν τῆς Σικελίας. Μόνον κατὰ τὸ 742 οἱ Ἄραβες ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Ὀρθόδοξον Πατριάρ-

---

16) Barsov, σ. 100.

17) Αὐτόθι, σ. 102.

18) **Andreeff, σ. 265 καὶ 281.—Barsov, σ. 102.**

χην νὰ παραμένῃ ἐν Ἀντιοχείᾳ. Ὅταν ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ κατὰ τὸ 970 ἡ Ἀντιόχεια καὶ πάλιν προσηρτήθη εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν, οἱ Πατριάρχαι Ἀντιοχείας καὶ αὖθις τακτικῶς ἐξελέγοντο καὶ καθίσ αντο ἐν Κωνσταντινουπόλει. Κατὰ συμφωνίαν μετὰ τῶν σταυροφόρων (τοῦ καταλαβόντος ἐν ἔτει 1098 τὴν Ἀντιόχειαν Βοεμούνδου) τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἀπεφασίσθη ὅπως οἱ Ἱεράρχαι τῆς Ἀντιοχείας ἐκλέγωνται ἐκ τοῦ κλήρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ καθιστῶνται ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἐκ τῆς συμφωνίας ταύτης προελθοῦσα κατάστασις ἐξηκολούθει καὶ μετὰ ταῦτα. Οἱ Πατριάρχαι Ἀντιοχείας ἔζων πλησίον τῆς ἕδρας Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἰδιότητι τιτουλαρίων μέχρι τοῦ 1263, ὅτε ἡ Ἀντιόχεια κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες καὶ ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Ὀρθόδοξον Πατριάρχην νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἕδραν αὐτοῦ.

Τοιαύτη δὲ ἐλάττωσις τῆς καθόλου θέσεως ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἕδραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνέβη καὶ εἰς τοὺς Πατριάρχας Ἱεροσολύμων, τῆς πόλεως καταληφθείσης ὑπὸ τῶν Ἀράβων (638 ἔ.), τούτων δὲ ἐκδιωχθέντων, ἀργότερον (1099 ἔ.) καὶ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων. Μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως ἐν Ἱερουσαλὴμ τῆς ἐξουσίας τῶν Μαμελούκων (1186 ἔ.) οἱ Πατριάρχαι τῶν Ἱεροσολύμων, καθὼς καὶ οἱ τῆς Ἀντιοχείας, ἔζων ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐξελέγοντο καὶ καθίσταντο. Πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἐξουσίας τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἐκτὸς τῆς μικρᾶς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐν τῇ κυρίᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ αὐτοκέφαλοι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τότε δὲν ὑπῆρχον. Διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόγον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξωσι καὶ περιπτώσεις ἐκκλήτου πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκ τῶν «*ἔξω*»· τὸ πᾶν συνέβαινεν «*ἐντὸς*» τῆς πραγματικῆς δικαστικῆς ἁρμοδιότητος τῆς ἕδρας Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἐσωτερικὴ αὐτῆς ὑπόθεσις.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ προνομιοῦχος θέσις τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν πάσῃ τῇ Ἀνατολῇ, ἀνάλογος πρὸς ἐκείνην τοῦ Πάπα ἐν τῇ Δύσει, οὐχ ἅπαξ ἐπικυροῦται ὑπὸ Συνόδων, καὶ οὐχ ἅπαξ, ἔστω καὶ οὐχὶ εὐχαρίστως καὶ οἱονεὶ κατ᾽ ἀνάγκην, ἀναγνωρίζεται καὶ ὑπὸ τῆς Ρώμης.

Ἡ ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος τοῦ 692 ὁρίζει ἵνα ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τῶν ἴσων ἀπολαύῃ πρεσβείων πρὸς τὸν Θρόνον τῆς Παλαιᾶς Ρώμης, καὶ μεγαλύνηται ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν ὡς ἐκεῖνος, δεύτερος μετ᾽ ἐκεῖνον ὑπάρχων. Ποία ἡ ἔννοια καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν ***ἴσων*** τούτων ***πρεσβείων*** ἐν τῇ κατανοήσει τῆς Ἀνατολῆς, δῆλον ἐκ τοῦ 1ου κανόνος τῆς Ι´ Τοπικῆς Συνόδου ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας

(879 ἔ.), δι' οὗ ὡρίσθη ἵνα αἱ ποιμαντορικαὶ πράξεις τοῦ Πάπα τῆς Δύσεως Ἰωάννου τοῦ Η' (δεσμοί, καθαιρέσεις, ἀναθεματισμοὶ) ὦσι σεβασταὶ καὶ ἀναγνωρίζωνται καὶ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου πάσης Ἀνατολῆς Φωτίου, καὶ τἀνάπαλιν, καὶ ἀπηγορεύθη εἰς τὸν Θρόνον τῆς Ρώμης ὅπως ποιήσηται καινοτομίαν τινὰ ἐν τοῖς προνομίοις αὐτοῦ, τουτέστιν ὅπως χωρήσῃ πέραν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διαρχίας ταύτης, τοῦ χωρισμοῦ τούτου τῆς ἀνωτέρας ἐξουσίας μεταξὺ τῶν δύο πρεσβυτέρων Ἱεραρχῶν. Οἱ Πάπαι, βεβαίως, δὲν ἀνεγνώριζον τὴν ἰσότητα ταύτην, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὑπέγραψαν οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτῶν, διότι ἀντεποιοῦντο μοναρχικὴν ἀπολυταρχίαν. Ἀλλ' ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς ἐγκατέλιπον τὰς προτέρας αὐτῶν, πρὸ τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος, ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς δευτέρας θέσεως τῆς ἕδρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς προνομιούχου θέσεως αὐτῆς ἐν τῷ συστήματι τῆς Ἐκκλησίας.

Τελευταίαν ἀπόπειραν φιλικῆς συμφωνίας περὶ διαρχίας ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Πατριάρχου, ἀμφοτέρων μετὰ τοῦ τίτλου ***οἰκουμενικός***, ἐποιήσατο ὁ Αὐτοκράτωρ Βασίλειος Β' ὁ Βουλγαροκτόνος ἐν ἔτει 1024ῳ μετὰ τοῦ Πάπα Ἰωάννου τοῦ ΙΘ' ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Εὐσταθίου, καὶ ὁ Πάπας Ἰωάννης ΙΘ' προὐτίθετο νὰ ὑπογράψῃ τὴν συμφωνίαν, ἀπέτρεψαν δ' αὐτὸν οἱ συκοφάνται ἰδεολόγοι τοῦ λατινισμοῦ, ***μᾶλλον παπισταὶ αὐτοὶ καὶ αὐτοῦ τοῦ Πάπα.***

Ὅταν δὲ οἱ σταυροφόροι κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν (1204 ἔ.) καὶ ἵδρυσαν ἐκεῖ λατινικὸν Πατριαρχεῖον, οἱ Πάπαι ἐλησμόνησαν τὴν ἀρχαίαν ἀντίστασιν τῆς Ρώμης πρὸς τὴν δευτέραν καὶ προνομιοῦχον θέσιν τῆς ἕδρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καί, ἀποκρούοντες ἀδιαφιλονείκητον γεγονὸς τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου, ἐπεκύρωσαν τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐν ἐφαρμογῇ πρὸς τοὺς ἰδίους αὐτῶν λατίνους σωσίας τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως δι' ἐπισήμου συνοδικοῦ κανόνος τῆς ἐν Λατερανῷ Δ' Συνόδου (ΙΑ' Οἰκουμενικῆς) τοῦ ἔτους 1215: «ἀνανεοῦντες τὰ ἀρχαῖα πρεσβεῖα τῶν Πατριαρχικῶν ἑδρῶν ὁρίζομεν ἵνα μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέχῃ τὴν πρώτην, ἡ τῆς Ἀλεξανδρείας τὴν δευτέραν, ἡ τῆς Ἀντιοχείας τὴν τρίτην καὶ ἡ τῶν Ἱεροσολύμων τὴν τετάρτην θέσιν, διατηρουμένης τῆς προσούσης ἑκάστῃ ἀξίας». Ἑπομένως καὶ τοῦ τίτλου Οἰκουμενικὸς διὰ τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ἄνευ ἀντιρρήσεως τὸν τίτλον τοῦτον καὶ τὰ προνόμια ταῦτα ὑπέγραψαν οἱ Πάπαι καὶ ἐν τῇ ἐν Λυὼν Συνόδῳ τοῦ 1274 καὶ ἐν τῇ τῆς Φλωρεντίας τῷ 1439.

Γ΄) Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1453 μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Ὁ Ἑλληνικὸς μεσαίων (1054 - 1453) εἶνε πενιχρὸς εἰς παραδείγματα ἐνδιαφερουσῶν ἡμᾶς περιπτώσεων ἐκκλήτου, διότι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως εἶχεν ἀπερροφημένην ἐν ἑαυτῷ σύνολον, αὐστηρῶς εἰπεῖν, τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Πᾶσαι δὲ αἱ ἀναρίθμητοι ἐκκλήσεις τῆς ἐποχῆς ταύτης φέρουσι χαρακτῆρα συνήθων ἐνδοπατριαρχικῶν δικαστικῶν πράξεων. Τοιούτων παραδειγμάτων εἶνε πλήρης π. χ. ὁλόκληρος ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀφορμαὶ πρὸς ἐκκλήσεις ἐκ τῶν ἔξω, ἐκ τῶν ἄλλων ἀνεξαρτήτων ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἐμφανίζονται κατὰ τὴν μεταβυζαντινὴν ἐποχήν, κατὰ τὴν νέαν συνένωσιν τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν (1453). Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤρξατο καὶ ἡ βαθμιαία ἀνεξαρτοποίησις τῶν λαῶν ἀπὸ τῆς Τουρκίας καὶ ἅμα ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ τοιαύτη τῆς ἱστορίας πορεία καθ' ὁλοκληρίαν ἀπέκλειε πλέον ἐπιθυμίαν τῶν ἄλλων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀλλογλώσσων, ὅπως μετὰ τῆς προτέρας υἱικῆς ἐμπιστοσύνης προσφεύγωσι πρὸς τοὺς Πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως. Οὕτω αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ γραπτὸν δίκαιον ἀπηρχαιώθη ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς ζωῆς καὶ ἀπέβη συγκριτικῶς σπάνιον ἐν τῇ πράξει, μὴ παῦον νὰ ἦνε ἀναμφισβήτητον κανονικῶς.

Εἶνε εἰς πάντας γνωστὴ ἡ κριτικο - νομικὴ θέσις τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς καταρρεύσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ τοῦ 1453 ὁ Πατριάρχης ἐτοποθετήθη εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐκλιπόντος βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος μετὰ δικαιωμάτων καὶ τοῦ τίτλου τοῦ ἐθνάρχου (millet başı) ἐπὶ παντὸς τοῦ ἔθνους τῶν ρωμηῶν (rum milleti), τουτέστιν ἀρχηγοῦ παντὸς τοῦ ρωμαϊκοῦ ἔθνους, νοουμένου ὡς συνόλου πάντων τῶν ὀρθοδόξων λαῶν, μετὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ δικάζειν καὶ διοικεῖν κατὰ τὸν χριστιανικὸν νόμον, μετ' εὐθύνης πολιτικῆς νομιμοφροσύνης. Τοιοῦτος ἐθνάρχης, κρινόμενος μόνον προσωπικῶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, ἵστατο ἀσυγκρίτως ὑψηλότερον πάντων τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν ἐν τῷ νέῳ κράτει. Τοῦτο κατεδείχθη κατὰ τὸ 1517, ὅτε ἡ Αἴγυπτος, ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν ὀθωμανῶν ἐκ τῶν ἀράβων καὶ τὰ τρία ἄλλα Πατριαρχεῖα συνηνώθησαν ἐν ἑνὶ κράτει, ὡς μέρη τοῦ ἑνὸς ρούμ - μιλλετί, τοῦ ἑνὸς χριστιανικοῦ ἔθνους. Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἔλαβε παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης σαφεῖς πληρεξουσιότητας, ἐν ἰδιότητι μιλλέτ-

μπασί, νὰ ἦνε ἐθνικὸς ἀρχηγὸς ἐπὶ τῶν λοιπῶν Πατριαρχείων καὶ μεσίτης μεταξὺ τῶν Πατριαρχείων τούτων καὶ τῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ ἐκλογῇ, τῇ ἐπικυρώσει τῶν βερατίων αὐτῶν, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἔργων, ἐφ᾽ ὧν ἦσαν ἀπαραίτητοι αἱ ἀποφάσεις καὶ ἐντολαὶ τῆς ἐξουσίας, μέχρι καὶ τῆς παροχῆς ἀδείας ἐλεύσεως εἰς Κωνσταντινούπολιν Πατριάρχου. Ἄρχεται ἐν τῷ πεδίῳ τῆς κρατικῆς ταύτης ἐπικρατήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως νέα περίοδος οἱονεὶ ἀπορροφήσεως ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου τῆς πρωτευούσης πάντων τῶν ἄλλων [19]. Ἰδιαιτέρως εἶνε γνωστὴ ἡ συστηματικὴ πρὸς τοῦτο προσπάθεια τοῦ προέχοντος ἐν τῷ ιη′ αἰῶνι Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Σαμουὴλ (1763 - 1774). Οὗτος κατήργησε τὸ τέως Σερβικὸν Πατριαρχεῖον τοῦ Πεκίου (1766), τὸ αὐτοκέφαλον τῶν Ἀχριδῶν (1768) καὶ ἐξέλεξε καὶ κατέστησε μόνος Πατριάρχας διὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Ἀλεξάνδρειαν (ἐν ἔτει 1766). Αἱ περαιτέρω προσπάθειαι ἐν τῇ κατευθύνσει ταύτῃ ἐξηκολούθουν καὶ κατὰ τὸν ιθ′ αἰῶνα.

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας. Διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῆς Τουρκίας οἱ Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας ἤρξαντο ἐξαρτώμενοι ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως τῇ μεσολαβήσει τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον διέμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Λήγοντος τοῦ ιη′ αἰῶνος οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ἐπί τι διάστημα καὶ οὐδόλως καθίστων τοιούτους, ἀπέστελλον δὲ εἰς Κάϊρον πρὸς διοίκησιν τῆς ἐκεῖ σμικρυνθείσης Ἐκκλησίας ἁπλοῦς ἀρχιμανδρίτας. Κατὰ τὸν ιθ′ αἰῶνα οἱ Πατριάρχαι καθίσταντο πάλιν ὑπὸ τῶν ἐν Φαναρίῳ. Ἀλλ᾽ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἄραβες τῆς Αἰγύπτου βαρέως ἔφερον τὴν σμίκρυνσιν τῆς καθέδρας αὐτῶν καὶ ἐπωφελούμενοι τῆς προσωπικῆς δόξης καὶ τῆς σημασίας τοῦ τότε χεδίβου τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ Ἀλῆ, ἠγωνίζοντο κατὰ τῆς ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πιέσεως. Ὁ Πατριάρχης Ἱερόθεος ὁ Α′ (1825 - 1845), αὐτὸς κατασταθεὶς ὑπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διώρισε διάδοχον αὐτοῦ τὸν συνεργάτην αὐτοῦ ἀρχιμανδρίτην Ἱερόθεον ἐπίσης τὸ ὄνομα. Ἡ Κωνσταντινούπολις δὲ κατέστησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὸν Ἀρτέμιον. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως τῆς Ἀλεξανδρείας διὰ συστηματικῆς κωλυσιεργίας ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὑποβάλῃ ἐντὸς δύο ἐτῶν παραίτησιν. Τότε οἱ Ἀλεξανδρηνοὶ ἐξέλεξαν τὸν εἰρημένον Ἱερόθεον τὸν Β′ (1847 - 1857).

21.— Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οἱ Ἀλεξανδρηνοὶ συνεφιλιώθησαν καὶ παρεκάλεσαν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην νὰ διορίσῃ διάδοχον τοῦ Ἱε-

---

[19]) **I. I. Sokoloff,** Konstantinopolskaja Tcherkov, σ. 13 - 15.— **A. P. Lebjedef,** ἔνθ᾽ ἀνωτ., σ. 761 - 62. — **Barsov,** σ. 131, 189.— **I. I. Sokoloff,** Ist. Gretch. Tcherkvi, σ. 3 - 7.

ροθέου. Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διωρίσθη ὁ τέως Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Καλλίνικος [20].

22.— Οἱ Ἀλεξανδρηνοὶ μὴ ὄντες εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς διοικήσεως τοῦ Καλλινίκου (1858 - 1861), ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ παραιτηθῇ, καὶ ὅταν ὁ βοηθὸς αὐτοῦ ἀρχιμανδρίτης Εὐγένιος ὁ Ξηροποταμηνὸς αὐθαιρέτως κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν, καὶ πάλιν παρεκάλεσαν τὴν ἕδραν Κωνσταντινουπόλεως νὰ ἀπαλλάξῃ τούτους ἀπ᾿ αὐτοῦ καὶ παράσχῃ αὐτοῖς νέον Πατριάρχην. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἔδωκεν αὐτοῖς τὸν τέως Μητροπολίτην Κυζίκου Ἰάκωβον.

23.— Ὁ Πατριάρχης οὗτος Ἰάκωβος ὁ Β′ (1861 1865) ἐξήγειρε καθ᾿ ἑαυτοῦ ἐνορίας τινὰς καὶ ἀνεχώρησε διὰ Κωνσταντινούπολιν πρὸς βοήθειαν. Καθ᾿ ὁδὸν ὅμως ἀπεβίωσε τῷ 1865 [21].

24.— Αἱ ἀρξάμεναι πολυετεῖς μεταξὺ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησιαστικῶν μερίδων ἔριδες ἐξηκολούθουν νὰ παρέχωσιν ἀφορμὰς εἰς νέας ἐκκλήσεις πρὸς τὸ κῦρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὕτω κατὰ τοῦ ἐκλεγέντος Πατριάρχου - Μητροπολίτου Θηβαΐδος Νικάνορος (1866 - 1867) ἠγέρθη ὁ εἰρημένος ἀρχιμανδρίτης Εὐγένιος καὶ ἐπέτυχε παρὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς ἐπιτρόπου τοῦ Πατριάρχου Νικάνορος καὶ μέλλοντος διαδόχου αὐτοῦ. Ἡ μερὶς τοῦ Νικάνορος δὲν ἐδέχθη αὐτὸν καὶ ἐξέλεξεν ὡς ἐπίτροπον τὸν ἁγιορείτην μοναχὸν Νεῖλον, ἀναδείξασα αὐτὸν εἰς τὴν ἕδραν Πενταπόλεως. Ἀλλ᾿ ἐναντίον τούτου ἠγέρθη ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ὁ Στ′.

Καὶ οἱ Ἀλεξανδρηνοὶ δὲ ἐπέμενον. Αἱ ἔριδες καὶ αἱ διαιρέσεις ἐξηκολούθουν. Ἡ Αἰγυπτιακὴ Κυβέρνησις ἀπετάθη πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην καὶ ὁ Σουλτάνος ἐνετείλατο εἰς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως νὰ διορίσῃ τὸν ὑποψήφιον αὐτοῦ. Τοιουτοτρόπως ἡ ἐξουσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἔθετο τέρμα εἰς τὴν διένεξιν. Κατεστάθη εἰς τὴν ἕδραν Ἀλεξανδρείας ἐξέχων ἱεράρχης, πρώην Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, Σωφρόνιος ὁ Δ′ (1870 - 1899) [22].

Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας. Κατὰ τὴν Τουρκικὴν περίοδον (ἀπὸ τοῦ ις′ αἰῶνος) ἐνταῦθα διετηρήθη ἡ συνήθεια ἐκλογῆς τῶν Πατριαρχῶν ἐπὶ τόπου καὶ δὴ ἐκ τῶν ἀράβων κληρικῶν. Τὸ Πατριαρχεῖον ὅμως Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἔπαυε νὰ ἀναμιγνύηται. Ὁ γνωστὸς Πατριάρχης Μακάριος (1648 - 1672), ὅστις μετέσχε τῆς κατὰ τοῦ Πατριάρχου Νίκωνος δίκης, ἀφῆκε διάδοχον αὐτοῦ τὸν εἰκοσαετῆ ἐπὶ ἐξαδέλφῳ ἀνε-

---

[20] **I. I. Sokoloff,** Ist. Gretch, Tcherkvi, σ. 223.

[21] **Αὐτόθι,** σ. 224.

[22] **Αὐτόθι,** σ. 224 - 226.

ψιὸν αὐτοῦ Κύριλλον. Ἡ Σύνοδος τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, λαβοῦσα γνῶσιν τούτου, κατέστησεν ἐν τῷ ἑαυτῆς μέρει ἄλλον Πατριάρχην ἐν Ἀντιοχείᾳ, τὸν Νεόφυτον.

25. Τότε ὁ Κύριλλος ἀφίχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ παράσχη ἐξηγήσεις ἐνώπιον τῆς Συνόδου. Ἀνεγνωρίσθη ἐν τῷ ἀξιώματι αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ Νεόφυτος ἀφέθη ἐκ παραλλήλου πρὸς αὐτὸν Πατριάρχης Ἀντιοχείας. Βεβαίως τοῦτο προὐκάλεσε περαιτέρω ἔριδας καὶ ἐχρησίμευσεν ἀφορμὴ πρὸς νέας ἀποπείρας διαρχίας.

26.— Οἱ ἐν Χαλεπίῳ κληρικοὶ ἤθελον νὰ ἔχωσι Μητροπολίτην αὐτῶν τὸν μοναχὸν Ἀθανάσιον τὸν ὁποῖον ἀπέρριψεν ὁ Πατριάρχης Κύριλλος. Τότε οὗτοι ἐποιήσαντο ἔκκλησιν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ὅστις κατέστησε τὸν Ἀθανάσιον Μητροπολίτην, καθαιρέσας τὸν Κύριλλον. Συνεπείᾳ τούτου τὸ Πατριαρχεῖον ἐρρίφθη εἰς θλιβερὰς καὶ λίαν ἐπιζημίους ἔριδας, τῶν ὁποίων ἐπωφελήθη ἡ λατινικὴ προπαγάνδα πρὸς προαγωγὴν τῆς οὕτω καλουμένης Συριακῆς ἑνώσεως...

27.— Ἡ ταραχὴ ἐξηκολούθει. Ὁ ἐπιτόπιος χρονογράφος ἀνακοινοῖ: «οἱ κάτοικοι Χαλεπίου ἐκ κακίας καὶ πεισμονῆς ἐξανέστησαν κατὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Σιλβέστρου (1724-1766) καὶ δαπανήσαντες πολλὰ χρήματα, κατήγγειλαν αὐτὸν ἐνώπιον τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἐλευθερώσαντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν ὑποταγῆς». Τοιαύτη καταγγελία ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἔκκλησιν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, διότι ἡ ὑπόθεσις ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς παρεπέμπετο εἰς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ χρονογράφος προστίθησι: «Τοῦτο ἐγένετο διὰ τοῦ Παϊσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου, ὅστις δὲν ἠγάπα τὸν Σίλβεστρον».

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Σιλβέστρου (1766) ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Σαμουήλ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα καταπαύσεως τῆς ταραχῆς, καὶ χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ τὸ ἐν Ἀντιοχείᾳ ποίμνιον, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸ ἕτοιμον Πατριάρχην ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τὸν Φιλήμονα. Ὁ Φιλήμων ἦτο ἐκ τῶν ἀράβων. Ἀλλ' ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν ἔτει 1767ῳ ὁ Πατριάρχης Σαμουὴλ ἀπέστειλεν εἰς Δαμασκὸν νέον Πατριάρχην ἤδη ἐκ τῶν ἑλλήνων—τὸν Δανιήλ. Καὶ ἔκτοτε μέχρι τέλους τοῦ ιθ' αἰῶνος οἱ ἕλληνες κατελάμβανον τὴν ἕδραν τῆς Ἀντιοχείας, μέχρι δὲ τῶν μέσων τοῦ αἰῶνος τούτου ἐξελέγοντο ὑπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

28.— Οὕτω ἤδη κατὰ τὸ 1850, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Μεθοδίου, ὁ τύπος τῆς ἀναφορᾶς τοῦ κλήρου Ἀντιοχείας πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον διελάμβανεν ὅτι οὗτοι «παρακαλοῦσι τὴν Σύνοδον τοῦ

Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως» νὰ ἐκλέξῃ δι' αὐτοὺς Πατριάρχην ἐκ τῶν κληρικῶν τῆς πρωτευούσης [23]).

'Αλλὰ ταχέως μετὰ ταῦτα ἤρξατο ὁ ἐθνικὸς ἀραβικὸς ἀγὼν πρὸς κατάληψιν ὅλων τῶν ἑδρῶν, τερματισθεὶς διὰ τῆς νίκης τῶν ἀράβων κατὰ τὸ 1899 διὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ ἐπικυρώσεως τοῦ Μελετίου Δούμαν—ἄραβος εἰς τὸν Θρόνον 'Αντιοχείας.

Ὁ τελευταῖος Πατριάρχης 'Αντιοχείας ἐκ τῶν Ἑλλήνων Σπυρίδων (1891 - 1897), καθαιρεθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν 'Αντιοχείᾳ Συνόδου τῶν 'Αράβων 'Επισκόπων δι' ἀνεπαρκῆ ἐγκαρδιότητα ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἐξυψώσεως τῆς ἀραβικῆς μορφώσεως, ἐποιήσατο ἔκκλησιν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον. Ἡ δὲ Κωνσταντινούπολις ἐπὶ διετίαν ἠγωνίσθη ἀνεπιτυχῶς διὰ τὸ ἀπολεσθὲν προνόμιον τῶν ἑλλήνων [24]).

29.— ***Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων.*** Διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης ἐτερματίσθη καὶ ἡ αὐτοτελὴς ἐκλογὴ ἐν Ἱερουσαλὴμ Πατριαρχῶν ἐκ τῶν 'Αράβων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Δωροθέου—ἄραβος (1534 ἔ.), ἡ Κωνσταντινούπολις ἀνήγαγεν εἰς τὴν ἕδραν Ἱεροσολύμων τὸν ἕλληνα Γερμανόν, ταχέως δὲ οἱ προκαθήμενοι τῶν Ἱεροσολύμων ἤρξαντο καὶ νὰ ἐκλέγωνται ἐκ τῶν ἑλλήνων μόνον καὶ διαρκῶς νὰ παραμένωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὕτως ὥστε ἐπὶ δύο αἰῶνας ἡ Ἱερουσαλὴμ σπανίως ἔβλεπε τοὺς Πατριάρχας αὐτῆς. Τὸ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Τουρκίας Μετόχιον τοῦ Παναγίου Τάφου κατέστη τόπος διαμονῆς αὐτῶν, αὐτοὶ δὲ οἱ Πατριάρχαι μετεποιήθησαν οἱονεὶ εἰς μέλη τῆς ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ Συνόδου. Δὲν προξενεῖ ἔκπληξιν διὰ τοῦτο τὸ ὅτι οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ἐπειράθησαν νὰ καταργήσωσι τὰ καὶ ἄλλως στενωθέντα δικαιώματα αὐτοκεφάλου τῶν Ἱεραρχῶν Ἱεροσολύμων. Ζῶντες ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ τελευταῖοι οὗτοι προεξέλεγον τοὺς διαδόχους αὐτῶν. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνστάντιος ὁ Α' (1830 - 1834) ἤθελε καὶ τοῦτο νὰ στερήσῃ ἀπ' αὐτῶν. Τὴν ἀπόπειραν ἐπανέλαβεν ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς ὁ Δ' κατὰ τὸ 1845. Τὸ δικαίωμα ὅμως τῆς ἐκλογῆς τῶν Πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων ἐπὶ τόπου κατίσχυσε καὶ ὁ ἐκλεγεὶς τότε Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Β' (1815 - 1872) ἀποκατέστησε τὴν ὁμαλὴν μορφὴν ζωῆς τῶν Πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων ἐν τῇ πόλει τῶν Ἱεροσολύμων, ἐν ᾗ ἡ ἕδρα αὐτῶν [25]).

30.— Κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἑλληνο-βουλγαρικοῦ σχίσματος (1872) ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Β' ἦλθεν εἰς διάστασιν πρὸς τοὺς ἄκρους ἑλλη-

---

[23]) **A. P. Lebjedef,** ἔνθ' ἀνωτ. σ. 773 - 781.

[24]) **I. I. Sokoloff,** Istorja Gretcheskoj Tcherkvi, σ. 224.

[25]) **A. P. Lebjedef,** ἔνθ' ἀνωτ. σ. 781 - 786.

νιστάς. Τότε ἡ ἀδελφότης τοῦ Παναγίου Τάφου, συνεννοηθεῖσα μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν ἐκ τῆς ἕδρας αὐτοῦ.

31.— Ἀλλ' ἡ συμπαθῶς διακειμένη πρὸς τὸν Πατριάρχην Κύριλλον ἀραβικὴ μερὶς τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἠρνεῖτο νὰ δεχθῇ τὸν διάδοχον αὐτοῦ Προκόπιον (1873 - 1876) καὶ ἀπηύθυνε σειρὰν ἐκκλήσεων πρὸς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακεὶμ τὸν Β', ἐπιτυχοῦσα ἐν τέλει τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς ἕδρας τοῦ Προκοπίου [26]).

32.— Ὁ σύγχρονος ἡμῖν Πατριάρχης Δαμιανὸς (1898 - 1931) ἐν ἀρχῇ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἄραβας ὑποχωρητικότητα αὐτοῦ κατεβιβάσθη τοῦ θρόνου ὑπὸ τῆς Συνόδου αὐτοῦ, ὅτε ἡ Σύνοδος ἔγραψε πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, παρ' οὗ ἔτυχεν ὑποστηρίξεως. Ὁ Δαμιανὸς μόνον κατὰ τὸ 1909 ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Κωνστατινουπόλεως καὶ τότε μόνον ἰσχυρῶς κατέλαβε τὸν θρόνον αὐτοῦ.

33.— ***Ἀρχιεπισκοπὴ Σινᾶ.*** Οἱ ἡγούμενοι - ἀρχιεπίσκοποι αὐτῆς συνήθως μετὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος τῆς Μονῆς τοῦ Ὄρους Σινᾶ καθίστανται ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων. Ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι ὁ ἡγούμενος ἀρχιεπίσκοπος Κύριλλος ὁ Βυζάντιος (1859 - 1869) δὲν ἤθελε νὰ ἔχῃ σχέσεις πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Κύριλλον τὸν Β' καὶ ἀπετάθη πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Ὅταν δὲ κατηγόρησαν αὐτὸν ἐπὶ παρανόμῳ ἐκδαπανήσει τῶν μέσων τῆς Μονῆς, πρὸς κρίσιν ἀπετάθη οὗτος καὶ πάλιν πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Διὰ τὴν περιφρόνησιν ταύτην τοῦ ἀρχαίου πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα δεσμοῦ ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Β' κατεδίκασε καὶ καθήρεσε Κύριλλον τὸν Βυζάντιον. Ἀλλ' οὗτος ἔθετο ἑαυτὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Παρὰ ταῦτα ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισεν ὑπὲρ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, κατὰ τὸ ἔτος δὲ 1867 συνεκλήθη μάλιστα Τοπικὴ Σύνοδος ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀποφασίσασα ὅπως ἐν περιπτώσει διενέξεως μεταξὺ τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν μόνος ἀναμφισβήτητος ἀνώτερος κριτὴς ὑπάρχῃ Σύνοδος Οἰκουμενική [27]).

Ἡ διάταξις αὕτη, διὰ τὸ ἀδύνατον συγκλήσεως τακτικῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οὐδόλως κωλύει ἐν τῇ καθ' ἡμέραν πράξει τὴν ζήτησιν πρὸς ἔκκλησιν τοῦ ἐγκυρωτέρου κύρους, οἷον διὰ τὸ σύνολον διαφόρων προνομίων καὶ ἐμφανίζεται συνήθως τὸ τοῦ Θρόνου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀποδεικτικὴ σειρὰ περιπτώσεων τῶν τελευταίων χρόνων.

---

[26]) **I. I. Sokoloff,** ἔνθ' ἀνωτ. σ. 274 - 276.

[27]) Αὐτόθι, σ. 332 - 333.

34.— ***Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου***, διαταραχθεῖσα συνεπείᾳ τῶν γεγονότων τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1933 κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς ἐξουσίας, ἀπετάθη πρὸς βοήθειαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως.

35.— ***Ἡ Ρωσσικὴ Ἐκκλησία*** ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ νεωστὶ ἐκλεγέντος Πατριάρχου Τύχωνος ἐν ἔτει 1918, γνωρίζουσα εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην πάσας τὰς ἐν αὐτῇ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπισυμβάσας μεγάλας μεταλλαγάς, ἐξέφραζε τὴν λύπην αὐτῆς διὸ τὸν παράνομον τρόπον τοῦ χωρισμοῦ ἀπ' αὐτῆς τῆς Ἐξαρχίας Ἰβηρίας καὶ ἔτυχε κατ' ἀρχὰς ὑποστηρίξεως ἀπὸ μέρους τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

36.— Ὅταν ἐπῆλθε τὸ ἀνακαινιστικὸν σχῖσμα κατὰ τὰ ἔτη 1922-1923, τόσον ἡ Πατριαρχικὴ Ἐκκλησία ὅσον καὶ ἡ ἀνακαινιστικὴ ταὐτοχρόνως ἐποιήσαντο ἔκκλησιν πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως.

37.— Καὶ ἡ οὐκρανίζουσα ἱεραρχία ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ρωσσίᾳ προσεπάθησε νὰ τύχῃ ὑποστηρίξεως ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν δὲ Πατριαρχεῖον ἀπετάθησαν πρὸς νομιμοποίησιν τῆς κανονικῆς αὐτῶν θέσεως καὶ αἱ νεωστὶ μορφωθεῖσαι Ἐκκλησίαι:

38.— Φιλλανδίας.

39.— Ἐσθονίας.

40.— Πολωνίας.

41.— Τσεχοσλοβακίας (Ἐπ. Σαββατίου).

42.— Τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐπεζήτησε διὰ τὸ ἀποκατασταθὲν αὐτοκέφαλον αὐτῆς καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἰβηρίας.

43.— Κατὰ τὸ παρὸν 1936 ἔτος ἡ Ἐκκλησία τῆς Λατβίας ἔλαβε τὸν Ἐπίσκοπον αὐτῆς διὰ τοῦ Ἐξάρχου τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ.

Ἡ σειρὰ τῶν προεκτεθέντων παραδειγμάτων, τὰ ὁποῖα παρετάθησαν ἄνευ ἀξιώσεως ἐξαντλούσης τὸ ζήτημα πληρότητος, εἶνε, ὑπολαμβάνομεν, ἀρκετὰ ὅπως ἀναγνωρισθῇ τὸ πρωτεῦον πρόσωπον τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ὀρθοδόξῳ Ἀναλολῇ οὐχὶ μόνον ὡς ἀρχαϊκὸν γεγονὸς τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ ὡς ζῶσα καὶ ἐνεργὸς ἀρχή.

Κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ρωσσικοῦ
ὑπὸ Ε.-Φ.

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΥΠΟ ΤΑΣ ΕΥΧΑΣ καὶ εὐλογίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, τελεταρχοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πριγκηποννήσων κ. Δωροθέου, Προέδρου τῆς Ἐφορείας τῆς Σχολῆς, ἐγένετο, τῇ 4ῃ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου, ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν, ἡ νενομισμένη, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους, ἱερὰ τελετή.

Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐξεπροσώπησε ὁ Πανοσ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων. Παρέστησαν δὲ οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Προύσης κ. Πολύκαρπος, Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων κ. Γεννάδιος, Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβος, Περγάμου κ. Ἀδαμάντιος, Χαλδίας κ. Κύριλλος, Λαοδικείας κ. Μάξιμος, ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Ἰάκωβος καὶ τὸ καθηγητικὸν τῆς Σχολῆς σῶμα.

Ἐν πρώτοις ἐψάλη ἡ ἐπὶ τούτῳ ἱεροτελεστία, μεθ' ἣν ἠκολούθησε προσφώνησις τοῦ Σχολάρχου Σεβ. Μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου, εὐχαριστήσαντος τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς βαθεῖαν μέριμναν αὐτῆς, ἑρμηνεύσαντος, τὴν χαρὰν τῆς Σχολῆς δεχομένης καὶ αὖθις τὰ τέκνα αὐτῆς πρὸς συνέχισιν τῶν μαθητικῶν καμάτων καὶ ὑποτυπώσαντος πατρικὰς νουθεσίας πρὸς τοὺς μαθητάς. Εἶτα ἀνεγνώσθησαν ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς Σχολῆς οἱ βαθμοὶ τῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν κατὰ τὸ λῆξαν σχολικὸν ἔτος, τὴν ὅλην δὲ ἱερὰν τελετὴν ἐπεσφράγισε προσλαλιὰ τοῦ προεξάρχοντος προέδρου τῆς Ἐφορείας Σεβ. Μητροπολίτου Πριγκηποννήσων κ. Δωροθέου, ἐκφράσαντος συγχαρητήρια καὶ εὐχὰς πρὸς τὸν Σχολάρχην καὶ τοὺς καθηγητάς, πρὸς δὲ τοὺς μαθητὰς σκέψεις διὰ τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν κλῆσιν.

Η ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΟΣ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ:

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι, Πανοσιολογιώτατε Πατριαρχικὲ Ἀντιπρόσωπε,
Ἐλλογιμώτατοι καὶ ἀγαπητοὶ Συνάδελφοι,
Προσφιλεῖς μοι μαθηταί,

Ἡ πρώτη αὕτη ὁμιλία μου ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητος Κυρίου δὲν θέλω νὰ ἀποτελέσῃ μίαν ὅλως τυπικὴν προσαγόρευσιν καὶ κατὰ συνήθειαν προσλαλιάν, ἀλλὰ μᾶλλον μίαν θερμὴν συνομιλίαν, οἰκείας ἐπαφῆς καὶ εἰλικρινοῦς ἐπικοινωνίας, πρὸς ὑμᾶς ἰδιαιτέρως, προσφιλεῖς μοι μαθηταί, οἱ ὁποῖοι

ἀποτελεῖτε τὸ κεφάλαιον τῶν προσδοκιῶν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἀντικείμενον τῶν κόπων, ἐμοῦ καὶ τῶν ἐν τῇ ἕδρᾳ προσφιλῶν καὶ πολυτίμων συνεργατῶν μου.

Εἰς τὴν συνομιλίαν αὐτὴν δὲν θὰ πρωτεύῃ ἡ ἰδική μου φωνή. Ἀλλ' ἡ φωνὴ τῆς μητρὸς Σχολῆς, φωνὴ πηγάζουσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα αὐτῆς, ἀπὸ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν παράδοσίν της, ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τοὺς σκοπούς της, καὶ ἑπομένως φωνὴ πάλλουσα ἀπὸ συγκίνησιν καὶ συναισθηματικότητα, ὡς ἄλλωστε εἶναι ἡ φωνὴ καὶ πάσης μητρὸς φιλοστόργου, δεχομένης εἰς τὰς ἀγκάλας τὰ τέκνα της πρὸς θηλασμὸν καὶ περίθαλψιν.

Πρὶν ἢ ἴδωμεν ὅμως ποία ἡ φωνὴ αὕτη, ἂς ἀπευθύνωμεν ἐν τῇ ἐπισήμῳ ταύτῃ στιγμῇ, πρῶτον τὰς δεούσας κατὰ καθῆκον εὐχαριστίας ἡμῶν πρὸς οὓς δεῖ.

* * *

Καὶ δὴ πρῶτον, μετὰ τὴν δοξολογίαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Ἅγιον Θεόν, τὴν πηγὴν τῶν φώτων καὶ τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ, τὸν καταξιώσαντα ἡμᾶς νὰ συνέλθωμεν καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν ἱερὰν ταύτην στέγην, ἂς εὐχαριστήσωμεν τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα διὰ τὴν πάντοτε ἀμέριστον πρὸς τὴν Σχολὴν συμπάθειαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον Αὐτῆς, ἀνταποδιδόντες αὐτὰ διὰ τῆς ὁλοθέρμου προσευχῆς κατὰ τὰς ὀρθρινὰς καὶ ἑσπερινὰς ἀδιαλείπτους πρὸς τὸν Κύριον ἐντεύξεις ὑπὲρ τῆς πληρεστέρας ἀποκαταστάσεως τῆς ὑγιείας Αὐτῆς καὶ τῆς συνεχίσεως τοῦ τιμίου Πατριαρχικοῦ ἔργου Αὐτῆς.

Ὡσαύτως δέον νὰ εὐχαριστήσωμεν τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὴν λοιπὴν χορείαν τῆς Ἱεραρχίας, ἐκφράζοντες βεβαίαν τὴν ἐλπίδα ὅτι τὸ εὐμενὲς βλέμμα αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Σχολῆς, θὰ ἐξακολουθῇ στοργικῶς νὰ προσατενίζῃ καὶ νὰ ἐκτιμᾷ τὸ ἐπιτελούμενον ἐνταῦθα πνευματικὸν ἔργον ὅλων ἡμῶν.

Ἰδιαιτέρως ὅμως θερμὰς εὐχαριστίας ὀφείλομεν νὰ ἐκφράσωμεν πρὸς τὰ μέλη τῆς Σεβαστῆς Ἐφορείας, ὡς καὶ πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Πρόεδρον αὐτῆς, τὸν καὶ προεξάρχοντα τῆς σημερινῆς σεμνῆς τελετῆς, διὰ τὴν στοργικὴν αὐτὸ τοῦτο μέριμναν καὶ φροντίδα αὐτῶν, ὑπὲρ τῆς κατὰ πάντα εὐπροσώπου καὶ καλῆς ἐμφανίσεως τῆς ἡμετέρας Σχολῆς καὶ ὑπὲρ τῆς ἐξασφαλίσεως ἀνετωτέρων ὅρων τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ἀναπτύξεως ταύτης.

Πρὸς ὑμᾶς δέ, τοὺς ἐλλογίμους καὶ φίλους συναδέλφους μου,

τὸν λόγον εἰδικώτερον στρέφων, θέλω προσωπικῶς νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν εὐαρέσκειάν μου διὰ τὴν ἀπὸ μέρους ὑμῶν πολύτιμον συνδρομὴν πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ κοπιώδους ἐνταῦθα ἔργου μου. Εὐδοκιμωτέραν καὶ συνεχῶς αὔξουσαν προοιωνιζόμενος τὴν ἐπίδοσιν ὑμῶν ἐν τῷ ὑψηλῷ καθηγητικῷ ὑμῶν ἔργῳ καὶ κατὰ τὸ ἐπὶ θύραις νέον σχολικὸν ἔτος, ἐπικαλοῦμαι ἐφ ὑμᾶς δαψιλῆ τὴν Χάριν τοῦ Φωτοδότου Θεοῦ καὶ πλούσια τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

* * *

Καὶ ἤδη τὸν λόγον πρὸς ὑμᾶς στρέφων, ἀγαπητοί μοι μαθηταί, θέλω ἐφέτος νὰ ἐφελκύσω τὴν προσοχήν σας ἐπὶ τοῦ οὐσιώδους καὶ βασικοῦ ζητήματος: ***ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ καταρτισμὸς ὑμῶν, σήμερον*** μὲν ὡς μαθητῶν τῆς τροφοῦ Σχολῆς, αὔριον δὲ ὡς παραγόντων ἐπιβιώσεως καὶ προαγωγῆς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Ὁ καταρτισμὸς καὶ ἡ μόρφωσις, τὰ δύο ταῦτα κατ' ἐξοχὴν ἐφόδια τῆς ζωῆς, τὰ ἀποτελοῦντα τὸν κύριον σκοπὸν τῆς μαθητείας ἐν γένει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς μελλοντικῆς ζωῆς καὶ δράσεως ἑκάστου, λαμβάνουσι μίαν ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα δι' ὑμᾶς, μαθητὰς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἡμετέρας Σχολῆς.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι αὐτὴ ὅπερ ὀνομάζομεν γενικῶς μόρφωσιν, δὲν εἶναι μόνον συγκεκριμένη ἡ ἔμφυτος φορὰ τοῦ πνεύματος πρὸς εὕρεσιν, μελέτην καὶ κατανόησιν τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς οἰκείωσιν αὐτῆς καὶ ἡ προσαρμογὴ τῶν ὅρων τοῦ κατ' ἀλήθειαν ζῆν, εἰς τὴν ζωήν.

Μέσα εἰς τὸ ἴδιον αὐτὸ πλαίσιον εὑρίσκεται ἀναμφιβόλως καὶ ἡ θεολογικὴ μόρφωσις. Εὐλαβὴς ἔρευνα καὶ πρόθυμος προσαρμογὴ εἶναι ὁλόκληρος ἡ Θεολογία. Ἡ μελέτη καὶ κατανόησις τῆς κατὰ Θεὸν ἀληθείας ἀφ' ἑνός, συμφωνία τῆς ζωῆς μας πρὸς ταύτην καὶ προτροπὴ εἰς ἐφαρμογὴν ταύτης ἀφ' ἑτέρου, εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Θεολόγου. Μετὰ ταύτης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἐν τῇ Θεολογίᾳ καί, εἰδικώτερον, ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ μορφώσει τοῦ Θεολόγου, δὲν προηγεῖται ἡ ἀγωνιώδης ἔρευνα πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας αὐτῆς καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ τὸ θεολογικὸν οἰκοδόμημα κτίζεται ἐπὶ τῆς a priori ἀσφαλοῦς καὶ βεβαίας καὶ αὐταποδείκτου ἀληθείας, τοῦ Θεοῦ, Ὅστις εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ Αὐτοαλήθεια.

Ἔργον ἄρα καὶ σκοπὸς τοῦ Θεολόγου εἶναι **οὐχὶ** βεβαίως ***ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ***, τοῦ βιοῦντος εἰς τὴν ψυχὴν ἑνὸς ἑκάστου ἐκ τῶν λογικῶν ὄντων, ἀλλὰ καὶ πλουσίως ἀποκαλυπτομένου εἰς ὁλόκληρον τὴν δημιουργίαν Θεοῦ. Τάσις καὶ κατεύθυνσις τοῦ Θεολόγου εἶναι ὄχι τόσον ἡ σύνταξις καὶ συναρμογὴ νεκρᾶς τινος θεολογικῆς μεταφυσικῆς, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον, ἡ προσαρμογὴ καὶ ***ἀφομοίωσις*** τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς.

Καὶ αὐτὸ μὲν τὸ περιεχόμενον τῆς λέξεως Θεολόγος. Αὐτονόητον ἄρα, ὅτι καὶ δι' ὑμᾶς, τοὺς προπαρασκευαζομένους εἰς τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην, τὸ αὐτὸ ἔργον καὶ ἡ αὐτὴ ὑψηλὴ ἀποστολὴ πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀμεσωτέραν κατεύθυνσιν τοῦ ἐνταῦθα καταρτισμοῦ σας.

Πράγματι, φίλτατοί μοι μαθηταί, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι σκοπὸς τοῦ καταρτισμοῦ σας πρέπει νὰ εἶναι ὁ κατὰ πάντα ἄρτιος ἐξοπλισμός σας, ἡ ἐν παντὶ ἐπιστημονικὴ ἀρτιότης σας, ἀρτιότης πνευματικὴ πρῶτον, ὑπὸ τὰς πολλαπλᾶς αὐτῆς ἐκδηλώσεις, ὥς τε ἐπίδοσις καὶ ἐπιμέλεια, καὶ εὐρύτης σκέψεως, καὶ βαρύτης πεποιθήσεων, καὶ ἐνημερότης ἐπιστημονική, καὶ ὡριμότης θεολογική, ἀλλὰ καὶ ἀρτιότης ψυχικὴ δεύτερον, ὡς ἁγιότης βίου, χρηστότης ἤθους, ἐντέλεια χαρακτῆρος, εὐλάβεια θρησκευτική, βίος πνευματικὸς καὶ ἦθος χριστιανικόν. Τοιοῦτος πρέπει νὰ εἶναι ὁ καταρτισμὸς τοῦ θεολόγου καὶ κληρικοῦ.

* * *

Δυστυχῶς ὅμως ὑπάρχει ἡ θλιβερὰ διαπίστωσις ὅτι οἱ ἡμέτεροι κληρικοὶ δὲν ἔχουν τὸν ἀπαραίτητον τοῦτον καταρτισμόν, τὸν ὁποῖον ἔχουν οἱ λειτουργοὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Τὸ συνηθέστερον φαινόμενον τὸ ὁποῖον διαπιστοῦται παρ' ἡμῖν εἶναι δυστυχῶς ἡ ἔλλειψις ἐνδιαφέροντος πρὸς μάθησιν, ἡ ἔλλειψις αὐξούσης ἐπιδόσεως, πράγματα τὰ ὁποῖα, ὡς εἰκός, μορφώνουσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θεολόγου τὸν ἐπιστημονικὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τὸν τέλειον κατ' ἐπίγνωσιν χριστιανόν. Ἀντιμετωπίζεται δηλ. παρ' ἡμῖν ἡ Θεολογία μὲ μίαν κολάσιμον ἐπιπολαιότητα, καὶ οἱ ἐπιδιδόμενοι εἰς αὐτὴν ἀτενίζουν πρὸς ταύτην, ὄχι ὡς πρὸς ἐπιστήμην ἀναγκαίαν, ὄχι ὡς πρὸς πηγὴν πνευματικῆς ζωῆς, ἀλλ' ὡς πρὸς τίτλον, μετατρέποντα τὴν κλῆσιν εἰς ἐπάγγελμα καὶ τὴν ἀποστολὴν εἰς βιοπορισμόν.

'Αλλ' αὐτονόητον ὅτι μὲ τοιαύτην ταπεινὴν ἀντίληψιν περὶ Θεολογικῆς μορφώσεως οὔτε ἡ ἀλήθεια ἐξυπηρετεῖται, οὔτε καὶ ἡ Ἐκκλησία προάγεται.

Ὁ σύγχρονος θεολόγος καὶ κληρικός, ἐὰν θέλῃ νὰ εἶναι εὐπρόσωπος ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας, ἐὰν θέλῃ νὰ κατέχῃ κάποιαν ἀνωτέραν θέσιν εἰς τὸν κοινωνικὸν ὀργανισμόν, μὲ ἀξιώσεις μάλιστα ὁδηγοῦ καὶ κατευθυντοῦ, πρέπει νὰ ἔχῃ πλούσιον τὸν καταρτισμόν, πλήρη τὸν καταρτισμόν του, τὸν ψυχικὸν καὶ πνευματικόν. Καὶ ὑμῶν ἄρα, ἀγαπητοί μου μαθηταί, τῶν μελλόντων κληρικῶν, ὁ πνευματικός σας καταρτισμὸς πρέπει νὰ εἶναι θετικός, ἐπίμονος καὶ συγκεκριμένος καὶ ἀπολύτως εὐρύς, περιλαμβάνων τήν τε ἔξω καὶ τὴν ἔσω παιδείαν.

Ὁ σημερινὸς θεολόγος ὁ ὁποῖος δὲν παρακολουθεῖ τὰς ἐξελίξεις τῆς κατὰ κόσμον παιδείας, σύντομα θὰ εὑρεθῇ ἀνεδαφικὸς εἰς τὴν πορείαν του, ἄοπλος εἰς τὴν ἐκστρατείαν του. Ὁ θεολόγος δὲν εἶναι ἄνθρωπος τῆς μιᾶς καὶ μονοπλεύρου ἐπιστήμης. Ὁ ἀρχιτέκτων δύναται νὰ κτίζῃ καὶ ἂν ἀκόμη ἀγνοῇ τὰς ἐπιστήμας. Ὁ θεολόγος ὅμως τότε μόνον κτίζει καὶ οἰκοδομεῖ, ὅταν ἠμπορῇ νὰ ἐμφανίζηται καὶ νὰ ἔχῃ λόγον εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς ἀνωτέρας ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὅταν ἔχῃ ἀναβῇ ὁμαλῶς τὰς βαθμίδας τῆς ἐγκυκλίου μορφώσεως, ὅταν ἐντὸς τῆς συνειδήσεώς του ἔχουν ἐναρμονισθῇ τὰ δεδομένα τῆς θύραθεν σοφίας πρὸς τὰς ἀποκαλύψεις τῆς πίστεως καὶ ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ συνδυάσῃ γνῶσιν καὶ πίστιν, σοφίαν καὶ ἀποκάλυψιν μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι ἐν τῇ ἁρμονίᾳ ταύτῃ τῆς ἔσω καὶ τῆς ἔξω σοφίας εὑρίσκεται τὸ μυστικὸν τῆς καρποφόρου ἐπιστημονικῆς ἐπιτυχίας.

* * *

Ἐὰν δὲ τόση καὶ τοιαύτη πρέπῃ νὰ εἶναι ἡ προσοχὴ καὶ ἐπίδοσίς σας εἰς τὴν ἐγκύκλιον μόρφωσιν, αὐτονόητον ὅτι πολλῷ βαθύτερος καὶ σοβαρότερος κατὰ πάντα πρέπει νὰ εἶναι ὁ εἰδικώτερος θεολογικός σας καταρτισμός.

Ὁ θεολογικὸς καταρτισμός!! Εἶναι βεβαίως καὶ αὐτὸς μία ἐπιστημονικὴ λειτουργία τοῦ πνεύματος, καὶ μάλιστα ἡ πρώτη φύσει καὶ θέσει, καὶ ἐπομένως προϋποθέτει ὅλους τοὺς ὅρους τῆς ἐπιστημονικότητος. Ἡ σοβαρὰ μελέτη, ἡ ἐνδελεχὴς ἔρευνα, ἡ ἀκούραστος ἐπίδοσις, ἡ ἐπιμεμελημένη συλλογὴ πάσης ὠφελίμου πλη-

ροφορίας, ἡ μετ' ἐπιστημονικῆς ἀκριβολογίας κατάταξις τοῦ συλλεγομένου ὑλικοῦ, καὶ κυρίως ἡ πρόσληψις, ἡ οἰκείωσις καὶ ἀναπροσαρμογὴ τῶν μελετωμένων καὶ προσκτωμένων μὲ πνεῦμα ἐπιστημονικῆς ἀντικειμενικότητος, πάντα ταῦτα, κοιναὶ κατευθύνσεις πάσης ἐπιστήμης, φυσικὰ ἀποτελοῦν τὰ μέσα προαγωγῆς καὶ ἐν τῇ θεολογικῇ μορφώσει.

Καὶ ἑπομένως, τὰ μαθητικὰ ἔτι ἑδώλια κατέχοντες, ὀφείλετε νὰ προτάξητε πρὸ τῶν ὀμμάτων σας ἀποκεκρυσταλλωμένα τὰ σημεῖα αὐτά, ἐὰν δὲν θέλητε νὰ ὑποχρεωθῆτε αὔριον εἰς εὐτελῆ ἀναγκαστικὴν προσγείωσιν, καὶ ἐὰν ἐφίεσθε τὴν διαρκῆ καὶ ἀσφαλῆ διάσχισιν τῶν ἐκτάσεων τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐπιστήμης, κατευθυνόμενοι πρὸς τοὺς φωτεινοὺς πάντοτε ὁρίζοντας, τοὺς ὁποίους φωτίζει ἡ ἐλπιδοφόρος καὶ χαρωπὴ ἶρις τῆς χριστιανικῆς ἀσφαλείας καὶ βεβαιότητος.

* * *

Ἀλλά, προσφιλεῖς μοι μαθηταί, μὴ λησμονεῖτε ὅτι ὁ ἰδικός σας καταρτισμός, ὡς θεολόγων, χωρεῖ πολλῷ μακρύτερον ἀπὸ τὰ ὅρια αὐτὰ τῆς ἁπλῆς ἐπιστημονικότητος. Ἐὰν ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς ἀρτιότητός σας εἶναι ἡ γνῶσις καὶ παρακολούθησις πάσης ὑγιοῦς ἰδέας ἢ θεωρίας, μάθετε ὅμως, ὅτι καὶ σοφοὶ ἔτι γινόμενοι, θὰ εἶσθε μωροὶ ἐν Χριστῷ, ἐὰν δὲν ἐπιδοθῆτε καὶ εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς ψυχῆς σας, ἀπὸ τὰς εὐγενεῖς ἐκδηλώσεις καὶ λειτουργίας τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται ἡ πλήρης ἀρτιότης σας.

Ἤδη τὸ εἶπεν ὁ Σοφὸς Σολομὼν «εἰς κακότεχνον ψυχὴν σοφία οὐκ ἀνελεύσεται· ἅγιον γὰρ πνεῦμα παιδείας φεύξεται δόλον καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων». (Σοφ. Σολ. 1, 4). Ναί, φεύξεται τὸ ἅγιον πνεῦμα τῆς παιδείας ἀπὸ πᾶσαν κακότεχνον ψυχήν. Διὸ καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ κατεργασία τῆς ψυχῆς σας πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἐξ ἴσου κύριον μέλημα ἐν ταῖς προσπαθείαις σας. Καὶ τοῦτο θὰ γίνῃ μόνον ὅταν συνηθίσητε νὰ καταφεύγητε ἐν παντὶ καὶ πάντοτε εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν σκιὰν τῆς Σοφίας Αὐτοῦ. Ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας ὅσα λέγει σχετικῶς καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος: «Οὐδεὶς ὀρθῶς νοεῖ, ὀρθῶς μανθάνει καὶ ὀρθῶς ἀποδίδει, ἐὰν μὴ δεχθῇ πρότερον πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα εὐλαβείας καὶ εὐψυχίας, πνεῦμα γνώσεως καὶ ἐπιστήμης Θεοῦ, πνεῦμα φόβου Θεοῦ» (Ἐπιστ. 194). Πράγματι δὲ αὐτοὶ οἱ κατὰ κλίμακα συνδυασμοὶ τοῦ κατὰ Θεὸν πνεύματος εἶναι αἱ ἀπαραίτητοι προϋ-

ποθέσεις πάσης ἐπιτυχίας ἐν τῇ μορφώσει τοῦ θεολόγου. Ἡ σοφία καὶ ἡ σύνεσις, ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ εὐψυχία, ἡ τοῦ Θεοῦ γνῶσις καὶ μελέτη καὶ ἰδιαιτέρως ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, δέον νὰ εἶναι οἱ γνώμονες οἱ ρυθμίζοντες τὰ βήματά σας ἐν τῷ ἔργῳ τῆς μορφώσεώς σας.

Καὶ ἀκριβῶς μὲ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς χωροῦντες εἰς τὰ πρόσωπα, θὰ μορφώσητε ἀσφαλῶς ἀρτιώτερον ἐν ὑμῖν τὸν πνευματικώτερον ἄνθρωπον. Ἡ καθ' ἡμέραν ἀδιάλειπτος προσευχή, ἡ τακτικὴ ψυχωφελὴς ἀνάγνωσις, ἡ αὐτομελέτη καὶ αὐτοεξέτασις, ἡ κατεργασία τοῦ καλοῦ καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς πάντας, ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ θελήματος καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν αὐστηρὰν τήρησιν τῶν ὅρων καλῆς μαθητείας, ὅσους ἀπαιτεῖ καὶ προβλέπει ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ τῆς Σχολῆς, πάντα ταῦτα χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν ποιούμενα, θὰ ἀναδείξωσιν ὑμᾶς, κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον εἰπεῖν, «ἀμέμπτους καὶ ἀκεραίους, τέκνα Θεοῦ ἀμώμητα, ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς θὰ φαίνησθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ» (Φιλιππ. 2, 14 - 16).

* * *

Ἰδού, φίλτατοί μοι μαθηταί, τὸ ἔργον τοῦ καταρτισμοῦ σας ἐν πενιχρᾷ σκιαγραφίᾳ. Πρὸς τὸν κατὰ πάντα ἄρτιον καταρτισμόν σας ὀφείλετε νὰ ἀποβλέπητε ὡς πρὸς τὸν κύριον καὶ ἱερώτερον σκοπὸν τῆς μαθητείας σας, μὲ τὴν θετικὴν καὶ βεβαίαν πάντοτε προοπτικὴν ὅτι σήμερον τὰ θρανία τῆς Σχολῆς θὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς σᾶς μὲν τὴν ὑψηλὴν καὶ τιμίαν θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Κοινωνίᾳ αὔριον, εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τοὺς ὠφελίμους ἐργάτας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τροφὸν ἡμῶν Σχολὴν τὴν δυνατότητα νὰ ὑψώνῃ ὑπερηφάνως τὸ μέτωπον διὰ τοὺς τροφίμους της, καὶ νὰ ἀντιτάσσῃ εὔλαλον καὶ ἀποστομωτικὴν τὴν ἀναλογίαν της πρὸς ὅσους κακοβούλως ἠθέλησαν νὰ διαμφισβητήσουν ἢ καὶ διαμφισβητοῦν τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ μορφωτικὸν ἔργον αὐτῆς.

Καὶ μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς θέτοντες τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ἄροτρον ἂς ἀρχίσωμεν προθύμως τοὺς πνευματικοὺς ἡμῶν καμάτους, μὲ τὴν βεβαίαν ἐλπίδα ὅτι καὶ ὁ Ἅγιος Θεὸς θὰ εὐλογήσῃ τὰς προσπαθείας ἡμῶν, χορηγῶν δύναμιν μὲν εἰς τοὺς ἐργάτας τῆς ἕδρας, φωτισμὸν δὲ εἰς τοὺς μαθητάς, πρὸς οὓς καὶ παρέχω ὁλοψύχως τὴν πατρικήν μου εὐλογίαν.

Η ΕΠΙΣΦΡΑΓΙΣΤΗΡΙΟΣ ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ κ. ΔΩΡΟΘΕΟΥ:

Ἐν πρώτοις ἐκφράζω ἐν ὀνόματι τῆς σεβαστῆς Ἐφορείας πρὸς τὸν σεβαστὸν Σχολάρχην καὶ σοφὸν Καθηγητὴν Μητροπολίτην Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομον, ὡς καὶ πρὸς τοὺς καλοὺς καὶ δοκίμους Καθηγητὰς τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν ταύτης Σχολῆς, ἐγκάρδια συγχαρητήρια διὰ τὴν ἀγαθὴν καὶ πλουσίαν συγκομιδὴν τοῦ περυσινοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ εὔχομαι ὑγείαν καὶ τὴν ἐξ ὕψους ἐνίσχυσιν διὰ τὸ ἔργον τοῦ αἰσίαις ταῖς ὥραις ἀρχομένου νέου ἐνιαυτοῦ. Εἶμαι εὐτυχὴς δι' αὐτό, ὡς καὶ διὰ τὴν εὐκαιρίαν ἡ ὁποία μοὶ δίδεται νὰ ἀπευθύνω πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἀγαπητοὺς μαθητὰς ὀλίγας λέξεις τὴν εὔσημον ταύτην στιγμὴν καθ' ἣν ἔχετε ὅλας τὰς λυχνίας τῆς προσοχῆς ὑμῶν ἀνημμένας, ὀλίγας λέξεις πρὸς νέους τῶν ὁποίων ἡ κλῆσις εἶναι μεγάλη. Διὰ τὴν κλῆσίν σας αὐτήν, καὶ τὸ σῶμά σας ἐδῶ πρέπει νὰ γίνῃ ὑγιές, ἰσχυρόν, καὶ τὸ πνεῦμά σας νὰ γεμίσῃ μὲ βεβαιότητας, καὶ ἡ ψυχή σας μὲ ἡρωϊκὴν πίστιν, μὲ γενναιότητα.

Ἡ ἀγάπη ἐδῶ πρὸς τὸν ἀνοικτὸν ὁρίζοντα καὶ ἡ ἐνατένισίς του, ἡ ἐπαφὴ μὲ τὸ δάσος, μὲ τὴν θάλασσαν, μὲ τὸν μεγάλον ἥλιον καὶ τὴν βοὴν τοῦ ἀνέμου, ἡ διείσδυσις εἰς τὴν μητέρα φύσιν καὶ ἡ κατανόησίς της, ὅλα αὐτὰ ὄχι μονάχα τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἀναπλάττουν καὶ ἐνισχύουν καὶ ἀνυψώνουν. Αἱ ἡμέραι σας ἐδῶ εὐσταλεῖς θὰ ἔρχωνται, εὐπετεῖς, ἁπαλαί, ἀθόρυβοι, ὡς στρουθία καὶ μὲ ρυθμόν, μὲ μήνυμα, ὡς ἡ ποίησις, διὰ νὰ ἐνσταλάζουν εἰς τὴν ψυχήν σας χρηστότητα, καθαρότητα, ἀγάπην, πάθος νὰ ὑπηρετήσητε. Καὶ πειὸ ἐπάνω ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἔρχεται ἡ μελέτη.

Ἡ μελέτη ὅμως ἐνδιαφέρει ὄχι τόσον πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων, ὅσον πρὸς διάπλασιν τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ μάθωμεν νὰ σκεπτώμεθα καὶ νὰ κρίνωμεν καθαρά, νὰ προσανατολίζωμεν τὸν νοῦν πρὸς ὅ,τι λογικὸν καὶ καλόν, πρὸς ὅ,τι ἔχει μέτρον καὶ ρυθμόν, πρὸς ὅ,τι ἀποτελεῖ ποιότητα καὶ ὄχι ποσότητα. Ἡ μάθησις πρέπει νὰ στοχάζηται τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἱκανοτήτων τῆς προσωπικῆς παρατηρήσεως καὶ διαισθήσεως, τῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς συνθέσεως. Ἡ σπουδὴ πρέπει νὰ μᾶς μάθῃ νὰ μελετῶμεν ὄχι τόσον εἰς τὰ βιβλία, ὅσον εἰς τὰ πράγματα. Ἡ μελέτη πρέπει νὰ μᾶς ἀνοίγῃ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ὡραιότητα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, νὰ

μᾶς ἀποκαλύπτῃ τὰς πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀξίας τῆς ἀνωτέρας ζωῆς, νὰ μᾶς διδάσκῃ τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ποῖον εἶναι τὸ μεγαλεῖόν του, ὁ προορισμός του, ἡ ἔννοια τῆς ζωῆς, τί εἶναι εὐθύνη, ἀλληλεγγύη, θυσία. Εἴμεθα ὑπεύθυνοι τοῦ μεγαλείου τούτου τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἐντὸς ἡμῶν καὶ ὡς ἀνθρωπίνων προσωπικοτήτων καὶ ὡς κοινωνικῶν ἀνθρώπων.

Ἔχομεν ἀνάγκην ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς εἰς ὂν ἀθάνατον, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ οὐσιωδέστερον στοιχεῖόν του εἶναι ἡ θρησκεία. Ἡ πίστις μᾶς ἑνώνει εἰς ἕνα σύνολον, ἡ ἀγάπη μᾶς κάμνει ἀδελφούς, καὶ ἡ ἐλπὶς μᾶς ἐνδυναμώνει εἰς τὴν ἰσότητα.

* * *

Ἀγαπητοὶ μαθηταί!

Ἡ κλῆσίς σας εἶναι νὰ γίνητε θεματοφύλακες τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας, θεματοφύλακες παραδόσεως ἡ ὁποία δὲν ἔχει σύγκρισιν, φορεῖς μιᾶς μεγάλης κληρονομίας, ἐντολοδόχοι τοῦ μεγάλου ἔργου: νὰ βοηθήσητε τοὺς ἀνθρώπους νὰ οἰκειωθοῦν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν θυσίαν του, τὴν ἀκτινοβολίαν του. Μόνον αὐτὸς μὲ τὴν ἀπέραντον τελειότητά του καὶ τὴν ὁλοκληρωτικὴν θυσίαν του δύναται νὰ ἐγκεντρίσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν ἐλπίδα νὰ τὸν ὁμοιάσῃ.

Κάτω ἀπὸ τὴν θείαν του χάριν ἔχομεν τὴν ἱκανότητα νὰ ξεπεράσωμεν τὸν ἑαυτόν μας, διακατεχόμεθα ἀπὸ κάτι τὸ ὁποῖον μᾶς κυριαρχεῖ, ὅπως ἡ ἔμπνευσις δεσπόζει ἑνὸς ἔργου τέχνης. Τὸ βῆμά μας διὰ τοῦτο πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὴν σωτηρίαν εἶναι σταθερόν, ἀδιάφορον ἐὰν ἀπαιτοῦνται χιλιάδες ἀκόμη ἐτῶν, διὰ νὰ ἔλθῃ τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῶν ἀνθρώπων τὸ ὁποῖον πολὺ θὰ διαφέρῃ ἀπὸ ἡμᾶς, θὰ εἶναι ἀπείρως τελειότερον. Αὐτό, προσπαθεῖ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ἡμᾶς, ὅπως τὸ νεογνὸν τοῦ πτηνοῦ ζητεῖ νὰ θραύσῃ τὸ κέλυφος τοῦ αὐγοῦ καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ἀσβεστίνην εἱρκτήν του.

Μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς θέλω νὰ εἴπω πόσον ὑψηλὴ καὶ ἁγία εἶναι ἡ ἀποστολή μας, ἡ διακονία μας, θὰ μνησθῶ δὲ μὲ κάποιαν μελαγχολίαν ἐκείνους ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Σχολῆς οἱ ὁποῖοι προδίδουν τὴν δρόμον των καὶ τρέπονται ἐπὶ ἄλλα ἔργα. Γνωρίζουν ὅτι τὸ περίφημον πτηνὸν τῆς Ἀμερικῆς Albatros εἶναι ὑπέροχον, ὅταν πετᾷ, καὶ πολὺ ἄσχημο, ὅταν βαδίζῃ;

* * *

Τὸ θαῦμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ δύναμίς του, ἀλλὰ συνήθως αὐτὸς δὲν τὸ γνωρίζει καὶ ἐξελίσσεται πειὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἱκανότητά του. Συνήθως ἀρκούμεθα μὲ τὴν μετριότητά μας, δὲν ξεύρομεν νὰ θέλωμεν τὰ μεγάλα, καὶ ἡ θέλησίς μας παροχετεύεται ἀλλαχοῦ. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταστρεφόμεθα ἀπὸ ἀγνωστικισμόν, κατατρυχόμεθα ἀπὸ δισταγμούς, ἀπὸ μικροϋπολογισμούς, ἀπὸ ἐμπορίαν τοῦ ἑαυτοῦ μας, οὔτε κἂν εἴμεθα εἰλικρινεῖς, ἔντιμοι πρὸς αὐτόν, ἀποφεύγομεν τὴν προσπάθειαν, τὸ θάρρος, δὲν ἐκλέγομεν τὴν ἀποφασιστικὴν πρᾶξιν ἡ ὁποία θὰ μᾶς δώσῃ δύναμιν, δόξαν. Βαδίζομεν εἰς τὸ τέλμα καὶ ὄχι εἰς ἔδαφος στερεόν, ὑγιεινόν, μέσα ἀπὸ τὴν θολὴν ἀτμόσφαιράν μας τὰς γύρω μας σκιὰς τὰς ἐκλαμβάνομεν ὡς δράκοντας. Ἄλλως, θὰ ἤμεθα ἀκατανίκητοι, θὰ εἴχαμεν γαλήνην, χαράν, καὶ τὸ ἔργον μας εἰς ὃ θὰ ἀπεδυόμεθα θὰ ἦτο ἁπλοῦν, φαεινόν, εὐδιάκριτον, φωτισμένον ὑπέροχα.

Ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα, ὁ ἀδύνατος, ὁ ἀμαθής, ἔγινεν ἥρως, μάρτυς, ὁ ἁπλοῦς ὑποδηματοποιὸς μαραθωνομάχος, ἔνδοξος. «Πολλὰ τὰ δεινά, κοὐδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει». Ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου εἰς τὴν Αὐστραλίαν ἐδυσκολεύοντο νὰ εὕρουν δι' ἓν ἔργον δημοσίας ὠφελείας εἴκοσι πέντε ἑκατομμύρια Ἀγγλικῶν λιρῶν. Ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος, καὶ ἐντὸς δύο ἑβδομάδων συνελέχθησαν ἓν δισεκατομμύριον τριακόσια ἑκατομμύρια λιρῶν Ἀγγλίας.

* * *

Ἡ λύπη τῆς Σχολῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν παραστράτησιν πολλῶν μαθητῶν εἶναι βαθεῖα, διότι τὴν ἐνδιαφέρει ὁ κάθε μαθητής, ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος μὲ τὸ ὄνομά του, μὲ τὸν κόσμον τὸν ἰδικόν του, ὄχι τόσον οἱ μαθηταὶ ἐν τῷ συνόλῳ. Μαθηταὶ θὰ ὑπάρχουν πάντοτε, ἀλλ' αὐτὸς ὁ μαθητής, καὶ γενικώτερον αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, μίαν φορὰν ἦλθεν, ὡσὰν αὐτὸν ποτὲ δὲν ἔχει ἔλθῃ κανεὶς εἰς τὸν κόσμον, οὔτε θὰ ἔλθῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἔχει διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὸν Θεὸν μεγάλην ἀξίαν. Ἡ Σχολὴ παρακολουθεῖ τὸν κάθε μαθητὴν χωριστὰ καὶ θέλει νὰ ξεύρῃ ποῖον εἶναι τὸ οὐράνιόν του τόξον, ποῖος εἶναι ὁ ἐσωτερικός του κόσμος, καὶ ἂν ὑπάρχουν εἰς αὐτὸν αἱ ὑποσχέσεις τοῦ μέλλοντος.

Φίλοι μαθηταί! Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἰδιαιτέρως ἡ ζωὴ τοῦ νέου, ἡ ζωὴ τοῦ μαθητοῦ εἶναι ἐπίμοχθος καὶ ἔχει τὰς θλί-

ψεις της. Αὐτὰς ὅμως πρέπει νὰ τὰς δέχεσθε ὡς ἕνα στοιχεῖον ἀνωτέρου κόσμου, διότι μᾶς ἀποκαλύπτουν ἄγνωστα ὑπέροχα μέρη τῆς καρδίας μας. Ἡ πεῖρα τῆς ζωῆς καὶ ἡ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς θὰ μᾶς διδάξουν τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀλήθειαν, θὰ σᾶς μάθουν νὰ μεταμορφώνετε τὴν λύπην σας, ἡ ὁποία συνήθως εἶναι μιὰ χαρὰ θραυσμένη, κομμένη, ξηραμένη, ὡσὰν ἕνα ξύλο ἀπὸ τὸ βουνό. Δὲν πρέπει διαρκῶς νὰ φέρωμεν τὴν λύπην ὡς βάρος, ὡς φορτίον. Προορισμὸς τοῦ κομμένου ξύλου εἶναι οὐχὶ νὰ τὸ φέρωμεν διαρκῶς εἰς τοὺς ὤμους μας, ἀλλὰ νὰ τὸ κάμνωμεν φῶς, θερμότητα.

* * *

Εὐσταλεῖς Ἱερολοχῖται τῆς Ἐκκλησίας! Ποτὲ μὴ ἐγκαταλείψητε τὴν δόξαν, τὴν κλῆσιν ἡ ὁποία σᾶς ἐδόθη. Μὴ ἀποθάνητε ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος, χωρὶς νὰ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ἄλλοι Ἑβραῖοι, τοὺς ὁποίους ὁ Μωϋσῆς ἐξήγαγεν ἐξ οἴκου δουλείας. Μὴ σπείρητε εἰς μὲν τοὺς ἀγροὺς ἄμμον, τὸ δὲ σιτάρι τὸ ὁποῖον συνεκομίσατε εἰς τὴν Σχολήν, εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὰ νερά. Τί σᾶς ὠφέλησε τότε ἡ μυστικὴ σιωπὴ τοῦ τόπου αὐτοῦ, τὸ ἱερὸν τόδε ἄλσος, ἡ αἰώνια φωνὴ τῶν κυμάτων καὶ ἡ βοὴ τῆς ἀνήσυχης ψυχῆς σας; Σᾶς περιμένουν μὲ ἀδημονίαν ἐκτάσεις διὰ νὰ τὰς καλλιεργήσητε, ψυχαὶ σᾶς ἀναμένουν, ἀδελφοὶ οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ σωθοῦν, καὶ εὑρίσκονται σήμερον εἰς τὴν κάμινον τῆς ταλαιπωρίας των ἑπταπλασίως καιομένην. Δειλοί, εἰς τί ἐδειλιάσατε; Δὲν εἴδατε τὸν Χριστὸν περιπατοῦντα ἐπάνω τῶν κυμάτων; Καὶ τείνοντα τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς ὑμᾶς; Ἐμπρός, ὀπίσω σας εἶναι ὅλη ἡ Ἐκκλησία, ὅλη ἡ ἀνθρωπότης, ὅλαι αἱ τρυφερότητες, ὅπως εἰς τὸν στρατιώτην, ὅταν ἐκκινῇ διὰ τὴν μάχην, ὀπίσω του εἶναι ὅλη ἡ Πατρὶς καὶ οἱ ἰδικοί του. Πετάξατε ὑψηλὰ μὲ τὴν σκέψιν, μὲ τὴν εὐθύνην, καὶ τότε, ἂς εἶναι τρικυμία κάτω, ἕνας ὁρίζων πειὸ ἀνοικτὸς ἀνοίγεται διὰ σᾶς, περισσότερον φωτισμένος, ὁ ὠκεανὸς ἐξακολουθεῖ πάλιν νὰ εἶναι θαυμάσιος, γεμᾶτος μυστήριον. Αἱ σκέψεις σας πρέπει νὰ εἶναι καθαραί, γεμᾶται ἀπὸ τὸ μεγάλο αἴσθημα τοῦ ἀπείρου, τοῦ αἰωνίου, τοῦ καθολικοῦ. Αἱ σκέψεις σας πρέπει προσέτι νὰ εἶναι, ὄχι μόνον βαθεῖαι, ζωνταναί, τολμηραί, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνσταλάζουν εἰς τοὺς ἄλλους παραμυθίαν, ἐνίσχυσιν, οἰκοδομήν. Τοῦτο δὲ θέλει κατορθωθῇ μόνον ὅταν μείνητε πιστοὶ εἰς τὸν ἑαυτόν σας καὶ εἰς τὴν κλῆσιν τῆς ἱερᾶς ταύτης Σχολῆς. Ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Η ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΝΣΕΠΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ Ε΄.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἀπὸ διετίας κατατρυχομένη ὑπὸ τῆς καταλαβούσης Αὐτὴν ἀσθενείας, καὶ κρίνουσα ὅτι, παρ' ὅλας τὰς καταβληθείσας προσπαθείας, καθίστατο ἀδύνατος, ὑπὸ τὸ βάρος τῶν Πατριαρχικῶν εὐθυνῶν, ἡ ἀνάκτησις τῆς ὑγείας Αὐτῆς, ἀπαραιτήτου διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον ἐνάσκησιν τῶν ὑψηλῶν Αὐτῆς καθηκόντων, ἤχθη τελικῶς εἰς τὴν ἀπόφασιν ἵνα ἀποθέσῃ τὴν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1946 ἐγχειρισθεῖσαν Αὐτῇ διακυβέρνησιν τοῦ Πανσέπτου Πατριαρχικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Οὕτω, τῇ 18ῃ Ὀκτωβρίου καλέσασα παρ' Αὐτῇ τὸν Α΄ τῇ τάξει Γέροντα Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶν, Προεδρεύοντα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνου καὶ Λαοδικείας κ. Μαξίμου, ἀνεκοινώσατο τὴν ὁριστικὴν περὶ τῆς παραιτήσεως Αὐτῆς ἀπόφασιν, ἐπιδοῦσα ἅμα τῇ Α. Σεβασμιότητι καὶ τὸ τῆς παραιτήσεως Αὐτῆς ἔγγραφον.

Συγκληθείσης τὴν ἑπομένην, 19ην Ὀκτωβρίου, τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, μετὰ σχετικὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ Σεβ. Ἁγίου Προεδρεύοντος, ἐκθέσαντος ὅσα ἀνεκοινώσατο αὐτῷ τῇ προτεραίᾳ ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἀνεγνώσθη τὸ ἔγγραφον τῆς παραιτήσεως Αὐτῆς, ἔχον, ἐπὶ λέξει, ὧδε:

Τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Χαλκηδόνος κυρίῳ Θωμᾷ, ἀγαπητῷ ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ, διὰ τὴν Ἱερὰν Ἐνδημοῦσαν Σύνοδον.

«Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν», ἐπιφωνοῦμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ Χρυσορρήμονος, δι' ὅσα περὶ ἡμᾶς ἐγένοντο, τὴν ἐγκεχειρισμένην ἡμῖν ἄνωθεν προτιθέμενοι ἀποθέσθαι ὑπάτην ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν.

Ὅτε γὰρ τῇ 20ῇ Φεβρουαρίου 1946 πληρωθῆναι προὔκειτο ὁ Ἁγιώτατος Ἀποστολικὸς καὶ Πατριαρχικὸς Οἰκουμενικὸς Θρόνος, χηρεύσας διὰ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀοιδίμου προ-

κατόχου ἡμῶν, ἡ δὲ ψῆφος τῆς Σεβασμίας Ἱεραρχίας ἡμᾶς τὸν ἐλάχιστον ἐν τοῖς ἀδελφοῖς ἀπὸ τῆς ποιμαντορίας προσφιλοῦς ποιμνίου, τοῦ τῆς Χαλκηδόνος, ἐκάλει εἰς διαδοχὴν ἐκείνου παμψηφεί, ἐπικροτοῦντος πανδημεὶ καὶ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος, ἡμεῖς μέν, ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν τὰς ἐλπίδας ἀναθέμενοι, χρησταῖς ταῖς ἐλπίσι τὴν ἱερὰν ἀπεδεχόμεθα ἐντολήν, καί, ἀναλαβόντες τοὺς οἴακας τοῦ παγκοίνου σκάφους τῆς Ἐκκλησίας, ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ ἀπεξεδύθημεν καὶ ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ταύτης σκοπιᾶς εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως καὶ τῆς διακονίας τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἐκ παίδων ἐδιδάχθημεν καὶ ἐθίσθημεν πράττειν ὅπου ἂν ἐκκλησιαστικῶς ἐτάχθημεν· τὰ μετ' οὐ πολὺν δ' ὅμως χρόνον ἐφ' ἡμᾶς ἐπιφέρεσθαι ἀρξάμενα πλήγματα ἀσθενείας, δι' ἣν πολλὰ μὲν ἐγένοντο, πολλὴ δὲ καὶ ἀπὸ μέρους ἡμῶν κατεβλήθη προσπάθεια πρὸς ἴασιν, ἀνέκοψαν τὸ ἔργον ἡμῶν τοῦτο καὶ ἤδη ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν τὴν ἀπὸ τῶν Πατριαρχικῶν εὐθυνῶν καὶ βαρῶν ἀπαλλαγήν, ἣν καὶ ἡμεῖς ὡς ἀναγκαίαν κρίνομεν, πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς θεραπείας ἡμῶν.

Ἐφ' ᾧ ἡ Μετριότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου δηλοῦμεν ὅτι τῶν ἄνωθι ἐκτιθεμένων λόγων ἕνεκεν παραιτούμεθα τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Θρόνου, οὐ μέντοι γε καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, ἐπαφιέμενοι ἑαυτοὺς τῇ προνοίᾳ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ πρὸ παντὸς εἰρήνην τοῖς πᾶσιν ἐπευχόμενοι, εἰρήνην τοῖς ἐγγὺς καὶ τοῖς μακράν.

Συγχώρησιν δ' αἰτούμενοι ἐκ ψυχῆς εἴ τι κατὰ τὴν Πατριαρχείαν ἡμῶν ἐλυπήσαμεν ἢ ἐσφάλαμεν, καὶ ἀμοιβαίως ταύτην διδόντες, εὐχόμεθα ἐκ βαθέων ὑπὲρ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας καὶ ἀπονέμομεν τοῖς μὲν ἀδελφοῖς τὰς ὁλοψύχους ἡμῶν εὐχαριστίας, τῷ δὲ εὐσεβεῖ πληρώματι τὰς ἐνθέρμους ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

Ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος, τῇ 18ῃ Ὀκτωβρίου 1948.

(ὑπ) † Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως καὶ Πρόεδρος Ἐφέσου ***Μάξιμος***.

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐν ἐκτιμήσει βαθείᾳ τῶν ἐν τῷ ὡς ἄνω Γράμματι τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐκτιθεμένων σοβαρῶν λόγων, μετὰ ψυχικῆς συνοχῆς καὶ ὀδύνης παρακολουθήσασα ἤδη κατὰ τὸ διετὲς τοῦτο διάστημα τὴν ὅλην πορείαν τῆς ἀσθενείας Αὐτῆς, ἐν θλίψει βαθυτάτῃ, ἀπεδέχθη κατ' ἀρχὴν καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν Ἱερὰν Ἐνδημοῦσαν

Σύνοδον τὴν ἀπὸ τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου παραίτησιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Μαξίμου τοῦ Ε΄ καὶ ἐκήρυξε τὸν Θρόνον ἐν χηρείᾳ.

Τῇ ἑπομένῃ, 20ῇ Ὀκτωβρίου, συνελθοῦσα ἡ Ἱερὰ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος, εἰς ἣν κληθέντες συμμετέσχον ἅπαντες οἱ ἐνταῦθα Σεβ. Μητροπολῖται, ἐνέκρινε τὰς περὶ ἀποδοχῆς τῆς παραιτήσεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς κηρύξεως τοῦ Θρόνου ἐν χηρείᾳ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Διοικούσης Συνόδου κατ' ἀρχὴν ληφθείσας ἀποφάσεις, ὥρισε δ' ὅπως:

Α) διὰ τηλεγραφημάτων ἀνακοινωθῇ ἡ παραίτησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου τοῖς Ἐξοχωτάτοις Πρωθυπουργῷ, Ὑπουργῷ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῷ Νομάρχῃ τῆς Πόλεως, τοῖς Μακαριωτάτοις Πατριάρχαις καὶ Προέδροις τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, τοῖς Σεβ. Μητροπολίταις τοῦ Θρόνου, τῇ Ἱερᾷ Κοινότητι τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Καντουαρίας καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν, καὶ

Β) ἀπολυθῇ ἐγκύκλιος τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας πρὸς τοὺς Ἀρχιερατικῶς καὶ Ἱερατικῶς Προϊσταμένους τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δι' ἧς, ἐξαγγελλομένης τῆς χηρείας τοῦ Θρόνου, νὰ ὁρίζηται ὅτι μέχρι τῆς ἐκλογῆς Πατριάρχου ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις δέον ἵνα μνημονεύηται ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος.

ΤΑ ΕΠΙ ΤΗι ΠΑΡΑΙΤΗΣΕΙ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΤΗΣ Μ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἐξοχώτατον Πρωθυπουργὸν κύριον Χασὰν Σακά, [1]

Ἄγκυρα.

Ἀνακοινούμεθα ὅτι ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης Σταμποὺλ Μάξιμος παρητήθη καὶ ἡ παραίτησις αὐτοῦ ἐγένετο δεκτὴ σήμερον ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

19. 10. 948.

Ὁ Προεδρεύων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Μητροπολίτης Χαλκηδόνος ***Θωμᾶς.***

---

[1]) Ταυτόσημον ἐστάλη τοῖς Ἐξοχ. Ὑπουργῷ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ Νομάρχῃ τῆς Πόλεως.

Μακαριώτατον Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Χριστοφόρον [2])

Ἀλεξάνδρεια.

Μετὰ λύπης ἀνακοινούμεθα Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κύριος Μάξιμος ὑπέβαλε κανονικὴν παραίτησιν γενομένην σήμερον δεκτήν.

19. 10. 948.

Προεδρεύων Ἱερᾶς Συνόδου

Χαλκηδόνος ***Θωμᾶς.***

Η ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΙΑΣ.

Ἀριθ. *Πρωτ. 1190* / *Γραφ. 322*

Θεοφιλέστατοι Ἀρχιερατικῶς καὶ Ὁσιώτατοι Ἱερατικῶς Προϊστάμενοι τῶν Ἱερῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου Πατρὸς ἡμῶν καὶ Δεσπότου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Μαξίμου τοῦ Ε΄. κανονικῶς παραιτησαμένου τοῦ Θρόνου, ἐντελλόμεθα, ἐξ ἀποφάσεως συνοδικῆς, ὅπως ἀπὸ τοῦδε καὶ μέχρι νεωτέρας ἐντολῆς ἐν ταῖς Ἱ. Ἀκολουθίαις καὶ Τελεταῖς μνημονεύητε τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Εἴητε δ' ἐπὶ τούτοις ἐν Κυρίῳ ὑγιαίνοντες.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 19ῃ Ὀκτωβρίου 1948.

† Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ***Μελίτων.***

Σημείωσις: Τὸ «Ἐν πρώτοις μνήσθητι» μέλλει ἐκφωνεῖσθαι ὡς ἑξῆς: «Ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς ὀρθοτομούσης τὸν λόγον τῆς Σῆς ἀληθείας».

---

[2]) [illegible]ημον ἐστάλη καὶ τοῖς Μακαριωτάτοις Πατριάρχαις Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Μόσχας, Βελιγραδίου, Βουκουρεστίου, τοῖς Μακαριωτάτοις Προέδροις τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, τῷ Καθολικῷ Ἰβηρίας, τῇ Ἱεραρχίᾳ τοῦ Θρόνου καὶ τῇ Ἱερᾷ Κοινότητι Ἁγίου Ὄρους, τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Καντουαρίας καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν.

ΕΠΙ ΤΗι ΠΑΡΑΙΤΗΣΕΙ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ Ε΄.

Ἐν βαθείᾳ λύπῃ καὶ εἰλικρινεῖ συμπαθείᾳ συμπάσης τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ εὐαγοῦς Κλήρου καὶ τοῦ Χριστεπωνύμου Πληρώματος ἠκούσθη τὸ ἀδόκητον ἄγγελμα τῆς ἀπὸ τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου παραιτήσεως τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Μαξίμου τοῦ Ε΄. Καὶ δικαίως· διότι πρὸς τὸ σεπτὸν Αὐτοῦ πρόσωπον εἶχεν ἀποβλέψη μετὰ χρηστῶν ἐλπίδων ἡ Ἐκκλησία, καλέσασα Αὐτὸν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ σωτηρίου ἔτους 1946 ἵνα, εἰς διαδοχὴν τοῦ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος ἀοιδίμου Πατριάρχου Βενιαμίν, ἀναλάβῃ τοὺς οἴακας τοῦ παγκοίνου σκάφους τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τῆς δεδοκιμασμένης ἐκκλησιαστικῆς Αὐτοῦ συνειδήσεως καὶ πείρας ὁδηγήσῃ αὐτὸ εἰς εὔδιον λιμένα. Καὶ ἦσαν οἱ καιροὶ τότε χαλεποί, δεξιὸν ἀπαιτοῦντες τὸν Κυβερνήτην καὶ Προκαθήμενον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὅστις, μετὰ τὴν συνταράξασαν τὴν οἰκουμένην καταιγίδα, τὴν ἐπακολουθήσασαν δυστυχίαν καὶ τὰ συσσωρευθέντα ἠθικὰ ἐρείπια, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνασυντάξῃ τὰς πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς τῆς Ἐκκλησίας δυνάμεις, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν πίστιν, νὰ θερμάνῃ τὴν ψυγεῖσαν ἀγάπην τῶν πολλῶν καὶ νὰ κραταιώσῃ τὴν ἑνότητα μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Εἰς τὴν κρίσιμον ταύτην μεταπολεμικὴν περίοδον, ἐν ᾗ διεφαίνοντο τόσα κενὰ καὶ προὐβάλλοντο πανταχόθεν ποικίλα διορθοδόξου καὶ παγχριστιανικῆς σημασίας καὶ σπουδαιότητος ζητήματα πρὸς ἐπίλυσιν, ἡ Ἱεραρχία ἐξέλεξεν ὁμοφώνως, ἐπιδοκιμάζοντος πανδημεὶ καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Πληρώματος, ἐπὶ τὸν Ἁγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον τὸν ἀπὸ Χαλκηδόνος Μάξιμον τὸν Ε΄.

Τὸ μήνυμα τῆς εἰς τὸν Πάνσεπτον Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀναρρήσεως Αὐτοῦ, διαχυθὲν ἀνὰ τὸν Ὀρθόδοξον κόσμον, ἐπλήρωσεν ἀφάτου χαρᾶς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν καὶ προὐκάλεσε πλήρη παρ' ἅπασιν ἱκανοποίησιν, διότι τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ εἶχεν ἐπιβληθῆ εἰς ὅλων τὰς συνειδήσεις. Τὸ ὄνομά Του ἦτο ἤδη γνωστὸν εἰς ὅλον τὸν διορθόδοξον κόσμον. Εἰκοσιπενταετὴς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τετιμημένη διακονία εἰς θέσεις πάντοτε ὑψηλὰς καὶ ὑπευθύνους ἀπεκάλυψε τὰς σπανίας ἀρετὰς τοῦ ἀνδρός, τὴν βαθεῖαν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν, τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν, τὸν θερμὸν ζῆλον διὰ τὸ γόητρον τῆς Ἐκκλησίας, τὴν σύνεσιν, τὴν ἀνιδιοτέλειαν καὶ τὴν ἐν γένει ἀνωτερότητα τῆς ψυχῆς Του. Ἡ ἐν τῷ Γραφείῳ

τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δόκιμος Αὐτοῦ ὑπηρεσία, ἡ ἀκρίβεια περὶ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν λεπτῶν ἑκάστοτε καθηκόντων, ἡ σύνεσις καὶ ἡ ὀξυδέρκεια, μεθ' ὧν διεχειρίζετο τὰ διάφορα ζητήματα Τὸν κατέστησαν πολύτιμον σύμβουλον πολιῶν Ἱεραρχῶν καὶ Πατριαρχῶν. Ἡ λαμπρὰ δὲ ἐπὶ δεκατετραετίαν ὅλην Ἀρχιερατεία ἐν τῇ παλαιφάτῳ Μητροπόλει Χαλκηδόνος, τὴν ὁποίαν ἐποίμανε μὲ πατρικὴν στοργὴν καὶ προθυμίαν, ἐπεσπάσατο τὴν βαθεῖαν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην τῶν ἐπαρχιωτῶν καὶ ἐφανέρωσε τὰ ἰδιαίτερα Αὐτοῦ περὶ τὸ διοικεῖν προσόντα.

Τὸν οὕτω δεδοκιμασμένον ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἡ σεβαμία Ἱεραρχία, ὁμοθύμῳ γνώμῃ, ἀνεβίβασεν εἰς τὸν Θρόνον τοῦ ἐνδόξου Ἀποστόλου Ἀνδρέου.

Αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς Πατριαρχείας Μαξίμου τοῦ Ε', πλήρεις ζωῆς καὶ δράσεως, προεμήνυον εὐρὺ πρόγραμμα, ἀνόρθωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ὅσοι διετήρουν τὴν ἀνάμνησιν τῆς εὐκλείας τῶν παλαιῶν ἡμερῶν τοῦ Φαναρίου, διέβλεπον εἰς τὸ πρόσωπον Μαξίμου Ε' Πατριάρχην ἀντάξιον ἐνδόξων προκατόχων Του.

Ἀτυχῶς ὅμως ἐπάρατος ἀσθένεια — οὐχὶ ἄσχετος πρὸς τὰς πολλὰς ἄχρι τοῦδε ὑπηρεσίας καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας κόπους καὶ μόχθους — ἀναφανεῖσα κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας, ἀνέκοψε τὸ ἐπ' αἰσίοις ἀρξάμενον τίμιον τῆς Πατριαρχείας ἔργον.

Ἐπὶ τῇ ἐκδηλώσει τῆς ἀσθενείας βαθεῖα ὑπῆρξεν ἡ θλῖψις τῆς Ἱεραρχίας καὶ τοῦ Πληρώματος, κοινὸς δὲ πάντων ὁ πόθος καὶ τὸ ἀντικείμενον τῶν πρὸς Κύριον ἐντεύξεων ἦτο ὅπως ὁ σεπτὸς ἀσθενὴς ἀποκτήσῃ ταχέως τὴν πολύτιμον ὑγείαν Του καὶ συνεχίσῃ τὴν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς Καθέδρας διακυβέρνησιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀσθένεια τοῦ σεπτοῦ Πρωθιεράρχου παρετείνετο, τὸ δὲ ἐνδιαφέρον πάντων παρέμενεν πάντοτε ἀμείωτον. Ἐπὶ δύο περίπου ἔτη ταλαιπωρούμενος ἐν τῇ ἀσθενείᾳ καὶ κουφίζων τὰς ἐκ τῆς νόσου ὠδῖνας διὰ τῶν ἀδιαλείπτων προσευχῶν, ὡς ἄλλος Ἰώβ, ἤντλει δύναμιν καὶ παρηγορίαν ἐκ τῆς ἀκλονήτου πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως καὶ ἐπανελάμβανε μεθ' ὅσης ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἀνὴρ ταπεινοφροσύνης: «Οἶδε Κύριος ὁδόν μου...... εἰ δὲ αὐτὸς ἔκρινεν οὕτως, τίς ἐστιν ὁ ἀντειπὼν αὐτῷ; (Ἰὼβ ΚΓ'. 11).

Ἐὰν ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν διακονίᾳ Του ἐξετιμήθησαν τὰ προσόντα καὶ ἡ ἱκανότης Του, ἐν τῇ κλίνῃ δοκιμασίας ἔλαμψεν ὑπὲρ ἀδάμαντα ἡ πίστις Αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, δι' ἧς ἐδιδάσκετο καὶ παρεμυθεῖτο. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον περισσῶς Τὸν ἐταλαιπώρει δὲν ἦτο τόσον ἡ ἀσθένεια, ὅσον ἡ ἐκ ταύτης ἀδυναμία Του ἵνα ἀνταποκρίνηται εἰς τὰ καθήκοντα τῆς ὑψηλῆς διακονίας, εἰς ἣν μετὰ τόσης ἀγάπης καὶ ζήλου ἀπεξεδύθη.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἀπεδείχθη ὅτι ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν Πατριαρχικῶν βαρῶν δὲν ἦτο δυνατὸν ἵνα ἀποκατασταθῇ πλήρως ἡ ὑγεία Αὐτοῦ, ἐκ βαθείας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀγάπης ἐξεδήλωσεν ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη ἡμερῶν τῆς ἀσθενείας τὴν πρόθεσιν ἵνα ἀποθέσῃ τὰς εὐθύνας τῆς διακυβερνήσεως τοῦ Θρόνου.

Ἤδη πραγματοποιῶν τὴν πρόθεσιν ταύτην παραιτεῖται τοῦ Θρόνου μὲ τὴν λύπην οὐχὶ διότι ἐκωλύθη ὑπὸ τῆς ἀσθενείας νὰ τὸν διατηρήσῃ, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδυνήθη, ὡς ἐπεθύμει, νὰ τὸν ὑπηρετήσῃ.

Ἡ ἐπὶ τῇ παραιτήσει λύπη τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ Πληρώματος εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ Αὐτοῦ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν.

Ἀλλ' ἤδη ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προέχει εἶναι τὸ ζήτημα τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ὑγείας Του, ἧς κλονισθείσης ἐπὶ τοσοῦτον ἐδοκιμάσθη ὁ σεπτὸς ἀσθενής. Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο συγκεντροῦται ἡ προσοχὴ πάντων ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξ ἀγάπης καὶ συμπαθείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξ ἐκτιμήσεως τῆς πείρας καὶ τῶν πολλῶν Αὐτοῦ προσόντων, ἅτινα εἶναι πολύτιμα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Διὰ τοῦτο τὴν στιγμὴν ταύτην κοινὴ ἐκφράζεται εὐχὴ καὶ θερμὴ ἀναπέμπεται παρὰ πάντων πρὸς τὸν Κύριον δέησις ὅπως μακρὰν τῶν Πατριαρχικῶν εὐθυνῶν καὶ βαρῶν ἀποκατασταθῇ πλήρως ἡ πολύτιμος ὑγεία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ πρώην Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίου Μαξίμου τοῦ Ε'.

Ἡ εὐχὴ αὕτη ἐκφράζει τὴν ἀγάπην, τὴν ἐκτίμησιν, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὸν σεβασμόν, μεθ' ὧν Ἱεραρχία, Κλῆρος καὶ Πλήρωμα Τὸν περιβάλλουσι.

Διάκ. ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Κατωτέρω καταχωρίζονται τὰ ἐπὶ τῇ παραιτήσει τοῦ Μακ. Μητροπολίτου Σόφιας καὶ Ἐξάρχου πάσης Βουλγαρίας κ. Στεφάνου μεταξὺ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀνταλλαγέντα γράμματα.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΑΡΙΘΜ. 4853
Τῇ 30ῇ Σεπτεμβρίου 1948
ΣΟΦΙΑ

Τῷ Παναγιωτάτῳ
Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Κυρίῳ Κυρίῳ Μαξίμῳ
Εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα, λίαν ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀδελφέ, τὴν Ὑμετέραν Σεβασμίαν Παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ ἀνεξερευνήτῳ τοῦ Θεοῦ Προνοίᾳ ἀπροσδοκήτως συνέβη ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, γεγονὸς μεγίστης σπουδαιότητος, ὅπερ ἔθιξε τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν καὶ ἐδημιούργησε σοβαροτάτας φροντίδας τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ — τῇ ἀνωτάτῃ παρ' ἡμῖν Ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει.

Τὴν 6ην τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Ἔξαρχος τῆς Βουλγαρίας Στέφανος Α΄, Μητροπολίτης Σόφιας καὶ Προεστὼς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, ἐδήλωσε προφορικῶς

ἐν Συνοδικῇ συνεδρίᾳ, παρόντων πάντων τῶν Ἀρχιερέων, ὅτι παραιτεῖται, μετὰ μεσημβρίαν δὲ τῆς ἰδίας ἡμέρας ὑπέβαλε καὶ γραπτῶς τὴν παραίτησιν Αὐτοῦ δι' ἐπιστολῆς ἰδιοχείρως γεγραμμένης καὶ μετὰ τῆς προσωπικῆς Αὐτοῦ σφραγῖδος σεσημασμένης.

Ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐν ὁλομελείᾳ συνελθοῦσα εἰς συνεδρίαν τῇ 8ῃ Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. μετὰ πολλῆς περισκέψεως ἐξήτασε τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτῇ γραπτὴν καὶ προφορικὴν παραίτησιν τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος τοῦ Ἐξάρχου Στεφάνου τοῦ Α', καὶ κατόπιν εὐρυτάτων συζητήσεων, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος καὶ σπουδαίους τινὰς λόγους ἐκκλησιαστικοῦ καθαρῶς χαρακτῆρος, ὁμοφώνως ἀπεφάσισε νὰ ἀποδεχθῇ τὴν παραίτησιν καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ Αὐτὸν τοῦ ἀξιώματος Ἐξάρχου τῆς Βουλγαρίας καὶ Μητροπολίτου Σόφιας.

Συνῳδὰ τῷ 29ῳ ἄρθρῳ τοῦ Καταστικοῦ Χάρτου τῆς Ἐξαρχίας, ἀναπληρωτὴς τοῦ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ Τοποτηρητὴς τοῦ χηρεύσαντος Μητροπολιτικοῦ Θρόνου Σόφιας ὡρίσθη ὁ Α' τῇ τάξει κατὰ πρεσβεῖα τῆς Ἀρχιερωσύνης ἐν τῇ Μικρᾷ Ἱ Συνόδῳ, ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης ὁ Δοροστόλου καὶ Τζερβενοῦ Μητροπολίτης Μιχαήλ. Τούτων ἕνεκεν, ἐν τῷ μέλλοντι, μέχρι τῆς ἐκλογῆς νέου Ἐξάρχου, πᾶσαι αἱ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας ἀπευθυνόμεναι ἐπιστολαὶ δεῖ ἀναγράφεσθαι

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Σεβασμιότητα τὸν ἀναπληρωτὴν τοῦ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας Σόφιας.

Ταῦτα λοιπὸν γνωρίζοντες τῇ Ὑ. Παναγιότητι, τῷ Θεοσόφῳ καὶ φιλοχρίστῳ Προκαθημένῳ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, παρακαλοῦμεν πανσεβάστως τὴν Ὑ. Θ. Παναγιότητα καὶ τὴν παρ' Ὑμῖν Ἁγιωτάτην Πατριαρχικὴν Σύνοδον ἵνα παρέχητε καὶ νῦν τὴν διὰ τῶν εὐχῶν ἐνίσχυσιν Ὑμῶν πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας, ὅπως δυνηθῇ Αὕτη λυσιτελῶς νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς δυσχερείας αἵτινες, Θείᾳ συναινέσει, παρουσιάζονται ἐν τῷ βίῳ Αὐτῆς.

Κατασπαζόμενος ἐν φιλήματι ἁγίῳ τὴν Ὑ. Θ. Παναγιότητα, διατελῶ ταπεινὸς καὶ ἀφωσιωμένος ἐν Χριστῷ Κυρίῳ Ἀδελφὸς Ὑμῶν

Ἀναπληρωτὴς τοῦ Προέδρου τῆς Ἱ. Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας
Ὁ Δοροστόλου καὶ Τζερβενοῦ

Μιχαήλ.

Ἀριθμ. Πρωτ. 501

Μάξιμος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Σεβασμιώτατε Μητροπολῖτα Δοροστόλου καὶ Τσερβενοῦ, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Μιχαήλ, Ἀναπληρωτὰ Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Ληφθὲν ἀνεγνώσθη ἰδίᾳ τε ὑφ' ἡμῶν καὶ ἐν συνεδρίᾳ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τὸ ἀπὸ λ' τοῦ παρελθόντος μηνός, ἀριθμ. 4853 γράμμα τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος ἀνακοινουμένης ἡμῖν τὴν ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Σόφιας καὶ Ἐξάρχου πάσης Βουλγαρίας κυρίου Στεφάνου διὰ λόγους ὑγείας καὶ ἄλλους καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτῆρος ὑποβολὴν προφορικῶς τε καὶ γραπτῶς παραιτήσεως καὶ τὴν ἀπὸ μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, κατόπιν μακρῶν συζητήσεων, ἀποδοχὴν τῆς παραιτήσεως ταύτης, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἀνάληψιν ἀναπληρωματικῶς ὑπ' αὐτῆς, ὡς Α' τῇ τάξει κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς Ἀρχιερωσύνης, τῶν καθηκόντων Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ Τοποτηρητοῦ τῆς χηρευσάσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σόφιας.

Διὰ πολλῆς περιβάλλοντες ἀγάπης καὶ τιμῆς τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα, ἐθλίβημεν βαθέως ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει Αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐνεργοῦ διακονίας τῆς Ἁγιωτάτης αὐτόθι Ἐκκλησίας, ὑπὲρ ἧς πολλὰ ἐμόγησε, πολλὰ δὲ καὶ εἰργάσατο.

Κύριος ὁ Θεὸς ἀποκαταστήσαι τὴν ὑγείαν τῆς Α. Μακαριότητος ἐν τάχει, καταπέμψαι δὲ πλουσίως τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν Αὐτοῦ τῇ Ἁγιωτάτῃ Ὀρθοδόξῳ ἐν Βουλγαρίᾳ Ἐκκλησίᾳ δαψιλῶς ἐνισχύων καὶ κρατύνων τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῆς ἀναληφθείσης ὑπ' αὐτῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐθύνης.

Αὐτοῦ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

,απμη'. Ὀκτωβρίου ιβ'.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟΝ ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΙΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Τοῦ γενικοῦ ἀνὰ τὴν χώραν Πανηγυρικοῦ ἑορτασμοῦ ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ συμπληρώσει 25ετίας ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος ἐν τῇ ἐνδόξῳ Πατρίδι ἡμῶν μετέσχε καὶ τὸ Πατριαρχεῖον μετ' ἐνδείξεων βαθυτάτης χαρᾶς.

Ὁ Πατριαρχικὸς Οἶκος ἐσημαιοστολίσθη καὶ ἐφωταγωγήθη πλουσίως κατὰ τὸν τριήμερον ἑορτασμόν.

Ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Προεδρεύων τῆς Ἱερᾶς Ἐνδημούσης Συνόδου ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς Κυβερνήτας τῆς Χώρας τὰ κάτωθι καταχωριζόμενα τηλεγραφήματα· κατὰ δὲ τὴν ἐν τῇ Νομαρχίᾳ τῆς Πόλεως ἐπίσημον δεξίωσιν τῆς 29ης Ὀκτωβρίου παρέστη ἀπὸ μέρους τῆς Ἱερᾶς Ἐνδημούσης Συνόδου καὶ διεβίβασεν εἰς τὸν Ἐξοχώτατον Νομάρχην Δρα Λουτφῆ Κιρδὰρ τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ Πατριαρχείου ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων ἐν συνοδείᾳ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου κ. Εὐθ. Μαυρίδου.

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Προέδρῳ τῆς Δημοκρατίας Ἰσμὲτ Ἴνονου,

Εἰς Ἄγκυραν.

Ὑπερήφανα διὰ τὸ παρελθόν, πλήρη ἐμπιστοσύνης καὶ αἰσιοδοξίας διὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἐν βαθείᾳ χαρᾷ πάντα τὰ τέκνα τῆς εὐκλεοῦς Πατρίδος ἑορτάζουσι σήμερον τὴν αἰσίαν συμπλήρωσιν ἑνὸς τετάρτου αἰῶνος ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος, πολυειδῶς ἐκδηλοῦντα τὴν πρὸς τὸ πολίτευμα τοῦτο καὶ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, τὸν μέγαν καὶ ἔνδοξον Ἀρχηγόν, ἀγάπην καὶ πλήρη ἀφοσίωσιν αὐτῶν. Μετέχοντες ἀπὸ μέσης καρδίας τῆς κοινῆς ταύτης χαρᾶς,

ἀπευθύνομεν πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήρια τοῦ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχείου καὶ τὰς ὁλοθύμους πάντων ἡμῶν εὐχὰς ὑπὲρ ὑγείας καὶ ἐνισχύσεως Αὐτῆς ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ὑψηλῶν Αὐτῆς καθηκόντων καὶ ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς προσφιλοῦς ἡμῶν Πατρίδος.

29. 10. 1948.

Ὁ Προεδρεύων
τῆς Ἱερᾶς Ἐνδημούσης Συνόδου
Ὁ Χαλκηδόνος *Θωμᾶς*.

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Πρωθυπουργῷ κ. Χασὰν Σακά,

Εἰς Ἄγκυραν.

Ἐν μεγάλῃ χαρᾷ καὶ ἐν ἐκδηλώσεσι βαθυτάτης ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τοὺς ἐργάτας τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς προσφιλοῦς ἡμῶν Πατρίδος σύμπασα ἡ Χώρα ἑορτάζει σήμερον τὸν σημαντικὸν σταθμὸν τῆς πρώτης εἰκοσιπενταετίας ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Δημοκρατικοῦ ἡμῶν Πολιτεύματος. Ἀπευθύνοντες ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήρια τοῦ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχείου, εὐχόμεθα ὑπὲρ ὑγείας καὶ ἐνισχύσεως τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἐν τῷ πολυευθύνῳ Αὐτῆς ἔργῳ καὶ ὑπὲρ τῆς προσφιλοῦς ἡμῶν Πατρίδος.

29. 10. 1948.

Ὁ Προεδρεύων
τῆς Ἱερᾶς Ἐνδημούσης Συνόδου
Ὁ Χαλκηδόνος *Θωμᾶς*.

Τῷ Ἐξοχωτάτῳ Ὑπουργῷ τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Χουσρὲφ Γκιολέ,

Εἰς Ἄγκυραν.

Ἐπὶ τῇ αἰσίως συμπληρωθείσῃ πρώτῃ εἰκοσιπενταετίᾳ ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Δημοκρατικοῦ ἡμῶν Πολιτεύματος, ἣν μετὰ βαθείας χαρᾶς σήμερον ἑορτάζομεν πάντες, ἀπευθύνομεν πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήρια τοῦ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχείου καὶ τὰς ὁλοθύμους ἡμῶν εὐχὰς ὑπὲρ ὑγείας μακροημερεύσεως τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος καὶ ὑπὲρ τῆς δόξης τῆς μεγάλης καὶ ἐνδόξου ἡμῶν Πατρίδος.

29. 10. 1948.

Ὁ Προεδρεύων
τῆς Ἱερᾶς Ἐνδημούσης Συνόδου
Ὁ Χαλκηδόνος *Θωμᾶς*.

Εἰς τὰ ὡς ἄνω τελεγραφήματα ἐλήφθησαν αἱ ἀκόλουθοι ἀπαντήσεις:

Μητροπολίτην Χαλκηδόνος Θωμᾶν,
Προεδρεύοντα Ἱερᾶς Συνόδου,
Φανάριον.

Ἄγκυρα 30. 10. 1948.

Εὐχαριστῶν ἐπὶ συγχαρητηρίοις συγχαίρω.

Ἰσμὲτ Ἴνονου.

Μητροπολίτην Θωμᾶν,
Φανάριον.

Ἄγκυρα 2. 11. 1948.

Εὐχαριστῶν, ἀμοιβαίως ὑποβάλλω συγχαρητήριά μου.

Πρωθυπουργὸς
Χασὰν Σακᾶ.

Μητροπολίτην Χαλκηδόνος Θωμᾶν,
Προεδρεύοντα Ἱερᾶς Συνόδου
Φανάριον.

Ἄγκυρα 2. 11. 1948.

Εὐχαριστῶν καὶ συγχαίρων ὑποβάλλω σέβη.

Μουνὶρ Χουσρὲβ Γκιολὲ
Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν.

ΜΗΝΟΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Α. Θ. Παναγιότης.

Κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον ἡ Α. Θ. Παναγιότης παρέμεινεν ἐφησυχάζουσα εἰς τὰ Ἰδιαίτερα Πατριαρχικὰ Διαμερίσματα τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἑορτὴ τῆς Ἰνδίκτου.

Τῇ Τετάρτῃ, 1ῃ τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ἰνδίκτου, καθ' ἣν τιμᾶται ἡ ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ φυλασσομένη ἀρχαία Ἱερὰ εἰκὼν τῆς Παναγίας Παμμακαρίστου, σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἐχοροστάτησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶς.

Τὴν σχετικὴν πρᾶξιν τῆς Ἰνδίκτου ὑπέγραψαν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται, Συνοδικοί τε καὶ ἐνδημοῦντες, μετὰ ταῦτα, ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Συνόδου.

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

— Καθ' ἁπάσας τὰς Κυριακὰς τοῦ μηνὸς ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησε, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων.

— Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐτέλεσε, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἰάκωβος μετὰ τοῦ Ὑπογραμματέως, Πανοσιολ. διακόνου κ. Ἰακώβου.

Πατριαρχικὸν Παρεκκλήσιον Ἁγίου Ἀνδρέου.

Τῇ 20ῇ τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Εὐσταθίου, σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ, ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Καλλινίκου ἐπιμνημόσυνος Λειτουργία ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Εὐσταθίου Εὐγενίδου, Κτίτορος τοῦ Παρεκκλησίου καὶ τῶν Ἰδιαιτέρων Πατριαρχικῶν Διαμερισμάτων.

Ὀνομαστήρια.

— Τῷ ἑορτάσαντι (9ῃ τοῦ μ.)· Σεβ. Γέροντι Μητροπολίτῃ Δέρκων κ. Ἰωακείμ, τὰς εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διεβίβασεν ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων.

— Τῷ ὁμοίως ἑορτάσαντι (28 τοῦ μ.) Ἄρχοντι Μ. Λογοθέτῃ κ. Κυριακῷ Γκιώκᾳ, τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς διεβίβασεν ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων.

Μητροπολίτης Προικοννήσου.

Τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Προικοννήσου κ. Φιλόθεον, ὑποστάντα ἐγχείρησιν ἐν τῷ Γαλλικῷ Νοσοκομείῳ Pasteur, ἐπεσκέφθη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ διεβίβασε τὰς εὐχὰς Αὐτῆς ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Τὴν Α. Σεβ. ἐπεσκέφθη ὡσαύτως καὶ διεβίβασε τὰς εὐχὰς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς αὐτῆς Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰάκωβος.

Χειροτονία Ἱερέως.

Αἰτήσει τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἱεροῦ Ναοῦ Παναγίας Ἔξ Μαρμάρων, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία διὰ τὴν προϊσταμενικὴν θέσιν τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ τέως Διακόνου τῆς Κοινότητος Μ. Ρεύματος Ἱερολ. κ. Εὐσεβίου Βοσκοπούλου. Ἡ χειροτονία τοῦ εἰρημένου ἐτελέσθη τῇ Κυριακῇ 20ῇ τοῦ μηνὸς ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Προύσης κ. Πολυκάρπου.

Ἐπισκέψεις.

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἐπεσκέφθησαν τὰ Πατριαρχεῖα :

— Ὁ κ. Π. Γ. Βάλληνδας, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Νομικὸς Σύμβουλος τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς κυρίας του.

— Ὁ κ. L. F. Edwards, ἀνταποκριτὴς τῆς ἐφημερίδος Daily Telegraf, ἐν τῇ ἐγγὺς Ἀνατολῇ, μετὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ ἐνταῦθα Ἀμερικανικοῦ Πρακτορείου εἰδήσεων.

— Τὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς ποδοσφαιρικῆς ὁμάδος Ἀπόλλων.

ΜΗΝΟΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

Τῇ Κυριακῇ 24ῃ τοῦ μηνός, ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν ὁ Σεβ. Προεδρεύων τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Ἐνδημούσης Συνόδου Γέρων Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶς.

Κατὰ τὰς λοιπὰς Κυριακὰς ἐχοροστάτησε, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μελίτων.

Ὀνομαστήρια.

— Ὁ Σεβ. Προεδρεύων τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Ἐνδημούσης Συνόδου Γέρων Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶς ἐπεσκέφθη κατ' οἶκον καὶ συνεχάρη τὸν ἑορτάσαντα Σεβ. Μητροπολίτην Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβον.

— Ἡ Α. Σεβ. συνεχάρη ὁμοίως καὶ τοὺς ὡσαύτως ἑορτάσαντας Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἰάκωβον καὶ Ὑπογραμματέα Πανοσιολ. Διάκονον κ. Ἰάκωβον.

Μητροπολίτης Σάρδεων.

Ἐπανέκαμψεν ἀεροπορικῶς ἐκ τοῦ εἰς Εὐρώπην ταξειδίου του ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Μάξιμος. Τὴν Α. Σεβ. ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὑπεδέχθη ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Θάνατος Ἱερέως.

Τῇ 12ῃ τοῦ μηνὸς ἀπεβίωσεν ὁ ἐκ τῶν ἐφημερίων τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου Πρεσβύτερος Βασίλειος Ὀνουφριάδης. Τῆς κηδείας αὐτοῦ, τελεσθείσης κοινοτικῇ δαπάνῃ, τὴν μεθεπομένην 14ην τοῦ μηνὸς ἐν τῷ ἐν Σταυροδρομίῳ ἱερῷ Ναῷ Εἰσοδίων, προέστη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος. Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Γεράσιμος.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΜΗΝΩΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ἱερὰ Μητρόπολις Λέρου - Καλύμνου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κώου κ. Ἐμμανουήλ, ἐπισκεφθεὶς ἐξαρχικῶς κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Μάϊον τὴν τῇ ποιμαντορικῇ αὐτοῦ μερίμνῃ ἀνατεθειμένην νῆσον Κάλυμνον, ὑπέβαλε δι' αναλυτικῆς ἐκθέσεως πληροφορίας περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐν τῇ νήσῳ καταστάσεως, τῆς ἠθικοθρησκευτικῆς ζωῆς τῶν κατοίκων, τῆς Μοναστηριακῆς περιουσίας καὶ τῶν ληφθέντων ὑπ' αὐτοῦ μέ-

τρων πρὸς ὀργάνωσιν τῶν ἐκκλησιαστικοκοινοτικῶν τῆς νήσου πραγμάτων.

Ἡ Α. Σεβασμιότης ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτῆς ἀναφέρει περὶ τῆς ἀκμῆς τῆς μοναστηριακῆς ζωῆς ἐν τῇ νήσῳ Καλύμνῳ ἐν ᾗ ὑπάρχουσι τρεῖς γυναικεῖαι Μοναί: α) τὸ ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἱδρυθὲν περὶ τὸ 1884 ὑπὸ τῆς ἔτι ζώσης Μοναχῆς Μαγδαληνῆς Κουλιᾶ καὶ ἀριθμοῦν 21 ἀδελφὰς ἀσχολουμένας μὲ τὴν ὑφαντικὴν καὶ καλλιέργειαν, β) ἡ ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, ἱδρυθεῖσα τῷ 1910 καὶ ἀριθμοῦσα 28 ἀδελφὰς ἀσχολουμένας μὲ τὴν καλλιέργειαν καὶ γ) ἡ ἱερὰ Μονὴ τῶν Ἁγίων Πάντων, ἀριθμοῦσα 13 ἀδελφάς

Ὡσαύτως ἡ Α. Σεβασμιότης ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτῆς ἐξαίρει τὴν παρατηρουμένην ἐν τῇ νήσῳ ἠθικοθρησκευτικὴν ζωὴν διὰ τῆς λειτουργίας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 8 κατηχητικῶν σχολείων, ἀριθμούντων περὶ τοὺς 440 μαθητὰς μὲ καθηγητὰς ἐθελοντὰς ἐκ τῶν πεπαιδευμένων τῆς νήσου.

Τῆς ἐκθέσεως ἀναγνωσθείσης συνοδικῶς ἐνεκρίθη ὅπως διὰ τοῦ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ γράμματος ἐκφρασθῶσι τῇ Α. Σεβασμιότητι ἡ εὐαρέσκεια καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἔνζηλον αὐτῆς ποιμαντορικὴν δρᾶσιν, προτραπῇ δ' αὕτη ὅπως διαβιβάσῃ τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας τὸ μὲν ταῖς ἐν ταῖς ἱεραῖς Μοναῖς τῆς νήσου ἐνασκουμέναις ὁσιωτάταις Μοναχαῖς, πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτῶν ἐν τῇ ἀγγελικῇ διακονίᾳ, τὸ δὲ τοῖς ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτῆς ὀνομαστικῶς μνημονευομένοις πρωτεργάταις τῆς παρὰ τῇ νεολαίᾳ τῆς νήσου ἀναπτυχθείσης χριστιανικῆς κινήσεως.

Παρασημοφορία Μητροπολίτου Κώου κ. Ἐμμανουήλ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κώου κ. Ἐμμανουὴλ διὰ γράμματος αὐτοῦ ὑπέβαλεν ὅτι ἡ Α. Μεγαλειότης ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν Σταυρὸν τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ Βασιλικοῦ Τάγματος τοῦ Φοίνικος.

Διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος ἐξεφράσθησαν τῇ Α. Σεβασμιότητι τὰ συγχαρητήρια τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ προσγενομένῃ αὐτῷ τιμητικῇ διακρίσει.

Ἱερὰ Μητρόπολις Θεσσαλονίκης.

Συντελεσθέντος τοῦ ἔργου τῆς ἀνιστορήσεως τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Πολιούχου τῆς Θεσσαλονίκης Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου, ἐπετείῳ ἡμέρᾳ τοῦ Μεγαλομάρτυρος, ἐτελέσθησαν ἐν πάσῃ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Α.Α. Μ.Μ. τῶν Βασιλέων τῆς Ἑλλάδος, τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἀνοικοδομηθέντος ἱεροῦ Ναοῦ.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, κατὰ τὰς ὡς ἄνω ἑορτὰς τῶν ἐγκαινίων, συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐξεπροσώπησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σερρῶν κ. Κωνσταντῖνος, ὅς καὶ διεβίβασε τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἱερὰ Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πάτμου.

Ἐπὶ σχετικῇ διὰ γράμματος εἰσηγήσει τῆς ἐν Πάτμῳ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐνεκρίθη ἡ ἐκ τοῦ Μοναχολογίου τῆς Μονῆς διαγραφὴ τοῦ Μοναχοῦ Σωφρονίου Φαρμάκη, δι' ἀξιόποινον αὐτοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ πρᾶξιν.

Γραφεῖον Ἱερᾶς Συνόδου.

Ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς σχετικῆς ἀνάγκης, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἵνα τὰ καθήκοντα γραμματέως τοῦ Γραφείου Τύπου ἀνατεθῶσι τῷ Πανοσιολ. Ἀρχιδιακόνῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πριγκηποννήσων κ. Συμεὼν Ἀμαρυλλίῳ, διατηροῦντι καὶ τὰ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Πριγκηποννήσων καθήκοντα αὐτοῦ.

ΑΙ ΕΝ ΒΕΛΓΙΩι ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΡΩΣΣΙΚΑΙ ΠΑΡΟΙΚΙΑΙ

Συνῳδὰ ληφθείσῃ σχετικῇ συνοδικῇ ἀποφάσει, Ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου καὶ τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τῇ συνοδείᾳ τοῦ διευθύνοντος τὴν Διερμηνείαν τῶν Πατριαρχείων κ. Ἀλεξάνδρου Μελίδου, μεταβᾶσα τῇ 30ῇ Σεπτεμβρίου εἰς τὸ ἐνταῦθα Γενικὸν Προξενεῖον τοῦ Βελγίου, ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα παρεπιδημοῦντος Πρεσβευτοῦ τοῦ Βελγίου, ᾧτινι ἀνέπτυξε τὴν δημιουργηθεῖσαν ἐν ταῖς Ὀρθοδόξοις Ρωσσικαῖς Παροικίαις τοῦ Βελγίου ἔκρυθμον κατάστασιν, ἀνέλυσε τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἄποψιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν ὅπως διαβιβάσῃ τῇ Ἐντίμῳ Κυβερνήσει τοῦ Βελγίου τὴν ἐπιδοθεῖσαν αὐτῷ σχετικὴν ρηματικὴν διακοίνωσιν. Ὁ Ἐξοχώτατος κ. Πρεσβευτής, μετ' ἰδιαιτέρας προσοχῆς παρακολουθήσας ὅσα ἀνελύθησαν αὐτῷ, συνέταξεν εὐθὺς ἀμέσως ἀναλελυμένον διαβιβαστικὸν σημείωμα, ὅπερ ὑπεσχέθη ὅτι τὸ ταχύτερον δυνατὸν θέλει διαβιβάσῃ τῇ Ἐντίμῳ Κυβερνήσει τοῦ Βελγίου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΦΙΛΛΑΝΔΙΑΣ

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φιλλανδίας κ. Γερμανὸς διὰ γράμματος αὐτοῦ ὑπέβαλεν ὅτι τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου συμπληροῦται 25ετία ἀπὸ τῆς εἰς Ἀρχιερέα ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ χειροτονίας καὶ τῆς εἰς Ἀρχιεπίσκοπον πάσης Φιλλανδίας ἀναδείξεως αὐτοῦ καὶ ἐξῃτήσατο τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Τῇ Α. Σεβασμιότητι τηλεγραφικῶς τε καὶ διὰ γραμμάτων διεβιβάσθησαν τὰ ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 25ετοῦς δοκίμου ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ Φιλλανδίας ποιμαντορίας συγχαρητήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ αἱ εὐχαὶ αὐτῆς πρὸς συνέχισιν τῆς τετιμημένης ἐν τῷ ἱερῷ ἀμπελῶνι διακονίας.

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟΝ ΙΩΒΙΛΑΙΟΝ

Τῇ 2ᾳ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ἑωρτάσθη, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐξοχ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ παρισταμένων πλείστων ἐπισήμων, τὸ Ἰωβιλαῖον τῶν συμπληρωσάντων πεντηκονταετίαν συγγραφικῆς ἐργασίας εἰς Τουρκικὴν γλῶσσαν.

Μεταξὺ τῶν τιμηθέντων συγγραφέων συγκατελέγεται καὶ ὁ Ἐντιμολογιώτατος Μ. Ρήτωρ κ. Βλαδίμηρος Μιρμίρογλου, ἀκαταπονήτως ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τῆς σήμερον μετ' ἐπιτυχίας ἐπιδιδόμενος εἰς συγγραφικὴν ἐργασίαν, ἧς ἀγλαοὶ καρποὶ πρόκεινται πλεῖσται ἀξιόλογοι πραγματεῖαι ἐπὶ θεμάτων ἱστορικῶν καὶ νομικῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν μετὰ τὴν ἅλωσιν ἱστορίαν τῆς Χώρας καὶ τῆς σπουδῆς τοῦ Ἱερονομικοῦ Δικαίου.

Τῇ αὐτοῦ Ἐντιμολογιότητι ἐπὶ τῷ εὐτυχεῖ γεγονότι ἐξεφράσθησαν αἱ Πατριαρχικαὶ εὐχαὶ καὶ τὰ συγχαρητήρια διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Πιττακίου.

ORTODOKSİA — Ahlâkî ve Dinî Resale

İmtiyaz sahibi ve Umum neşriyat Müdürü : ADALAR MİTROPOLİTİ DOROTEOS YEORGİADİS

Mahal İdare: Büyükada, Kanarya sok., No. 16, İstanbul

Basıldığı yer ve tarih : Çituri Biraderler, 2 Aralık 1948.